

**FETİH ÖNCESİNDE YAZILMIŞ BİR MEVLİD:
AYASOFYA MÜEZZİNİ KEMÂL'İN MEVLİDÜ'N-NEBÎSİ**

Rıfat KÜTÜK*

Özet: İslami Türk edebiyatında Hz. Peygamber etrafında gelişen edebî türlerin en önemlilerinden biri mevliddir. Hususen Hz. Peygamber'in doğumunu anlatmak için kaleme alınan mevlidlerin Türk edebiyatında müstakil eserler olarak ortaya çıkması bugünkü bilgilere göre 15. yüzyılın başlarına tesadüf eder. Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* isimli eseriyle inhisarı altına aldığı mevlid türünün Türk edebiyatındaki ilk örneklerinden biri Ayasofya Müezzini Kemâl'e aittir. Varlığı ilk kez bu çalışmayla duyurulan ve günümüze tek nüsha hâlinde ulaşan *Mevlidü'n-Nebî*'yi Kemâl, 1439'da nazmetmiştir. Bu makalede Kemâl'in *Mevlid*'i tanıtılıp incelenmiş, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ıyla şekil ve muhteva bakımından karşılaştırılmış ve ulaşılabilen tek nüshadan hareketle eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Mevlid*, *Mevlidü'n-Nebî*, Ayasofya Müezzini Kemâl

**A MAWLID WRITTEN BEFORE THE CONGWEST:
MAWLID AL-NABI OF HAGIA SOPHIA'S MUEZZIN KEMAL**

Abstract: In Islamic Turkish literature, one of the most important literary forms concerning Prophet Muhammad (pbuh) is mawlid. More specifically, mawlds are about the birth of the Prophet Muhammad (pbuh), and the emergence of mawlid as a separate literary form most probably took place in early 15th century. Although Süleyman Çelebi almost single-handedly dominated the genre with his *Vesîletü'n-Necât* (The Path to Salvation), other mawlds were also written, and one of the earliest mawlid examples in Turkish literature belongs to Muezzin Kemal of Hagia Sophia. Muezzin Kemal wrote *Mawlid al-Nabi*, which has only one copy and is presented for the first time in this study, in 1439. This study presents and examines Kemal's *Mawlid*, compares it with Süleyman Çelebi's *Vesîletü'n-Necât* in terms of form and content, and provides a transcription of its text based on the single copy discovered.

Keywords: *Mawlid*, *Mawlid al-Nabi*, Muezzin Kemal of Hagia Sophia

---

* Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğt. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzurum. rifatkutuk@atauni.edu.tr.

Makaleyi okuyup değerli tavsiyelerde bulunan ve ismini yukarıdaki şekilde belirlememizi teklif eden kıymetli hocam Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

İslami Türk edebiyatının en yaygın türlerinden olan mevlidler esas itibarıyla Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan, bunun yanı sıra risaletine, bazı mucizelerine, miraç ve vefatına temas eden, edebî bir üslupla ve çoğunlukla mesnevi nazım şekliyle yazılan eserlerdir. Türk edebiyatının bilinen ilk mevlidinin *İskender-nâme* müellifi Ahmedî (öl. 815/ M 1412-13) tarafından 810/M 1407'de kaleme alındığı¹, ancak türün Türkçedeki en güzel örneğinin Süleyman Çelebi (öl. 825/M 1422) tarafından *Vesîletü'n-Necât* (y.tar.: 812/M 1409) adıyla verildiği kabul edilmektedir. Süleyman Çelebi'nin eseri yüzlerce yıldır beğenilip okunan, çoğaltılan, etrafında edebî ve dinî bir gelenek tesis eden, çok az Türkçe edebî metne nasip olan bir hüsnükabulle ibadet mahallerine kadar giren, farklı lisanlara çevrilip kendisinden sonra yazılan mevlidleri de derinden etkileyen bir sehl-i mümtenâ harikasıdır.

Bugün için Türk edebiyatında yazılan mevlidlerin sayısı ihtilaflıdır. Mevlid metinleri hakkında değerli ve kapsamlı çalışmaları bulunan Necla Pekolcay², Hasibe Mazıoğlu³, M. Tayyib Okiç⁴ ve Hasan Aksoy⁵ gibi araştırmacılar günün şartlarının müsaade ettiği ölçüde ulaşabildikleri mevlidlerin bir dökümünü yapmışlardır. Ancak tür hakkında şimdiye kadar yapılmış en ayrıntılı ve tatminkâr çalışma hiç şüphesiz M. Fatih Köksal'a aittir. Köksal'ın *Mevlid-nâme* isimli çalışması mevlid türündeki eserleri incelemek hususunda bir metot ortaya koymakla kalmamış, konu hakkında yapılan çalışmalara ciddi bir ivme de kazandırmıştır. Araştırmacı, yeni tespitleri neticesinde Türk edebiyatında yazıldığı bilinen/söylenen mevlidlerin sayısını 118 olarak ortaya koymuştur⁶. Lakin Köksal'ın *Mevlid-nâme*'nin ön sözünde de belirttiği gibi bu sayının sabit olmadığı, yeni tespit ve bulgularla değişebileceği aşikârdır. Bunun bir örneği olarak Behiştî mahlaslı şairlere ait mevlidleri gösterebiliriz. Kaynakların Behiştî mahlaslı şaire ait olduğunu bildirip iki nüshasını haber verdikleri *Mevlid*'in aslında iki farklı Behiştî'nin mevlid nüshaları olduğunu, dolayısıyla 118 sayısının bir artması gerektiğini Ramazan Ekinci ispatlamıştır⁷. Bununla beraber bu toplama dâhil olan ve Nâcî isimli bir şaire atfedilen⁸ *Mevlid*'in aslında listede adı geçen bir başka şairin, Ketenci-zâde Mehmed Rüşdî'nin (öl. R 1332 / M 1916) *Mevlid*'inin bilinmeyen bir nüshası olduğunu, böylece sayının tekrar 118'e inmesi gerektiğini kütüphane çalışmasıyla ortaya koyabiliyoruz.

Türk edebiyatında yazılan mevlidlerin sayısının her an değişebileceğinin misallerinden biri de şahsi kütüphanemize yakın zamanda dâhil ettiğimiz bilinmeyen iki mevlid metnidir. Bunlardan ilkinin Muslihî mahlaslı bir şair 913/M 1507-1508'de *Gül-eşân* ismiyle nazmetmiş, diğerini ise

¹ İsmail Ünver, "Ahmedî'nin İskender-nâmesi'ndeki Mevlid Bölümü", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten*, 1977'den ayrı basım, Ankara, 1978, s. 367; M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2011, s. 58; a. yazar, "Mevlidlerle İlgili Mevcut Malumata Dair Tashihler", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul, 2012, s. 275-276.

² Neclâ Pekolcay, *Türkçe Mevlid Metinleri* (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, 2 C, İstanbul, 1950; Süleyman Çelebi, *Mevlid* (haz.: Neclâ Pekolcay), Dergâh Yay., İstanbul, 1992, s. 45-48.

³ Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, C 6, S 1, Ankara, 1974, s. 60-62.

⁴ M. Tayyib Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, S 1, Aralık 1975, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976, s. 25.

⁵ Hasan Aksoy, "Mevlid", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yay., C 6, İstanbul, 1986, s. 315-319; a. yazar, "Mevlid-i Nebiler ve Türk Edebiyatında Mevlidler", *İslami Edebiyat*, C 2, S 1, 1989, s. 10-11; a. yazar, "Türk Edebiyatında Mevlidler", *Türkler* (Editörler: Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), C 11, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, s. 758-761; a. yazar, "Mevlid (Türk Edebiyatı)", *TDİA*, C 29, İstanbul, 2004, s. 483-484, a. yazar, "Eski Türk Edebiyatı'nda Mevlidler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi Eski Türk Edebiyatı I*, 2007, C V, S 9, Bahar 2007, s. 326-328.

⁶ Köksal, "Mevlidlerle İlgili Mevcut Malumata Dair Tashihler", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul, 2012, s. 281.

⁷ Ramazan Ekinci, "Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler", *Sufi Araştırmaları Dergisi*, C 5, S 10, Güz 2014, s. 19.

⁸ Müştak Hatifi Karahanoğlu, Fahrettin Kırzioğlu, *Karahanoğlu Aile Tarihçesi ve Karahanoğlu M. Muhtar'ın Şiirleri – Kitaplığı*, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum, 1986, s. 122.

İsmail Hakkı-yı Rumkalevî 15 Şevvâl 1325/M 21 Kasım 1907 tarihinde kaleme almıştır. Yurt içindeki ve yurt dışındaki yazma kütüphanelerinin kataloglarına *mevlid/mevlûd/mevlüd* şeklinde kaydedilmiş el yazmaları teker teker gözden geçirildikçe, kataloglarda görülen kimi hatalar düzeltildikçe, özel kütüphanelerde bulunan metin hazineleri gün yüzüne çıktıkça bu mevlidlere yenilerinin ekleneceği muhakkaktır. İşte kütüphane kataloglarının peyderpey gün yüzüne çıkmasıyla birlikte yeni haberdar olduğumuz mevlid metinlerinden biri de **Ayasofya Müezzini Kemâl**'in *Mevlidü'n-Nebî*'sidir.

1. Ayasofya Müezzini Kemâl ve *Mevlidü'n-Nebî*'si

1.1. *Mevlidü'n-Nebî*'nin Müellifi

15. yüzyılın ilk yarısında Sultan II. Murad (öl. 1451) zamanında kaleme alınan ve bu makaleyle varlığını bildirip transkripsiyonlu metnini verdiğimiz *Mevlid*'in sahibi, **Kemâl** isimli biridir. Şair, biri sebep-i telifte, diğeri metin içerisinde ve sonuncusu hatime kısmında olmak üzere eser boyunca ismini üç yerde zikreder:

*İmdi bu Kemâl Mü'ezzin hõr u zâr
Bildi dünyâ fâm'dür kılmaz karar* (20)

*Şöyle kim 'izzet virüpdür Haqq aña
Nice medh itsün Kemâl önden soña* (186)

*Bu Ayasofya Mü'ezzini Kemâl
Luft u rahmetden umar yâ Zü'l-celâl* (906)

Bu beyitlerin de gösterdiği gibi Kemâl, Ayasofya Camii'nde müezzinlik yapan ve yine aşağıdaki beyitlerden öğrendiğimiz kadarıyla *Mevlid*'i tamamladığı Şevval 842/M Mart-Nisan 1439 tarihinde yaşı ilerlemiş bir kimsedir:

*Qanı oğlanlık yigitlik iy hoca
Oğlan u yigit olup oldum koca* (5)

*Oğlan u yigitligüm aldı hevâ
Pîrligüm irişdi mevt oldı revâ* (6)

*Hem sekiz yüz kırk ikinci yıl-ıdı
Şol ay içindeki ol Şevvâl-[dı]* (915)

Mevsuk ve muteber biyografik kaynaklarla mevlid türü hakkında yapılan çalışmalarda Şevval 842/M Mart-Nisan 1439 tarihinde hayatta olan, Ayasofya Camii'nde müezzinlik yapıp mevlid nazmeden Kemâl isimli bir şaire tesadüf etmiyoruz. Kemâl'e dair sahip olduğumuz bilgiler yukarıda naklettiğimiz ve tamamı altı beyte sığan cüzi malumattan ibarettir. Metinde Kemâl'in yaşadığı muhite, eğitim ve aile hayatına, varsa diğer eserlerine ışık tutacak herhangi bir bilgi mevcut değildir. Şair, 842/M 1439 tarihinde kaleme aldığı eserinde kendisinden yaşlı bir kimse olarak bahsettiğine göre 14. yüzyılın ikinci yarısında doğmuş olmalıdır. Müezzinlik yaptığına göre belli oranda eğitim aldığı ve sesinin güzel olduğu söylenebilir. Şairin müezzin olarak görev yaptığını bildirdiği Ayasofya, eserin telif tarihinin de işaret ettiği gibi İstanbul'daki meşhur Ayasofya olamaz. Esasen Osmanlı Dönemi'nde bir şehrin fethiyle beraber o şehrin en büyük mabedinin fethin bir sembolü olarak camiye çevrilmesi ve ilk cuma namazının orada kılınması bir gelenek hâlini almıştır. Eserin yazıldığı 842/M 1439'da Osmanlı Devleti sınırları dâhilinde bulunan ve ismi Ayasofya olan dört mabet tespit edebildik. Bunlardan birincisi, İznik'in Orhan Gazi (öl. 1362) tarafından 731-32/M 1331 yılında fethiyle birlikte camiye çevrilen yapıdır. Câmi-i Atık

olarak da bilinen bu mabet Kanuni Sultan Süleyman (öl. 1566) devrinde bir yangın sonucu harap olmuş, Mimar Sinan (öl. 1588) tarafından mimarisi büyük ölçüde değiştirilerek ihya edilmiştir⁹. Eserin yazıldığı tarihte Osmanlı Devleti sınırları içinde Ayasofya ismini taşıyan ikinci mabet Edirne'nin 763-64/M 1362'de fethiyle birlikte Murad Hüdâvendigâr'ın (öl. 1389) emriyle cami hâline getirilen yapıdır. Bu yapı 1165/M 1752 depreminde büyük tahribat görmüş, gereği gibi tamir edilemediğinden yıkılmaya yüz yutmuş ve nihayet 1902'de son kalıntıları da ortadan kalkmıştır¹⁰. Üçüncü Ayasofya, bugün Makedonya sınırları içinde bulunan Ohri'dedir. Şehrin 787/M 1385'te Çandarlı Hayreddin Paşa (öl. 1387) tarafından fethedilmesinden sonra camiye çevrilmiştir¹¹. Dördüncü Ayasofya ise bugün Yunanistan'ın Selanik şehrinde bulunan, burasının 833-34/M 1430'da Sultan II. Murad (öl. 1451) tarafından kesin olarak fethedilmesinden sonra camiye çevrilen ve Eski Cuma Camii olarak da anılan yapıdır¹².

O hâlde elimizde mevlidi bulunan Kemâl; İznik, Edirne, Ohri veya Selanik'te yaşamış, bu şehirlerin birindeki Ayasofya Camii'nde ismi o cami ile birlikte anılacak kadar uzun bir süre müezzin olarak vazife yapmış biridir. Eserde buna dair bir karine olmamakla beraber bu şehirlerden İznik, Türk edebiyatının ilk mevlidleri olan Ahmedî ve Süleyman Çelebi'nin eserlerine ev sahipliği yapan Bursa'ya yakınlığı sebebiyle Kemâl'in yaşadığı ve belki vefat ettiği muhit olarak bize daha makul bir ihtimal olarak görünmektedir.

1.2. Eserin Adı

Bazı mevlid müelliflerinin eserlerine özel isimler verdiği bilinmektedir. Mevlidine Süleyman Çelebi *Vesiletü'n-Necât*¹³; Sinanoğlu (15. yy.) *Ümmîdü'l-Müznibîn* (y. tar.: 883/M 1478)¹⁴, Hacı Mustafaoğlu Za'îfî (15. yy.) *Mecma'u'l-Envâr* (y. tar.: 896/M 1497)¹⁵, Muslihî (16. yy.) *Gül-efşân* (y. tar.: 913/M 1507-1508)¹⁶, Derviş Mehmed Hevâyî (16. yy.) *Mevlûdu Hayri'l-Enbiyâ* (y. tar. 940/M 1533)¹⁷; biri Arapça diğer ikisi Türkçe üç mevlide sahip bir şair olan Edirne Müftüsü Mehmed Fevzî (öl. 1318/M 1900) Türkçe mevlidlerinden ilkinde *Kudsiyetü'l-Ahbâr fî Mevlidi Ahmedî'l-Muhtâr*¹⁸, ikincisine *İcmâü'l-Kelâm fî Mevlidi'n-Nebî Aleyhi's-selâm* (y. tar.: 1309/M 1893)¹⁹; Naîmî (19. yy.) *İlhâm-ı Celîl* (y. tar.:?)²⁰, Nazmî *Mevlid-i Cedîd-i Şâh-ı Risâlet* (bas. tar.: 1329)²¹, Şeyh Sâmî *Mevlid-i Müctebâ ve Şemâ'il-i Celîle-i Muhammed Mustafâ Sallallahü Aleyhi ve Sellem* (bas. tar.: 1331)²², Keşkek-zâde Fatma Kâmile Hanım (öl. 1339/M 1921) *Hâdiyyü'l-Cinân* (bas. tar.: 1306/M 1889)²³, Şeyh Mehmed Şemseddîn el-Mısrî (öl. 1936) *Mesar-ı Şemsu'l-Mısrî fî'l-Mevlidi'l-Muhammedî* (y. tar. 1344/M 1926)²⁴, İhramcı-zâde İsmail

⁹ Semavi Eyice, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 219.

¹⁰ Semavi Eyice, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 218.

¹¹ Semavi Eyice, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 220.

¹² Semavi Eyice, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 221.

¹³ bk. Ahmed Ateş, *Süleyman Çelebi-Vesiletü'n-Necât Mevlid*, TTK Yay., Ankara, 1954, s. 147; Süleyman Çelebi, *Mevlid* (haz.: Neclâ Pekolcay), s. 168.

¹⁴ bk. Abdullah Uçman, Hanife Koncu, Müjgan Çakır; *Sinanoğlu Mevlidi (Ümmîzü'l-Müznibîn)*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2013, s. 33.

¹⁵ bk. Hacı Mustafaoğlu, *Mecmaü'l-Envâr Tenkitli Metin – İnceleme* (haz.: Zuhâl Kültürel), Simurg Yay., İstanbul, 2009, s. 13 ve 204; M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, s. 61 ve 258.

¹⁶ bk. Muslihî, *Gül-efşân* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 32^b.

¹⁷ bk. M. Fatih Köksal, *age.*, s. 64.

¹⁸ bk. Mehmed Fevzî, *Kudsiyetü'l-Ahbâr fî Mevlidi Ahmedî'l-Muhtâr*, yer ve tarih yok, s. 1-2.

¹⁹ bk. Nazan Aşık, "Edirne Müftüsü Mehmed Fevzî Efendi'nin İcmâlü'l-Kelâm Adlı Mevlidi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 6, S 26, Bahar 2013.

²⁰ bk. M. Fatih Köksal, *age.*, s. 76, 564 ve 576.

²¹ bk. M. Fatih Köksal, *age.*, s. 76.

²² bk. Şeyh Sâmî; *Mevlid-i Müctebâ ve Şemâ'il-i Celîle-i Muhammed Mustafâ Salla'llahü Aleyhi ve Sellem*, Müşterekü'l-Menfa'a Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul, 1331.

²³ bk. M. Fatih Köksal, *age.*, s. 75 ve 643.

²⁴ bk. Mehmed Şemseddin el-Mısrî; *Mevlid – Mesâr-ı Şemsu'l-Mısrî fî'l-Mevlidi'l-Muhammedî* (haz.: Mustafa Kara), Sır Yay., Bursa, 2008, s. 12.

Hakkı (Toprak) (öl. 1969) *Yâre Yâdigâr* (bas. tar.: 1969)²⁵ isimlerini vermişlerdir. Özel bir isim verilmeyen mevlidler ise *Mevlid-i Nebî*, *Mevlid-i Şerîf*, *Mevlûdü'n-Nebî* gibi genel isimlerle veya müelliflerine nispetle anılmışlardır.

Ayasofya Müezzini Kemâl, *Mevlid*'ine hususi bir isim vermemiştir. Eser, kütüphane kataloğuna "*Mevlûd*" şeklinde kaydedilmiştir²⁶. Bununla beraber:

Muştafâ'nuñ mevlidinden iy nigâr
Dir ki dünyâda koyam bir yâdigâr (21)

Şükr ü minnet ol Hağ'a her şubh u şâm
Başladuğ bu mevlidi kılduğ tamâm (902)

ve

Hağ müyesser kıldı uş itdük tamâm
Muştafâ'nuñ mevlidini ve[‘s-selâm] (913)

beyitlerinden yola çıkarak şairin eserine *Mustafâ Mevlidi* veya Hz. Peygamber'i tazimsiz anmayacağı mülahazasıyla *Mevlûdü'n-Nebî* ismini verdiğini söyleyebiliriz.

1.3. Yazıldığı Tarih

Ayasofya Müezzini Kemâl eserini Şevval 842/M Mart-Nisan 1439'da tamamladığını hatime bölümünde şu beyitle haber vermektedir:

Hem sekiz yüz kırk ikinci yıl-ıdı
Şol ay içindeki ol Şevvâl-ı[dı] (915)

Türk edebiyatının bilinen ilk mevlidinin Ahmedî tarafından 810/M 1407'de, ikincisi olan Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı 812/M 1409'da kaleme alındığına, Ârif'in ise eserini 841/M 1437-38'de tamamladığı kabul edildiğine²⁷ göre Kemâl'in *Mevlid*'i mevcut bilgilere göre Türk edebiyatında yazılan dördüncü mevliddir. O hâlde Kemâl eserini Ahmedî'den 31, Süleyman Çelebi'den 29, Ârif'den ise yaklaşık bir yıl sonra nazmetmiştir.

1.4. Vezni

Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlid*'i, esere aidiyetini aşağıda tartışacağımız Hz. Fatıma'nın faziletlerinin ve definin anlatıldığı bölümde geçen ve gazel şeklinde kafiyelenerek *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla söylenen dokuz beyitlik şiirin dışında tamamen mesnevi nazım şekliyle ve eserin sonundaki *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla olan dua kısmının haricinde remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Bu, Ayasofya Müezzini Kemâl'den önce yazılan Ahmedî, Süleyman Çelebi ve Ârif mevlidlerinde de tercih edilen kalıptır.

Şairin eserin bütününde vezni başarılı bir şekilde kullandığını söylemek hayli güçtür. Öyle ki, hemen hemen her beyitte karşımıza çıkan imale-i maksûrelerin yanında pek çok beyitte zihafa düşülmüş; vezin ve kafiye endişesiyle kelimelerin imlalarıyla oynanmış, hatta metinde dört yerde Farsça terkipler muzaf ve muzafun ileyhlere yer değiştirmek suretiyle kullanılmıştır (*bk.* 168, 196, 232, 452. beyitler).

²⁵ *bk.* İhramcızade İsmail Hakkı, *Mevlid/Yâre Yâdigâr* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 12^b; Alim Yıldız, "İhramcızade İsmail Hakkı" *Mevlid-i Nebî İhramcızade İsmail Hakkı Toprak*, Asitan Yay., Sivas, 2010, s. 15 ve aynı eser, s. 52.

²⁶ <http://digitalcollections.library.ku.edu.tr/cdm/compoundobject/collection/MC/id/28515/show/28430/rec/144> (Son erişim tarihi: 05.12.2015)

²⁷ Semra Tunç, *Ârif Hayatı-Eserleri Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni* (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1. C, Konya, 1996, s. 47. Ârif'in *Mevlid*'i ve diğer eserleri için ayrıca *bk.* Bekir Sarıkaya, *Arif – Mürşidü'l-'Ubbâd, Nüşa-i 'Âlem ve Şerhü'l-Adem, Mevlid (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1992.

1.5. Beyit Sayısı

Ayasofya Müezzini Kemâl *Mevlid*'inin bilinen yegâne nüshası baştan ve ortadan birkaç varak noksanıdır. Mevcut nüsha sebab-i telifle başladığına, mesnevi tertibine uygun olarak bu kısmın tevhid, münacaat ve naat bölümlerinden sonra gelmesi gerektiğine göre yazmanın baş taraftan en az bir veya iki varak eksik olduğu söylenebilir. Yine 3^b'nin rekabesinin “” olmasına rağmen 4^a “Naql iderler” ile; 5^b'nin rekabesinin “” olmasına rağmen 6^a “Pes Muhammed'dür” ile başlamakta, bu da formanın (kürrase) ortasına tesadüf eden kısmın, yani en az iki varagin düştüğüne işaret etmektedir. *Mevlid*'in sonunda metnin kaç beyitten ibaret olduğuna dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Tek nüshadan hareketle hazırladığımız transkripsiyonlu metin 945 beyitten mürekkeptir. Bu toplama, Kemâl'e aidiyetinden şüphe duyduğumuz *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma* bölümü de dâhildir. Eksik varaklar da hesaba katılırsa *Mevlid*'in tam hâlinin 1000 beyit civarında olduğu tahmin edilebilir.

1.6. Yazılış Sebebi

Ayasofya Müezzini Kemâl sebab-i telif bölümünde *Mevlid*'i yazma sebebini şöyle bildirmiştir: Gençlik, yiğitlik çağlarını geride bırakan şair, ölümün yaklaştığını hissetmekte; Hakk'a yaraşır bir amel işleyememenin derin üzüntüsünü taşımaktadır. Kimsenin karar edemediği bu vefasız dünyada kibirlenip gururlanarak ömür geçirmek doğru değildir. Akıl sahipleri dünyanın bu hâlini fark eden; ömürlerini, mallarını Allah yolunda harcayan ve hayır dua ile anılmalarına vesile olacak bir yadigâr bırakan kimselerdir. Kemâl de *Mevlid*'ini hayır dua ile anılmak maksadıyla bir yadigâr olmak üzere nazmettiğini şu beyitlerle haber vermektedir:

*Muṣtafa' nuñ mevlidinden iy nigâr
Dir ki dünyâda koyam bir yâdigâr* (21)

*Tâ ki 'âlem içre kala ol kelâm
Ol sebeb ola du'âda añılam* (22)

Şair, sebab-i telifte eserindeki eksikliklerin farkında olduğunu ve bunun için ayıplanmamasını okuyucusundan istirham eder. Dünya üzerinde pek çok kitap bulunduğunu, ama hiçbirinin ayıptan münezzehe olmadığını ekleyerek eserinde gördükleri eksiklikleri düzeltmelerini kemâl sahibi kimselerden ister:

*Artuḡ eksük çoḡ düzüldi bu kitâb
Eksügiyçün itmeñüz bize 'itâb* (26)

*Biz de kılduḡ artuḡ eksük çoḡ vebâl
Luḡf idüp işlâḡ ide ehl-i kemâl* (29)

1.7. Eserin Muhtevası

Ayasofya Müezzini Kemâl *Mevlid*'inin yegâne nüshasının baş kısımdan en az bir varak eksik olduğunu yukarıda belirtmiştik. Mevcut nüshada Kemâl'in *Mevlid*'i metin boyunca bilhassa bölüm sonlarında çok az değişikliklerle tekrar edilen, hemen hemen bütün mevlid metinlerinde benzer şekilde karşımıza çıkan ve kimi araştırmacılar tarafından *vasıta* veya *salât beyti* olarak isimlendirilen, okuyucuyu/dinleyiciyi Hz. Peygamber'e salât ve selam getirmeye davet eden bir beyitle başlamaktadır. Mesnevi nazım şeklinin geleneksel yapısından hareketle eksik kısımda tevhid, münacaat ve naat türünde beyitlerin olduğunu söylemek kâbildir. Bununla beraber Kemâl'in *Mevlid*'inin *Vesîletü'n-Necât* gibi Allah'ın güzel isimlerinin sayıldığı bir kısımla başlaması da ihtimal dâhilindedir. Salât ü selam beytini, “**Bu Faşl Du'â [ve] Şenâsım ve Kitâb 'Özrin Beyân İder.**” başlığını taşıyan ve hazırladığımız metinde 2-34. beyitler arasına tekabül eden **sebeb-i telif** bölümü izler.

Sebeb-i telifi takip eden varak da noksandır. Nüsha, çok az farkla bazı mevlid metinlerinde de geçen²⁸, mevlide hürmet etmenin ve mevlid okutmanın faziletlerinin anlatıldığı Zeyd Oğlu Ali isimli bir veliden nakledilen ve hazırladığımız metinde 35-61. beyitler arasında anlatılan hikâye ile sürer: Zeyd Oğlu Ali isimli velinin zühd ve takva sahibi bir kadın komşusu vardır. Çok fakir olan bu kadın günün birinde ölür ve geriye miras olarak sadece bir filori bırakır. Kadının Allah rızasına uygun yaşayan cömert ve salih oğlu, annesinden kalan bu bir filoriyi nereye harcayacağını düşünürken yolu bir eve uğrar. Bu eve bir cemaat toplanmış, Hz. Peygamber'in mevlidini aşkla okumaktadır. Mevlidi dinleyen salih genç duygulanır ve Peygamber sevgisiyle gözyaşı döker. Bu hâl üzere uykuya dalar. Mana âleminde kıyametin koptuğunu ve meleklerin o gün mevlidde hazır olanları cennetteki bir köşke yerleştirdiklerini görür. Melekler, onların ardı sıra cennetteki o emsalsiz köşke girmek isteyen genci, oraya sadece mevlid düzenleyenlerin girebileceğini söyleyerek içeri almazlar. Uykusundan üzüntü içinde uyanır, annesinden kalan bir filoriyle hemen bir mevlid tertip eder; zengine, yoksula yemek yedirir ve bunu âdet hâline getirerek ömrü boyunca tekrarlar. Öyle ki, ölmeden önce ahiretteki durumunu rüyasında görecektir. Rüyasında Hz. Peygamber'e, enbiya ve evliyaya komşu olmuş, Allah'ın cemâliyle şereflenmiştir. Nihayet bu salih genç canını güle oynaya Hakk'a teslim eder. Bu yüksek makama, dünyada mevlide hürmet ettiği için ulaşmıştır.

“**Bu Faşl, Allâhu Te‘âlâ’nuñ Vahdâniyyetin Beyân İder.**” başlığını taşıyan ve 62-79. beyitler arasında süren bölümde Kemâl, Cenab-ı Hakk'ın birliğine, her şeyi yoktan yarattığına temas eder. O, her şeyden münezze ve müstağnidir; şeriki ve ortağı yoktur. Mahlûkun rızkını veren, ağızlarından hikmeti akıtan, Evvel ve Âhir olan, her şeyi hakkıyla bilen ancak O'dur.

“**Bu Faşl Resûl Hâzretinüñ Efdallığın Beyân İder.**” başlıklı ve 80-114 beyitleri arasında devam eden bölümde ise Hz. Peygamber'in mümtaz vasıflarına, diğer peygamberlerden üstünlüğüne ve dört halifenin faziletlerine değinilir²⁹.

“**Bu Faşl Hâk Te‘âlâ[nuñ] Resûl Hâzretini Kendü Nûrından Yaratdığın Beyân İder.**” serlevhalı bölüm 115-129 beyitleri arasında kapsar. Kemâl burada Allah'ın Hz. Peygamber'i kendi nurundan yaratmasına temas eder.

“**Bu Faşl [Hâk Te‘âlâ’nuñ] Resûl Hâzretinüñ Rûhın Yaratdığın Beyân İder.**” başlıklı ve bir önceki bölümün devamı mahiyetinde olan kısım 130-156 beyitleri arasındadır. Şair burada her şeyin Hz. Peygamber'in nurundan halkedildiğine değinir. Daha sonra sözü Hz. Âdem'in yaratılmasına ve Hz. Peygamber'in nurunun ona intikal etmesine getirir.

“**Bu Faşl Resûl Hâzretinüñ Nûr[n] Nakl İtdüğün Beyân İder.**” serlevhası altında ilerleyen bölüm 157-193 beyitleri arasında kapsar. Burada Hz. Peygamber'in nurunun sırasıyla Hz. Âdem'den Hz. Havva'ya, ondan Hz. Şit'e, Anuş'a, Kaynan'a, Hz. Nuh'a, Hz. İdris'e, Hz. Salih'e, Nâhûr'a, Hz. İbrahim'e ve Hz. İsmail'e geçmesi, nihayet Hz. Abdullah'a ve Hz. Amine'ye ulaşması, sonunda da Hz. Peygamber'de karar etmesi anlatılır. Ayrıca Hz. Amine'nin hamileliği sırasında şahit olduğu olağanüstü hadiselerle temas edilir.

“**Ol Hâbîbüñ çoğmasın fikr idelüm / Şevk-ıla vü zevk-ıla zıkr idelüm**” başlığını taşıyan ve 194-289 beyitleri arasında devam eden bölümde Hz. Peygamber'in doğumu ve bu esnada gerçekleşen harikulade olaylar bildirilir: Hz. Amine'nin hamileliği müddeti tamamlanmış ve Rebiyülevvel ayının on ikisine tesadüf eden Pazartesi gününün gecesinde Hz. Peygamber dünyayı şerefletmiştir. Hz. Amine, bu gecede evinden çıkan bir nurun dünyayı doldurduğunu; meleklerin

²⁸ bk. Hacı Mustafaoğlu, *Mecmaü'l-Envâr Tenkitli Metin – İnceleme* (haz.: Zuhâl Kültürâl), 1519-1559. beyitler ve M. Fatih Köksal, *age.*, 1455-1495. beyitler; Abdullah Uçman, Hanife Koncu, Müjgan Çakır, *age.*, 1743-1801. beyitler; Ahmet Günşen, *İpsalalı Ebu'l-hayr, Mevlid (İnceleme-Metin-Dizin)*, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Merkezi Yay., Ankara, 2004, 513-553. beyitler; Muslihî, *Gül-efşân*, Rifat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 3^b-4^b.

²⁹ *Mevlid*'in beyit sayısı ile ilgili bilgiler verirken belirttiğimiz gibi bu bölüme tekabül eden ve kürrasenin ortasına denk gelen 5^b sayfasının rekabesi ile 6^a'nın başlangıç kelimeleri birbirini tutmamaktadır. Bu da en az iki varığın eksikliğine işaret etmektedir. Her ne kadar eksik kısımdan sonra Hz. Peygamber'in üstün vasıflarına temas ediliyorsa da arada bir başka bölümün bulunma ihtimali de vardır.

gelerek Sündüs isimli bir döşek sardıklarını, daha sonra göklerin kapısını açarak cümle âleme Zülal saçtıklarını, akabinde yere inerek evini tavaf ettiklerini, biri doğuya biri batıya ve diğeri Kâbe'ye olmak üzere üç alem diktiklerini; evinin duvarlarının ortadan kalktığını görmüştür. Doğum esnasında cennet hurileriyle birlikte Hz. Havva, Hz. Asiye³⁰ ve Hz. Meryem de gelmişler ve Hz. Amine'nin yanında bulunup ona yardım etmişler, susayan Hz. Amine'ye kardan soğuk, şekerden lezzetli bir şerbet sunmuşlardır. Yüzü insana benzeyen beyaz bir kuş gökten inerek kanadıyla Hz. Amine'nin sırtını sığamış ve o anda Hz. Peygamber zahmetsiz bir şekilde dünyaya gelmiştir. Bu esnada yeryüzü nurla dolmuş, bütün huriler "Merhaba!" diyerek O'nu selamlamış, Hz. Cebrail Mekke'nin damına çıkarak Peygamber'in doğumunu müjdelemiş, bunun üzerine yerde ve gökte canlı cansız ne varsa hepsi salât ü selam getirmeye başlamıştır. Hz. Peygamber doğar doğmaz secdeye kapanmış ve Allah'tan ümmetinin bağışlanmasını dilemiştir. Hz. Amine oğlunu göbeği kesilmiş, sünnetli ve gözleri sürmeli bir şekilde bulmuştur. Gökten gelen bir nida üzerine Hz. Peygamber üç gün boyunca insanlardan uzak tutulmuş ve bu zaman zarfında bütün melekler, mahlukat, enbiya ve asfiyanın ruhları onu ziyaret etmiştir. Cennetin kapıcısı olan Rıdvan isimli melek Allah'ın emri üzerine gelerek Hz. Peygamber'in iki kürek kemiği arasına nübüvvet mührünü vurmuştur.

"**Bu Faşl Resûl Hâzretinüñ** 'aleyhi's-selâm **Mu' cizâtın Beyân ider.**" başlığını taşıyan ve 290-334 beyitleri arasında devam eden bölümde de Hz. Peygamber'in doğumu esnasında meydana gelen mucizelerin anlatılması sürdürülür: Hz. Peygamber'in doğduğu gece Kısra ve Kayser'in tahtları viran olmuş, pek çok kilise de yıkılmıştır. Öyle ki bunlardan meşhur Ayasofya'nın kubbesi çökmüş ve daha sonra Hz. Peygamber'in duası neticesinde karar tutmuştur. Yine o gecede İblis ve diğer şeytanlar üzüntülerinden ağlayıp feryat etmiş, putlar yerlere kapanmıştır. Ayasofya Müezzini Kemâl burada sözü Hz. Peygamber'in diğer mucizelerine getirir: O'nun ayı ikiye bölmesinden, emriyle bir kayanın suyu geçip yanına gelmesinden, parmaklarından su akıtmasından, pişmiş kuzunun zehirli olduğunu haber vermesinden, duası neticesinde Cabir Ensari'nin evinde yenilen koyunun dirilmesinden, gölgesinin yere düşmemesinden bahseder.

"**Bu Faşl Resûl Hâzretinüñ** 'aleyhi's-selâm **Mi' râcın Beyân İder.**" başlığını taşıyan ve 335-422 beyitleri arasında devam eden bölümde Hz. Peygamber'in Mirac'ı anlatılır. Hz. Cebrail, Allah'ın emriyle cennetten getirdiği Burak isimli binek yanında olduğu hâlde Rebiyülevvel ayının yirmi yedinci gecesi Hz. Peygamber'i ziyarete gelir. Resulullah, amcasının kızı Ümmühânî'nin evindedir. Hz. Cebrail, Hakk'ın davetini Hz. Peygamber'e iletir. Burak'a binen Hz. Peygamber, önce Kudüs'e gidip Mescid-i Aksa'da kılınan iki rekat namazda cümle enbiyanın ruhuna imamlık eder, daha sonra Sahra Taşı'nın üzerinden Mirac yolculuğuna başlar. Göğün katlarını birer birer geçen Allah Resulü'nü cümle gök ehli karşılar ve O'na selam verir. Hz. Peygamber, meleklerin bir kısmını kıyam, bir kısmını rüku, bir kısmını secde, bir kısmını tahiyat, bir kısmını ise dua ve tesbih üzere bulur. Onların bu şekilde ibadet etmeleri gönlüne hoş gelir ve bunu Allah'a bildirir. Allah, meleklerin kısım kısım yaptıkları bu ibadetlerin hepsini bir yerde cem eden namazı, önce elli vakit olarak, daha sonra beş vakte düşürerek Müslümanlara hediye eder. Bu ibadeti hakkıyla ifa edenlerin cennete dâhil olacağı müjdesini verir. Cebrail ile birlikte göğün katlarında yol alan Hz. Peygamber Sidre-yi Muntehâ'ya ulaşır. Cebrail bu noktadan ileriye gidemeyeceğini, giderse yanacağını söyleyerek geride kalır. Yola devam eden Resulullah iki yay aralığı yahut daha az bir mesafede Hakk'a yaklaşır ve hemen secdeye kapanır. Miraç'tan dönen Hz. Peygamber ashabını toplayarak onlara Mirac'ı ve hikmetlerini bildirir, beş vakit namaz emrini iletir. Peygamber'in mübarek elini öpen müminler namaz ibadetiyle mesut olurlar.

"**Bu Faşl Resûl Hâzretinüñ** 'aleyhi's-selâm **Hicretin Beyân İder.**" başlığını taşıyan ve 423-450 beyitleri arasında devam eden bölümde Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye hicreti konu edilir. Miraç'tan dönen Peygamber İslam'ı açık açık tebliğe başlar. Müminlerin sayısının artması üzerine kâfirler Hz. Peygamber'i öldürmeye niyetlenirler. Ancak bir çerağı Hak yakmışsa, onu söndürmeye kimin takati yetebilir? Cebrail hemen Peygamber'in katına gelerek durumu haber verir ve Allah'ın Medine'ye hicret emrini iletir. Hz. Ebubekir ile birlikte yola çıkan Hz. Peygamber

³⁰ Mevlid metninde, *Üç hatunlar dağı geldiler 'ayân / Vaşfa şığmaz anları kılsam beyân* (213) denilse de Hz. Havva ve Hz. Meryem'in adı anılmış, Hz. Asiye söylenmemiştir.

kâfirlerin üzerine toprak saçarak onlar tarafından görülmelerine mani olur. Gecenin üçte birinde yürümek suretiyle Medine'ye varırlar. Ashab, onları mutluluk ve heyecan içinde karşılar. Medine'de bir İslam devleti kurulur ve Hz. Peygamber bu devletin başına geçer. İnsanlar dört bir yandan O'na tabi olmak üzere akın akın gelirler. Medine'yi kendisine makam olarak seçen Peygamber; kâfirlerle savaşır, Allah'ın emirlerini eksiksiz olarak halka bildirir.

“**Bu Faşl Resûl Hâzretinüñ** ^{‘aleyhi’s-selâm} **Ahlâkın Beyân İder.**” başlığını taşıyan ve 451-469. beyitleri arasında kapsayan bölümde Hz. Peygamber'in güzel ahlakına temas edilir. O'nun ahlakının *Kur'an-ı Kerim*'de övüldüğünden, fakir ve düşkünlere kol kanat gerdiğinden, kendisinin de fakir bir kimse olup bununla iftihar ettiğinden, dünyaya kıymet vermeyip arpa ekmeği yiyerek yün elbise giydiğinden, mütemadiyen ölümünü hatırlayıp Allah'a yalvardığından; adaletinden, cömertliğinden ve güzelliğinden bahsedilir.

Mevlid'in vezni ve nazım şekliyle söylenen, diğer bölüm başlıkları gibi kırmızı mürekkeple yazılan ve 470-627 beyitleri arasında devam edip “**Ol Habîb'ün mevîni fikr idelüm / Yana yana biz anı zîkr idelüm**” başlığını taşıyan bölümde Kemâl, Hz. Peygamber'in vefâtına sözü getirir: Allah Resul'ü bir çarşamba gecesi hanımı Meymûne'nin evinde iken rahatsızlanır. Rahatsızlığı kısa sürede şiddetlenir. Öyle ki sabah namazını kıldırmaya mescide çıkamaz. Bilal, sabah namazı için Hz. Peygamber'in yanına gelir. Peygamber rahatsız olduğunu, namazı Ebubekir'in kıldırmasını söyler. Bilal hemen mescide gider ve durumu ashaba bildirir. Peygamber'in hastalandığını öğrenen ashab üzüлüp ağlar. Bilal kamet getirir. Ebubekir imamet makamına geçerse de ağlamaktan bir türlü namaz kıldıramaz. Durumu öğrenen Hz. Peygamber yanında Hz. Ali olduğu hâlde güçlkle mescide gelir. Ebubekir'i imam tayin ederek kendisi de onun arkasında namaza durur. Namaz tamam olunca minbere çıkar. Onlara dünyaya kıymet vermemelerini, Allah'ın emrine uyup Peygamber'in sünnetini yerine getirmelerini söyleyerek öğüt verir ve vasiyetini bildirir. Ölüm vaktinin yaklaştığını söyleyerek ashabdan haklarını helal etmelerini, kimin kendisinde hakkı varsa gelip almasını ister. Bunu işiten Ukâşe isimli sahabe ayağa kalkar, bir gaza anında Resulullah'ın kamçısının ucunun çıplak bedenine değdiğini söyleyerek kısas talep eder. Hz. Peygamber Bilal'e Fatıma'nın evine giderek o kamçıyı getirmesini buyurur. Bilal olup bitenden şaşkın ve üzgün bir vaziyette Fatıma'nın evine gider. Fatıma, durumu öğrenince müteessir olur. Bilal'e beraberinde Hasan ve Hüseyin'i götürmesini, kısasın onlara uygulanmasını söyler. Bunun üzerine Bilal yanında Hasan ve Hüseyin olduğu hâlde mescide gider. Sahabe, Hasan ile Hüseyin şaşkın ve üzüntülü bir hâlde kısasın kendilerine tatbik edilmesini isteseler de Ukâşe buna rıza göstermez. Ukâşe kamçı vücuduna temas ettiği zaman kendi sırtının çıplak olduğunu, bu bakımdan Hz. Peygamber'in de elbisesini çıkarması gerektiğini söyler. Resulullah sırtından elbisesini çıkarınca Ukâşe kamçıyı bir kenara fırlatır ve Peygamber'in sırtında bulunan Nübüvvet Mührü'nü öper. Asıl maksadının bu olduğunu, böyle davranarak cehennem ateşinden kurtulmayı umduğunu itiraf eder. Hz. Peygamber bunun üzerine Ukâşe'nin cennet ehlerinden olduğu müjdesini verir.

“**Bu Faşl Aşhâb[un] Resûlu'llâh'ı Tavâf Eyledügin Beyân İder.**” başlığını taşıyan ve 628-682. beyitleri arasında devam eden bölüm de Hz. Peygamber'in vefâtına ayrılmıştır: Ashab, hastalanan ve evinde yatan Resulullah'ın evini ağlayarak tavafa başlar. Yattığı yerden feryatları işiten Peygamber onları içeriye çağırır ve vefâtından sonra mübarek bedeninin yıkanması işini Ali'ye, suyunu hazırlama vazifesini İbni Abbas'a verir. Yıkanıp kefenlendikten sonra mescidine getirilmesini sonra herkesin dışarı çıkmasını, cenaze namazını ilk olarak büyük meleklerle birlikte diğer meleklerin kılacağını, akabinde ashabın da mescide girebileceğini, Cebrail'in imameti ile kılınacak cenaze namazına uymalarını, bütün bunlar olup bittikten sonra da defnedilmesini vasiyet eder. Vasiyet tamam olunca Cebrail gelir ve Allah'tan bir isteği olup olmadığı öğrenmek için kendisinin vazifelendirildiğini Peygamber'e bildirir. Hz. Peygamber sadece ümmeti için tasalandığı, onların akıbetleri için endişe duyduğu cevabını verir. Cebrail tekrar Hakk'ın katına yönelir. Ümmetinden ölmeden önce tövbe eden herkesin cennete gireceği, O'nun ümmeti tamamen cennete girmedikçe diğer ümmetlerden hiçbirinin cennete alınmayacağı müjdesiyle geri döner. Resulullah bunun üzerine mutlu olur, ferahlar.

“**Bu Faşl Resûlu'llâh Hâzretinüñ** ^{‘aleyhi’s-selâm} **Vefâtın Beyân İder.**” başlığını taşıyan ve 683-766 beyitler arasındaki bölümde de Hz. Peygamber'in vefâtının anlatılması sürdürülür: Yanında

kara tülbent sarınmış yetmiş bin melek olduğu ve kendisi de kara elbiseler giydiği hâlde huzura gelen Cebrail'e Hz. Peygamber bunun nedenini sorar. Hz. Cebrail vahyin tamamlandığını, vahiy için yeryüzüne artık inmeyeceğini, Allah Resulü'nün ölüm zamanının geldiğini, gök ehlinin ve kendisinin bu sebepten dolayı kara elbiseler giydiğini Peygamber'e bildirir. Bu esnada Peygamber'in kapısında beliren bir Arap içeri girmek için izin ister. Hz. Fatıma, Peygamber'in hasta olduğunu söyleyerek onu içeri almaz. Arap ısrar edince Fatıma heybetinden ürktüğü bu kimsenin ziyaret talebini Hz. Peygamber'e iletir. Hz. Peygamber gelenin Azrail'den başkası olmadığını söyleyince Fatıma olacakları anlar ve ağlamaya başlar. Nihayet Azrail'i içeri davet eder. Ölüm meleği tevazu ve ihtiramla Peygamber'in huzuruna girer. Peygamber ona niçin geldiğini sorar. Azrail, Hakk'ın emriyle ruhunu kabzetmek için geldiği cevabını verir. Hz. Peygamber emri yerine getirmesini, âşık ile maşuğu birbirine kavuşturmasını Azrail'e söyler. Olanları üzüntüyle takip eden Hz. Ayşe ile Hz. Fatıma, Peygamber'e sarılarak ağlamaya başlarlar. Azrail, ruhunu almak kasdıyla Peygamber'in yanına gelir. Bu esnada Hz. Peygamber'in vücudu baştan başa nurla kaplanır. Azrail bu nur içinde Hz. Peygamber'i bulamaz. Resulullah ne yapacağını şaşırır ölüm meleğine nur içinden seslenir. Canı kendisine Allah'ın verdiğini ve sadece O'na teslim edeceğini söyler. Âşık ve maşuk arasından perde kalkar. Dost yüzünü gören Hz. Peygamber bir kez "Allah!" diyerek ruhunu teslim eder. Vefat etmesine rağmen Resulullah'ın benzi solmaz. Allah Resulü'nün vefat haberini alan ashabdan on yedi kişi de üzüntüden o anda can verir.

"**Bu Faşl Resûlü'llâh Hazretlerininü** ^{'aleyhi's-selâm} **Defnin Beyân İder.**" başlığını taşıyan ve 767-794 beyitleri arasında devam eden bölümde, Hz. Peygamber'in mübarek bedeninin yıkanması ve toprağa verilmesi anlatılır: İbni Abbas su hazırlar, Ali de gasletmek kastıyla Peygamber'in gömleğini çıkarmaya niyetlenir. Bu esnada ulaşan bir nida gömleği çıkarmamasını, Resul'ün cismini görmeye izni olmadığını söyleyerek Ali'yi uyarır. Bunun üzerine Hz. Ali, Allah Resulü'nün bedenini elbisesi üzerinde olduğu hâlde yıkar. Peygamber'in vücudundan misk, anber ve gül kokuları yükselir. Peygamber'in naaşı kefenlendikten sonra ashab tarafından zikirlerle mescide getirilir. Vasiyeti üzerine ashab mescitten çıkar. Resulullah'ın naaşı üç gün boyunca orada kalır. Peygamber'in cenaze namazını önce melekler ve cinler daha sonra ashab, Cebrail'in imametinde kılarlar. Peygamber'in mübarek bedeni hücre-i saadetinde hazırlanan kabre konulur.

"**Bu Faşl Fâtıma'nunü** ^{rağiya'llâhu 'anhâ} **Mevtin Beyân İder.**" başlığını taşıyan ve 795-888 beyitleri arasında devam eden bölüm ile onu takip eden 889-901 beyitleri arasındaki "**Bu Faşl Fâtıma'nunü** ^{rağiya'llâhu 'anhâ} **Defnin Beyân İd[er].**" serlevhalı bölümde Hz. Fatıma'nın vefatına ve defnedilmesine değinilir. Bu kısmın Ayasofya Müezzini Kemâl'e aidiyetini şüpheli bulduğumuzu yukarıda belirtmiştik. Çünkü "*İşid imdi Fâtıma ahvâlini / Kim Resul'den soñra n'oldi ħâlini (795)*" beytiyle başlayan bu bölüm, bazı nüsha farklarıyla ve *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma / Ahvâl-i Fâtıma / Beyân-ı Hazret-i Fâtıma* unvanlarından biriyle³¹ hem Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât* yazmalarının sonuna eklenmiş olarak³² hem de *Kesik Baş Destanı, Ejderhâ Destanı, Güvercin Hikâyesi, Geyik Hikâyesi, Hatun Destanı, İbrahim Destanı, Veysel Karânî Destanı* gibi halk tarafından sevilerek okunan ve Anadolu İslami Türk edebiyatının teşekkül devresine ait olduğu düşünülen hikâyelerle birlikte istinsah edilmiş nüshalarda karşımıza çıkmakta³³, taşbaskı usulüyle tarihi ve basım yeri

³¹ Söz konusu bölüm, şahsi kütüphanemizde bulunan ve 1232/ M 1816-1817 tarihinde istinsah edilmiş bir yazmada ise ilginç bir biçimde "*Sîret-i Hazret-i Fâtıma*" şeklinde isimlendirilmiştir. bk. *Sîret-i Öaoret-i Fâüma, Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi*, bk. 36a-40a.

³² Bu şekilde tertip edilmiş mevlid nüshaları epeyce fazladır. Örnek için şu nüshalara bk.: 1- *Faslı Vefât-ı Fâtımatü'z-Zehrâ*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi YZ0837, bk. 13^a-16^a (Bu yazma online katalogta *Mevlidü'n-Nebevî* unvanıyla Muhammed b. Hasan'a ait olarak gösteriliyorsa da bu kişi 1^b ve 19^b'deki kayıttan anlaşıldığı üzere eserin müellifi değil müstensihidir.) 2- *Beyân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ*, İBB Atatürk Kitaplığı K.453, bk. 20^a-24^a 3- *Beyân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ*, İBB Atatürk Kitaplığı K582, 24^a-27^b; 4- *Beyân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ*, Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, bk. 29^a-36^a.

³³ Örnek için şu nüshalara bk.: 1- *Vefât-ı Fâtıma*, Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 8624/3, bk. 47^a-57^b [Bu nüshadaki bütün hikâyeler Muhammet Kuzubaş tarafından yayımlanmıştır. bk. *Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Güvercin, Hikâyet-i Geyik), Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research, Volume 1/2,*

belirtilerek veya belirtilmeyerek birçok kez de tabedilmiş bulunmaktadır³⁴. Bu bölüm, Abdî'nin 920/M 1515'te kaleme aldığı *Mevlûd-ı Hazret-i Fâtumatü'z-Zehrâ* isimli Hz. Fatıma mevlidinin 1064/M 1654'te istinsah edilmiş olan eldeki tek nüshasının sonuna da eklenmiştir. Hakan Yekbaş, *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fâtıma Mevlidleri* isimli çalışmasında Abdî'nin mevlidini tanıtırken bu hususa dikkat çekmiş; Abdî'nin mevlidinin nihayetiyle başlayan, yukarıda temas ettiğimiz metinlerle istinsahı yaygın olan, müellifi bilinmeyen bu kısmı müstensih ilavesi olabileceği mülahazasıyla eserin metnine dâhil etmemiştir³⁵.

Fâik Reşâd *Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye*'de Süleyman Çelebi ve eserinden bahsederken *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'nın Edirne Kara Bulut Mescidi İmamı Halîl tarafından *Vesîletü'n-Necât*'a zeyl mahiyetinde yazıldığını söylemiş ve kendisinde bulunan nüshadan bazı beyitleri örnek olarak aktarmıştır³⁶. Kara Bulut Mescidi İmamı Halîl'in *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'sının baştan eksik bir nüshası Millet Kütüphanesi Ali Emirî Koleksiyonu'nda mevcuttur. Mesnevinin hatimesinde müellif, ismini Halîl olarak verdikten sonra Kara Bulut Mescidi'nde imam olarak görev yaptığını ve eserini 897/M 1491-92'de Edirne'de tamamladığını bildirmektedir. Ali Emirî, şahsi kütüphanesindeki yazmanın ilk yaprağına şu açıklamaları düşmüştür:

“Edirne’de Kara Bulut Mescidi İmâmı Halîl’iñ yazdığı Hazret-i Fâtıma’nıñ vefât manzûmesidir. Bu beyt, nihâyetinde ‘aynen mevcûddur:

Ger dilerseñ bunda hicretten su ’âl
Bil sekiz yüz dañı toğsan yidi sâl *sene 897*

beytine nazaran Süleymân Çelebi Mevlid-i Şerîf’inden pek şoñra yazıldığı anlaşılıyor. Süleymân Çelebi’niñ Mevlid-i Şerîf’inde mi’râciyye ve vefât-ı nebî olduğu için bu zât da Vefât-ı Hazret-i Fâtıma yazmıştır. Mevlid-i Şerîf’den evvel yazmış olduğunu zannedenler hatâ etmiş oldukları der-kârdır. Manzûmenin nihâyetine bakanlar bâlâdaki beyti ‘aynen görürler. Yazık ki bu kitabın üst tarafı evrâk arasında ğâ’ib olmuştur. Sene 1342 / ‘Ali Emirî”

Ali Emirî Efendi nüshanın sonuna *Vesîletü'n-Necât*'ın aslında öyle dört yüz, beş yüz beyitten ibaret olmadığı, tetimmâtıyla birlikte 1700 beyitten fazla tuttuğu düşüncesini de bölüm ve beyit sayılarını vermek suretiyle kaydetmiştir. Bu nüsha Şaban Doğan tarafından *Bir Eski Oğuz Türkçesi Metni “Hikâye-i Fâtıma” ve Dil Özellikleri* adıyla tanıtılmış, ses ve şekil bilgisi bakımından incelenerek yayımlanmıştır³⁷.

Winter 2007, s. 304-340; 2- *Vefât-ı Fâtıma*, Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 13^b-18^a (Nüshada başlık bulunmamaktadır, isimlendirme diğer nüshalardan hareketle tarafımızca yapılmıştır.)

Vefât-ı Hz. Fâtıma'nın 1269/M 1852-53 tarihli bir yazmasının tıpkıbasımı ve günümüz harflerine çevrilmiş şekli, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından Alevî-Bektâşî Klasikleri serisinin 6. kitabı olarak *Dâstân-ı İbrâhîm Edhem* ve *Dâstân-ı Hâtun* ile birlikte yayımlanmıştır. bk. Mehmet Mahfuz Söylemez, *Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, Dâstân-ı Fâtıma, Dâstân-ı Hâtun*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Alevî-Bektâşî Klasikleri 6, Ankara, 2011.

³⁴ Basım tarihi ve yeri belli olan baskılardan görebildiklerimiz şunlardır: *Mevlûdü'n-Nebî*, Dârü't-Tıbâ'ati'l-Âmire, İstanbul, 1265; *Hikâye-i Mevlid*, Es'ad Efendi Taş Destgâhı, İstanbul, 1283; *Hikâye-i Mevlid*, İbrahim Efendi Matbaası, İstanbul, 1299; *Hikâye-i Mevlidi'n-Nebî*, Matbaa-i Osmaniyye, İstanbul, 1311; *Hikâye-i Mevlid*, Ârif Efendi Matbaası, İstanbul, 1313; *Hikâye-i Mevlid*, Hulusi Efendi Matbaası, İstanbul, 1321; *Hikâye-i Mevlid*, Ahmed Kâmil Matbaası, İstanbul, 1323.

Basım tarihi ve yeri belirtilmeyen bazı baskılar için bk. *Hikâye-i Mevlidi'n-Nebî*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Salonu 0162741 ve 0164213 nolu taşbaskı nüshalar.

Bu taşbaskılarda yer alan hikâyeler N. Ahmet Özalp tarafından, hangi baskının esas alındığı belirtilmeyerek yayımlanmıştır: *Hikâye-i Mevlidi'n-Nebî, Mevlid Hikâyeleri*, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul, 2014.

³⁵ Hakan, Yekbaş, *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fâtıma Mevlidleri*, Asitan Yay., Ankara, 2012, s. 332-335.

³⁶ Fâik Reşâd, *Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye*, C I, Zarâfet Matbaası, İstanbul, tarihsiz, s. 68-69.

³⁷ Şaban Doğan, “Bir Eski Oğuz Türkçesi Metni ‘Hikâye-i Fâtıma’ ve Dil Özellikleri”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 32, Eylül – Ekim 2012.

Her ne kadar Fâik Reşâd, Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'ine eklenmesi âdet olan *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'nın, Kara Bulut Mescidi İmamı Halîl'in *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'sı olduğunu söylüyorsa da Ahmed Ateş aynı fikirde değildir. Ateş, Kara Bulut Mescidi İmamı Halîl'in eserinden Faik Reşâd'ın alıntılıdığı beyitlere İstanbul'da gördüğü *Vesiletü'n-Necât* nüshalarında rastlamadığını ifade etmektedir. Bize göre de *Vesiletü'n-Necât* nüshalarının sonuna eklenen ve *Kesik Baş Destanı*, *Ejderhâ Destanı*, *Güvercin Hikâyesi*, *Geyik Hikâyesi*, *Hatun Destanı*, *İbrahim Destanı*, *Veysel Karânî Destanı* gibi destan ve hikâyelerle birlikte istinsahı yaygın olan, hatta birçok kez basılan *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma* ile Kara Bulut Mescidi İmamı Halîl'in *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'sı ayrı ayrı eserlerdir. İki metin arasında yaptığımız karşılaştırmada konu birliği, birkaç müşterek beyit ve bazı nüshalarda Hz. Ali'nin ağzından söylendiği belirtilen mersiye'nin dışında benzerlik tespit edilememiştir. O hâlde *Vesiletü'n-Necât* nüshalarının bir kısmının sonunda gördüğümüz ve yukarıda isimlerini saydığımız destanlarla birlikte çoğaltılması âdet olan, transkripsiyonlu metnini verdiğimiz mevlidde de geçen *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'nın sahibi Ayasofya Müezzini Kemâl olabilir mi?

Hemen şunu hatırlamalıyız ki, Kemâl *Mevlid*'inin elimizdeki yegâne nüshası eserin telif tarihinden (842/M 1439) 137 yıl sonra, 984/M 1576-1577'de kopyalanmıştır. Bu süre zarfında Süleyman Çelebi'ninkine yapıldığı gibi Ayasofya Müezzini'nin eserine de bu bölüm başkaları tarafından eklenmiş olabilir. Üstelik hatîme kısmında Kemâl;

*Hağ müyesser kıldı uş itdük tamām
Muştafâ'nuñ mevlidini vef's-selām]*

*Hem vefâtını dağı kılduk beyân
Tâkatimiz yitdügi miqdâr [hemân] (913-914)*

diyerek Hz. Peygamber'in doğumu haricinde vefatına da temas ettiğini söyleyerek eserinin hudutlarını çizmiştir. Anlayabildiğimiz kadarıyla Hz. Fatıma'nın vefatı bu hudutlar dâhilinde değildir. Ayrıca Kemâl'in eserinde vezin, bilhassa kafiye kusurları dikkat çekecek kadar fazlayken, *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'da bu kusurların nispeten azaldığı görülmektedir. İki metin arasındaki üslup farklılıkları da hesaba katılırsa *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma*'nın Kemâl'e ait olma ihtimali zayıflamaktadır. Ancak adı geçen bölümün eldeki tek nüshada mesnevinin tabii seyri içinde hatimeden hemen önce gelmesi ve hatime kısmında şairin ismini zikretmesi, buna mukabil görebildiğimiz diğer *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma* nüshalarının hiçbirinde müellif adına rastlanmayışı bu bölümün belirsizlikleri ortadan kaldıracak sağlam ve eski yazmalar ortaya çıkıncaya kadar bütün tereddütlere rağmen Ayasofya Müezzini'ne nispet edilmesini zaruri kılar. Bu bakımdan *Vefât-ı Hazret-i Fâtıma Kemâl Mevlid*'inin metnine ihtiyatla dâhil edilmiş, ancak problemin müstakil ve teferruatlı bir araştırmayı gerekli kıldığı mülahazasıyla diğer nüshalarla karşılaştırılması yoluna gidilmemiştir.

Bu tartışmalı bölümde Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Fatıma'nın yaşadığı üzüntü ve akabinde vefatı müessir bir dille nakledilir. Burada anlatılanların bir kısmının tarihî hakikatlerle örtüşmediği; esas endişenin okuyucuyu/dinleyiciyi duygulandırmak, coşturmak ve nihayet ağlatmak olduğu aşikârdır: Hz. Peygamber'in vefatından sonra Fatıma gece gündüz ağlamaya başlar, yemekten içmekten kesilir. Onun bu hazin hâli sahabenin de dikkatini çeker. Hz. Ali'ye, Fatıma'ya nasihat etmesini tavsiye ederler. Ali, hanımını teskine çalışırsa da bir netice alamaz. Fatıma kocasına Hz. Peygamber'in kabrinin bulunduğu mahalde bir kulübe bina edip adını Beytü'l-Ahzân koymayı, sık sık oraya varıp kanlı yaşlar dökmeyi teklif eder. Hz. Ali, hanımının sözünü yerine getirir ve kabir-i şerifin bulunduğu yere bir kulübe yapar. Fatıma altı ay sonra her sabah gidip ağlamayı âdet hâline getirdiği bu kulübede sabrının tükendiği bir anda Hz. Peygamber'in kabrine kapanarak ağlar ve artık hasrete dayanamadığını söyleyerek feryat eder. Onun bu hâlini kabir âleminde işiten Hz. Peygamber üzüntüyle titrer ve kızına hasretin artık bittiğini, en yakın zamanda kavuşacakları müjdesini verir. Bunun üzerine Fatıma rahatlar, sevinçli bir şekilde evine döner. Hasan ve Hüseyin bu mutluluğun sebebini sorunca Fatıma onlara artık

ölümün yaklaştığı, ayrılık vaktinin geldiği cevabını verir. Çocuklarının hâli ve kendisinden sonra yalnız kalacakları fikri Hz. Fatıma'yı üzüntüye sevk eder. İki kardeşi son bir kez yıklar, saçlarını tarar. Bu hâl üzere Ali çıkagelir. O da olanı biteni Fatıma'ya sorar. Fatıma kocasına vasiyetini bildirir ve o gün, akşam ile yatsı arasında ruhunu teslim eder. Vefatı anında ortalık misk ve anber kokar, evin içinden bir nur yükselir, enbiyanın ruhu da o anda orada hazır bulunur. Hasan ve Hüseyin ile Ali üzüntüyle kanlı yaşlar dökerler. Hz. Fatıma'nın bedeni yıkanıp kefenledikten sonra Hasan ve Hüseyin gelirler ve annelerinin naaşına kapanıp ağlamaya başlarlar. Onların bu hâli arşı, felekleri titretir, melekleri ağlatır. O esnada Hak'tan bir nida ulaşır ve Ali'ye, Hasan ve Hüseyin'in bu hâlinin feleğin çarkını parça parça edeceğini, her bir meleğin hasret ateşinde yanacağını söyleyerek çocukları annelerinin naaşı üzerinden kaldırmasını emreder. Nihayet Fatıma'nın naaşını Hz. Peygamber'in kabrine götürürler. Ali, Hz. Peygamber'i selamlar ve kızının geldiğini haber verir. *Mevlid*'in tam bu noktasında “**Bu Faşl Fâtıma’nuñ** ^{rağıya’lîlähu ‘anhâ} **Defnin Beyân İd[er].**” başlığı altında bazı yazmalarda Hz. Ali'nin ağzından söylendiği³⁸ belirtilen gazel formunda bir mersiye bulunur. Mersiyeyi takiben söz, Hz. Fatıma'nın defni bahsine tekrar döner. Hz. Peygamber kabri içinden kollarını çıkarıp Ali'nin elinden kızını alır ve onun gönlünü okşar, hatırını sorar.

“**Faşlı fî Hâtimeti’l-Kitâb**” başlığını taşıyan ve 902-945 beyitlerini kapsayan fasılda ise Kemâl, eserini tamamlayabildiği için Allah'a şükreder, hata ve noksanlarından dolayı özür diler, Fatiha talebini okuyucusuna iletir. Eserini 842 yılının Şevval ayında tamamladığını haber verdikten sonra mesnevîde kullandığı vezni (fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün) tekrarlar ve uzun sayılabilecek bir duayla *Mevlid*'ini bitirir.

1.8. Mevlid'in Dil ve Anlatım Özellikleri

Mevlid, hem nazmeden hem okuyan hem de dinleyen açısından uhrevî tarafı ağır basan edebî türlerden biridir. Bu türde eser veren şairlerin asıl gayesi geniş kitlelere ulaşmak, yüzyıllarca beğenilerek okunmak, böylece daha fazla sevaba ve duaya nail olmak, kısacası, amel defterini kıyamete kadar açık tutmak ve nihayet Hz. Peygamber'in şefaatine kavuşmak arzusudur. Bu arzu, mevlidlerin dilini ve üslubunu mevzunun kendisiyle birlikte belirleyen esas amil olmalıdır. İstisnaları bulunmakla beraber mevlid şairlerinin tasannudan uzak, samimi, eserin nazmedildiği dönemde yaşayanlar tarafından rahatlıkla veya biraz gayretle anlaşılabilir bir dil kullanmaya özen gösterdikleri görülür. Eserini 842/M 1439'da, yani Eski Anadolu Türkçesi (EAT) Dönemi'nde veren Ayasofya Müezzini Kemâl'in dil ve üslubunun da bu endişeyle şekillendiği açıktır. Kemâl'in eseri, aradan geçen yaklaşık altı yüz yıla rağmen bugün dahi önemli oranda rahatlıkla anlaşılabilir sadelikte bir metindir. Zaten metinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin çoğunluğu eserin yazıldığı dönemden çok daha önce dinî lügatin bir parçası olarak Türkçeye yerleşen, bugünkü yazı ve konuşma dilimizde de ekseriyetle mevcut bulunan kelimelerdir.

Yaptığımız sayım, *Mevlid*'de 1638 madde başı kelime geçtiğini ve bunların 886'sının Arapça, 491'inin Türkçe, 259'unun Farsça ve kalan 2'sinin diğer dillere (biri İtalyanca, diğeri Yunanca) ait olduğunu göstermiştir. Bu da eserin söz varlığının %54,09'unun Arapça, %29,97'sinin Türkçe, %15,81'inin Farsça ve %0,12'sinin diğer dillerden meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Dinî bir eser olan *Mevlid*'de Arapça kelimelerin Türkçe kelimelere nispetle daha fazla kullanılması anlaşılabilir bir durumdur. Hemen belirtelim ki eserde Türkçe madde başı kelimeler Arapça kelimelerden sayı itibarıyla daha az olmakla beraber kullanım sıklığı açısından açık ara öndedir.

Mevlid'de, -(y)Up, -(y)UbAn, -(y) IcAk, -(y) İcEk zarf-fiil; -(y)IsAr, -(y)İsEr gelecek zaman; -ğİl, -ğİl emir teklik 2. tekil şahıs; -vEn 1. teklik şahıs; -sAvUZ 1. kişi çokluk ekleri gibi EAT Dönemi'ne ait eklerin sıklıkla kullanıldığı görülür. Ayasofya Müezzini'nin eserinde birçok arkaik Türkçe kelime de bulunmaktadır. Metinde tespit ettiğimiz arkaik Türkçe kelimeler, anlamları ve geçtikleri beyitler şöyledir:

ağu: zehir. (827)

anda: orada, onda, o zaman. (7, 55, 104, 128, 160 ...)

³⁸ *Beyân-ı Fâtımatü 'z-Zehrâ*, Rıfat Küçük Özel Kütüphanesi, yk. 34^a.

- andan: ondan, sonra, oradan, ondan dolayı. (104, 128, 162, 163, 165, 199, 323, 650)
anlar: onlar. (82, 114, 167, 213, 243 ...)
artuğ: başka, gayrı. (26, 27, 29, 284)
aşşı: kazanç, kâr. (7)
ayruğ: başka, diğer. (671)
balğ ur-: parlamak, ışık saçmak. (579, 581)
bañ parmağı: şهادet parmağı. (151)
bay: zengin. (200)
bile: birlikte. (7, 198, 278, 412, 439, 498, 548, 550, 552)
bilemce: yanımda, beraberimde. (621)
bir kezın: defa, kere. (307, 740)
bular: bunlar. (662, 753, 837)
buñ demi: sıkıntı, kasavet zamanı; kıyamet günü. (400)
deg-: metinde miras kalmak anlamında. (41)
divşür-: derlemek, toplamak. (834)
döy-: dayanmak. (889, 892)
dulun-: kaybolmak, batmak. (472)
dünüñ içi: gece yarısı. (532)
düz-: nazmetmek; yaratmak, meydana getirmek. (26, 137)
el alış-: birbirinin elini tutmak (751)
el şun-: el uzatmak. (457)
etmek: ekmek (458)
eyt- (metinde eyd-): söylemek, demek, anlatmak. (2, 4, 216, 263, 506 ...)
gevde: gövde. (331)
gömelte: kulübe. (812)
göñlek: gömlek. (769, 770, 771)
görklü: güzel, mübarek, gösterişli. (560)
göyün-: yanmak. (895)
güt-: kollamak (metinde d ile) (596)
ır-: ayırmak. (11, 146, 704, 794)
ilt-: ulaştırmak, eriştirmek. (158)
imdi: şimdi (2, 4, 12, 13, 34 ...)
irgür-: ulaştırmak. (344, 349, 505, 726)
iş-bu: işte bu. (419, 603, 608, 644, 760, 852)
kaçan: her ne zaman. (893)
kağ-: çalmak, vurmak, itelemek. (366, 540)
kamu: bütün, hep, her. (7, 86, 121, 144, 207, 242, 268, 582, 620, 746, 757, 785)
kanca: nereye. (399)
kanda: nerede. (191, 607, 733, 799)
kanı: nerede, hani. (5, 111, 335, 756, 757, 759, 800)
kankı: hangi. (706, 841)
katı: çok, fazla. (223, 302, 353, 483, 629, 764, 829, 832)
kavşır-: birleştirmek, toplamak. (834)
kend'özi: kendisi. (605, 739, 820, 834, 891)
key: çok, pek. (13, 37, 646, 694, 699)
kiçi: küçük. (582)
kimsene: kimse. (412, 516, 595)
kol şun-: kolunu uzatmak. (898)

- kop-: ayağa kalkmak, zuhur etmek. (46, 316, 321, 492, 493, 624, 749, 882)
niceler: çok kimseler. (14)
nicesi: nasıl, ne suretle. (683, 767)
od: ateş. (45, 285, 395, 472, 474, 476, 478, 595, 602, 710, 761, 790, 848, 873, 876, 886)
ol: o. (18, 19, 22, 31, 32, 37 ...)
önden şoña: baştan sona kadar. (186, 642)
örü tur-: ayağa kalkmak, ayakta durmak. (554, 565)
ötrü: ötürü, sebebiyle. (662)
şal-: yaymak, sermek. (205, 221)
şı-: bozmak, gereğini yapmamak, kırmak. (144)
şovuk: soğuk. (218)
sür-: takip etmek, izlemek. (420)
ş'ol: şu, o. (404, 667, 894, 915, 931, 933)
tâkati tak ol-: takatı kesilmek. (9, 486)
tamu: cehennem. (285, 595, 602, 610, 928)
taşra: dışarı. (650, 712, 714)
taya: dadı. (275)
tın-: söz söylemek, ses çıkarmak. (569)
ton: elbise. (377, 578, 579, 687)
tulun-: bk. dulun-. (758)
tura: Deriden ya da ipten örülen kamçı (559)
turi gel-: ayağa kalkmak. (531)
uçmağ: cennet. (589, 622, 927, 928)
ulal-: büyümek. (310)
ur-: vurmak. (190, 280, 363, 398, 497 ...)
urul-: dikilmek, kurulmak. (364)
uş: işte, şimdi, çünkü. (8, 299, 556, 623, 826, 832, 842, 846, 855, 913)
ün: ses, sada, avaz. (176, 748, 749)
üz-: koparmak, kesmek, bozmak. (701, 708)
yağı: düşman. (440)
yağır: sırt. (580)
yağrın: sırt, sırtın yukarı kürek kısmı. (279)
yalıncaklık: çıplaklık, yoksulluk. (889)
yarağ eyle-: hazırlık yapmak. (352, 543)
yegrek: daha iyi, üstün. (612)
yören-: kaplamak, yayılıp artmak. (481)
yügür-: koşmak, hızlı gitmek. (485)

1.9. Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı ile Mukayyesi³⁹

Mevlid'ini *Vesîletü'n-Necât*'tan 29 yıl sonra nazmeden Ayasofya Müezzini Kemâl'in Süleyman Çelebi'nin eserini tanıdığını, dahası ondan şekil ve muhteva bakımından etkilendiğini gösteren pek çok karine vardır. Her şeyden evvel her iki eser de mesnevi nazım şekliyle ve aruz

³⁹ Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlid*'i ile *Vesîletü'n-Necât*'ın mukayese edildiği bu bölümde Kemâl'in *Mevlid*'i için "KM", *Vesîletü'n-Necât* için "VN" kısaltmaları kullanılmıştır. Kemâl'in eserinden alınan beyitlerin sonundaki numaralar bu makalenin nihayetinde verilen transkripsiyonlu metne, *Vesîletü'n-Necât*'tan alınan beyitlerin sonundaki numaralar ise Necla Pekolcay neşrindeki (*Mevlid Süleyman Çelebi*, Dergah Yay., İstanbul, 1992) beyit numaralarına işaret etmektedir. *Vesîletü'n-Necât*'tan alınan beyitlerde, metni hazırlayanın imlası korunmuştur.

vezninin remel bahrinin fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. İki metinde de dönemin bir özelliği olarak imale-i maksureler, hatta zihafklar görülmekle beraber Süleyman Çelebi vezne hâkimiyette daha başarılıdır.

Vesîletü'n-Necât'ın Necla Pekolcay neşri 768, Ahmet Ateş neşri 800, F. Kadri Timurtaş neşri ise 732 beyittir. Bizim tek nüshadan hareketle ortaya koyduğumuz Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlid*'inin transkripsiyonlu metni, esere aidiyetini yukarıda tartıştığımız bölümle birlikte 945 beyitten ibarettir. Noksan varaklar da hesaba katılırsa Kemâl'in eserinin 1000 beyte yakın olduğu söylenebilir. Kemâl'in *Mevlid*'inde yer verdiği Zeyd Oğlu Ali isimli veliden nakledilen, mevlid okutmanın faziletlerinin işlendiği hikâye ile Ukâşe'nin Hz. Peygamber'in nübüvvet mührünü öpmesinin ve Hz. Fâtıma'nın vefatının anlatıldığı bölümler *Vesîletü'n-Necât*'ta geçmez. Bunlar Kemâl'in *Mevlid*'inin hacmini *Vesîletü'n-Necât*'a nispetle artıran bölümlerdir.

Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlid*'inde rastlanılan en önemli şekli kusurlardan biri kafiye bahsindedir. Kemâl, eser boyunca pek çok kez kafiye kusuruna düşmüştür. Onda görülen kafiye kusurlarının ekseriyeti **îttâ** kâbilindedir:

Her kim ol bu aşla tâbî' olmadı
Çaldı mahrûm Hâk yolun başarmadı (KM 92)

***

Didüm iy 'âşıkları hayrân iden
Hayret içinde âh-ıla zâr iden (KM 343)

***

Turmasun tîz benden ol alsun hâkın
Üzerümde çomasun ahret hâkın (KM 555)

Vesîletü'n-Necât'ta ise şu birkaç örneğin dışında kafiye kusuruna rastlanmaz:

Lutfile aybını setridün bunun
Hem bu olur işi her lutf ıssınun (VN 46)

***

Yirde gökde hiç ferîşte kalmadı
Kim Muhammed yüzünü ol görmedi (VN 267)

Mevlid metinlerinin karakteristik özellikleri arasında bulunan, her bölüm sonunda veya fasılda tekrarlanan, okuyucuyu/dinleyiciyi Hz. Peygamber'e salât ü selam getirmeye davet eden beyitler Süleyman Çelebi'de birbirini takip eden ve mesnevi boyunca hiç değişmeyen şu iki beyittir:

Haşre dek ger dinilürse bu kelâm
Niçe haşr ola bu olmaya tamâm

Ger dilerseniz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile aydun es-salât

Aynı davet, Kemal'in *Mevlid*'inde ise şu beyitlerle yapılır:

On sekiz biñ 'âlem içre ins ü cân
Bu kelâmuñ şerhin itmeye beyân

‘Işık-ıla gel imdi iy gönli şafâ
Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ

Salât ü selam beyitlerinin geçtiği bir yerde Kemâl, “Kemâlî” kelimesini hem lügat anlamıyla hem de kendi ismini hatırlatacak surette kullanır:

On sekiz biñ ‘âlem içre ins ü cān
Kemâlî şerhin itmez kılmaz beyān

‘Işık-ıla gel sen hemān gönli şafâ
Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ (KM 468-469)

Kemâl, Süleyman Çelebi’nin aksine salât ü selam beyitlerini bölümde ele aldığı konuya uygun olarak değiştirebilmektedir. Mesela Hz. Peygamber’in vefatının anlatıldığı bölümde “firâk” kelimesini konuya uygunluğu sebebiyle kullanmıştır:

On sekiz biñ ‘âlem içre ins ü cān
Bu **firâkuñ** şerhin itmeye beyān

‘Işık-ıla gel imdi iy gönli şafâ
Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ (KM 765-766)

Aynı şekilde Miraç bölümünün sonundaki salât ü selam beytinde geçen “miraç” kelimesi de konuya muvafık düştüğü için tercih edilmiş olmalıdır:

On sekiz biñ ‘âlem içre ins ü cān
Mi’râcin şerhini itmeye beyān

‘Işık-ıla gel sen hemān gönli şafâ
Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ (KM 421-422)

Şair, çehâr-yâr-ı güzînden ve ashabdan bahsettiği bölümün sonunda geçen salât ü selam beytinde ashabı da anar:

Anlaruñ rûhına iy gönli şafâ
Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ (KM 114)

Mevlid boyunca her bölüm sonunda iki beyitle yapılan salât ü selam daveti şu örneklerde bir beyitle icra edilmiştir:

Şâzumân olmağ dilerseñ pür-şafâ
Vir şalavât ravza-i ber-Muştafâ (KM 61)

***

‘Işık-ıla gel sen de iy gönli şafā
Vir şalavāt rūh-ı pāk-i Muştafā (KM 129)

***

‘Işık-ıla gel sen hemān gönli şafā
Vir şalavāt rūh-ı pāk-i Muştafā (KM 450 ve 627)

İki metin arasındaki ifade benzerliklerine şu beyitleri örnek gösterebiliriz:

<i>Zire yokdan ol bizi var eyledi</i>	<i>Gerçi yokdan bunları var eyledi</i>
<i>Birliğine cümle ikrār eyledi (KM 64)</i>	<i>Kudretin bunlarda izhār eyledi (VN 54)</i>
<i>Zire ol birdür şeriki yok-durur</i>	<i>Birdür ol birliğine şek yok durur</i>
<i>İllā yañılış söyleyenler çok-durur (KM 72)</i>	<i>Gerçi yanlış söyleyenler çok durur (VN 24)</i>
<i>Pes Muhammed'dür bu varlığa sebep</i>	<i>Bil Muhammeddür bu varlığa sebep</i>
<i>Devlet anuñ kim anı kıılır taleb (KM 85)</i>	<i>Cehd idüp anun rızāsın kıl taleb (VN 105)</i>
<i>Her kim ol bu aşla tābi' olmadı</i>	<i>Kimse ansuz togrı yolu varmadı</i>
<i>Qaldı mahrūm Haq yolın başarmadı (KM 92)</i>	<i>Kimse ansuz Hak yolın başarmadı (VN 102)</i>
<i>Haq Muhammed nürin alında kodı</i>	<i>Mustafa nürin alında kodı</i>
<i>Bil ki saña bu emānetdür didi (KM 140)</i>	<i>Bil habībüm nürdür bu nür didi (VN 130)</i>
<i>Âmine Hatun kim oldı hāmile</i>	<i>Çünkü Abdullāhdan oldı hāmile</i>
<i>Geçdi andan ay u gün eyyām-ıla (KM 199)</i>	<i>Vakt irişdi hafta vü eyyām ile (VN 152)</i>
<i>Bir bölük kav(i)m dağı tiz yitdiler</i>	<i>Bir bölük kavim dahi geldi vü tiz</i>
<i>Ol muşavver rūhı alup gitdiler (KM 257)</i>	<i>Aluban gitdiler ol meh süreti (VN 261)</i>
<i>İttifāk ol gice vardum dir Resül</i>	<i>Bir gice isneyn gicesinde Resül</i>
<i>Ümmühānī evine ol pür-uşul (KM 340)</i>	<i>Ümmühānī evine kıldı nüzul (VN 366)</i>
<i>Enbiyā ervāhı cümle geldiler</i>	<i>Enbiyā ervāhı hāzır geldiler</i>
<i>Muştafā'ya 'izzet ikrām kıldılar (KM 360)</i>	<i>Mustafā'ya cümle izzet kıldılar (VN 373)</i>
<i>Cümlesi kutluladı mi'rācını</i>	<i>Her biri kutluladı mi'rācını</i>
<i>Hulleden tonı vü nürdan tācını (KM 377)</i>	<i>Didi urundun saādet tācını (VN 383)</i>
<i>Siz ki bu beş vaqt namāzı kılasız</i>	<i>Her kaçan kim bu namāzı kılalar</i>
<i>Cümle melekler şevābın bulasız (KM 418)</i>	<i>Cümle gök ehli sevābın bulalar (VN 394)</i>
<i>Arpa etmegini dā'im yir-idi</i>	<i>Halk-ı ālemden ol iken müctebā</i>
<i>Meskenetden yün 'abā giyer-idi (KM 458)</i>	<i>Meskenetden ol geyerdi abā (VN 440)</i>
<i>Dir selām itdi hālün şordı Çalab</i>	<i>Sordı hālünü dahi hem ol Çalab</i>
<i>Hem habībüm ne kıılır bizden taleb (KM 659)</i>	<i>Sor habībüm ne kıılır didi taleb (VN 595)</i>
<i>Şoñ nefesinde dağı gör himmetin</i>	<i>Girü son vaktında görün himmetin</i>
<i>Haq Te'ālā'dan dilerdi ümmetin (KM 678)</i>	<i>Ümmetin Hakdan diledi ümmetin (VN 603)</i>

<i>Tā kıyāmetde cemi⁷-i enbiyā</i> <i>Nefsi nefsin ‘arz ide ol Mevlā’yā (KM 679)</i>	<i>Hem kıyāmetde cemi⁷-i enbiyā</i> <i>Çağrısup nefsiyyü vā nefsi⁷ diye (VN 604)</i>
<i>Didi-kim kabza mı geldün yā melek</i> <i>Yā tavāf itmek midür ancak dilek (KM 718)</i>	<i>Sordı kabziçün mi geldün i melek</i> <i>Yā ziyāret mi dūrür ancak dilek (VN 622)</i>

İki eser arasındaki söyleyiş benzerlikleri Hz. Peygamber’in doğumunun anlatıldığı kısımlarda dikkat çekecek kadar fazlalaşır:

<i>Kaşd kıldı kim toğa Hayrū’l-Beşer</i> <i>Anası diñle neler gördi neler (KM 202)</i>	<i>Ol gece kim doğdı ol hayrū’l-beşer</i> <i>Anası anda neler gördi neler (VN 202)</i>
<i>Dir evümden çıkdı bir nūr nā-gehān</i> <i>Ol nūr-ıla tıldı bu cümle cihān (KM 204)</i>	<i>Didi bir nūr çıkdı evden nāgehān</i> <i>Âşikārā oldı cümle ins ü cān (VN 206)</i>
<i>Dikdiler üç ‘alemi üç arada</i> <i>Mağrib ü maşrıq u biri Ka’be’de (KM 208)</i>	<i>Üç alem dahi dikildi üç yire</i> <i>Her birisi aydayın nire nire (VN 208)</i>
<i>İçdüm aq kardan şovuk ol şerbeti</i> <i>Dağı şirindi şekerden lezzeti (KM 218)</i>	<i>Kardan ag idi ve hem sovuq idi</i> <i>Dağı şirindi şekerden lezzeti (VN 227)</i>

Vesiletü’n-Necât’ta bir beyitte anlatılanlar Kemâl’in *Mevlid*’inde kimi zaman üç dört beyitle nakledilir:

<i>Ol hatunlar şāhı dir gördüm ‘ayān</i> <i>Yire gökden indi bir aq kuş revān</i>	
<i>Şüreti ādem veli⁷ gövdesi kuş</i> <i>Anı gördüm gönüm oldı katı hoş</i>	<i>Geldi bir ak kuş kanadile benüm</i> <i>Arkamı sıgadı kuvvetle katı (VN 229)</i>
<i>Katuma geldi benüm ol şāzumān</i> <i>Kanadıyla şıgadı arkam revān</i>	
<i>Kanadın giderdi arkamdan revān</i> <i>Geldi ol-dem ‘āleme Fahr-i Cihān (KM 222-225)</i>	

Hz. Peygamber’in Mekke’den Medine’ye hicreti *Vesiletü’n-Necât*’ta yedi beyitle anlatılırken (414-420) Kemâl eserinde bu bahse 28 beyit ayırmıştır (423-450).

Kemâl’in *Mevlid*’inin yegâne nüshasında tespit ettiğimiz ve *Vesiletü’n-Necât*’ta da aynen ya da çok küçük farklarla geçen mısra veya beyitler ise şunlardır:

<i>Parmağından çeşmeler ağıtdı hem</i> <i>İçdi andan cümle-i hayl u haşem (KM 323)</i>	<i>Barmagından çeşmeler ağıtdı hem</i> <i>İçdi andan cümle haylile haşem (VN 340)</i>
<i>Ağlu bişmiş kuzı aña söyledi</i> <i>Yime benden yā Resūla’llāh didi (KM 324)</i>	<i>Ağlu bişmiş kuzı aña söyledi</i> <i>Yime benden yā Resūla’llāh didi (VN 341)</i>

<i>Nūr-ıdî başdan ayağa gevdesi</i>	<i>Nūr idi başdan ayaga gevdesi</i>
<i>Yire düşmezdi anuñ-çün gölgesi</i> (KM 331)	<i>Bu ayandur nûrun olmaz gölgesi</i> (VN 312)
<i>Merhaban-bik yâ Muhammed didiler</i>	<i>Merhaban-bik yâ Muhammed didiler</i>
<i>İy şefâ'at ıssı Ahmed didiler</i> (KM 368)	<i>İş şefâ'at ıssı Ahmed didiler</i> (VN 381)
<i>Her göge kim irdi ol Hayrû'l-Enâm</i>	<i>Her göge kim irdi ol hayrû'l-enâm</i>
<i>Ol gök ehli kıldılar i'zâz tamâm</i> (KM 376)	<i>Ol gök ehli kıldılar izzet tamâm</i> (VN 382)
<i>Ol sebebden öğdi Qur'an'da Kerîm</i>	<i>Hem dahi Qur'an'da öğdi ol Kerîm</i>
<i>Didi-kim sensin alâ hulkîn 'azîm</i> (KM 454)	<i>Didi kim sensin alâ hulkîn 'azîm</i> (VN 426)
<i>Diñle imdi ol Resûl-i pâk-zât</i>	<i>İşit imdi sen ol fahr-i kâinat</i>
<i>Nice haste oldı vü buldı vefât</i> (KM 479)	<i>Nice hasta oldı vü buldı vefât</i> (VN 550)
<i>Ol maraz artdı bu kez oldı katı</i>	<i>Vardugınca ol maraz oldı katı</i>
<i>Tâ'at-içün kalmadı hiç tâkâtı</i> (KM 483)	<i>Taat için kalmadı hiç tâkâtı</i> (VN 560)
<i>Yaradıldan berü dünyâyı Hağ</i>	<i>Hak yaradaldan berü seb'-i tîbâk</i>
<i>Görmedi bundan katı kimse firâk</i> (KM 764)	<i>Görmedi bundan katı kimse firâk</i> (VN 669)

Bu benzerlikleri telif ve istinsah arasında geçen 137 yıl ile yorumlamak ve bunların müstensih ilaveleri, tasarrufları olabileceğini, müstensihin iki eserden daha fazla tanınan ve beğenilenden diğerine mısra veya beyit transfer ettiğini söylemek herhâlde mümkündür. Her iki eserin de Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'ne ait olmasından kaynaklanan dil ve imla birliği, aynı konuyu ele alıp aynı nazım şekli ve vezinle söylenmesi bu transferi kolaylaştırmış olmalıdır.

1.10. Eserin Nüshası

Ayasofya Müezzini Kemâl *Mevlid*'inin şimdilik tespit edebildiğimiz yegâne nüshası Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası 92 numaraya kayıtlıdır. 200x130 mm ölçülerindeki yazma 41 yaprak, filigranlı, su yollu, aharlı, kalın beyaz kâğıda 13 satır hâlinde siyah mürekkeple ve harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Metin, cetvel içine alınmadan bırakılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkepledir. İstinsah tarihi Safer 984 /M Mayıs 1576'dır. Bu da yazmanın eserin te'lif tarihinden 137 sene sonra istinsah edildiğini göstermektedir. Nüshanın müstensihi belli değildir. Alelade karton cilt üzerine yakın zamanda çiçek desenli kâğıt geçirilmiş ve üzerine eski harflerle *Mevlid [Ayasofya Mü'ezzini Kemâl]* notu düşülmüştür. Baştan eksik olan yazmaya, Süleyman Çelebi'nin mevlidi sanılmasından olsa gerek, *Vesiletü'n-Necât*'ın bir yazmasının ortadan yırtılmış ve yarısı kaybolmuş ilk varağı eklenmiştir. Bu ekleme; kâğıt, yazı ve kalem farklılıklarından hemen anlaşılabilir (bk. FOTOĞRAF-1). Kimi sayfalarında kurt yenikleri bulunan yazma ehil olmayan bir el tarafından tamir edilmiş, bu maksatla sayfalara ilave edilen kâğıtlar bilhassa 28^a, 29^a, 33^a, 34^a, 34^b, 35^a, 35^b, 36^a, 36^b, 37^a, 37^b, 38^a, 38^b, 39^a, 39^b, 40^a, 40^b'de metnin üzerini kapatmıştır. Metinde okuyamadığımız veya tamir yoluna gittiğimiz kısımların kahir ekseriyeti üzerine kâğıt isabet eden beyitlerdir. 41^b'de *Mevlid*'i istinsah edenin kalemden çıkmış intibai veren ve pek çok yazmanın sonuna müstensihlerce eklenmesi âdet hâline gelen:

*Her kim okursa bu kitâbı şevk-ıla⁴⁰
Yazanı hay(ı)r du‘â-yıla añā*

beyti ve hemen altında Necâtî'nin:

*Ḳısmet-i rûz-ı ezelde iy Necâti bilmiş ol
Âşinâ bigâne vü bigâne olmaz âşinâ*

beyti bulunuyor. Mevlid metnini takiben 39^b-41^a arasında, kime ait olduğu bilinmeyen, mahlas ihtiva etmeyen “**Münâcât-ı Resûlû'llâh'dur.**” başlıklı mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün kalıbıyla ve musammat gazel formunda söylenmiş 23 beyit uzunluğunda bir şiir vardır. Bu şiir Ayasofya Müezzini'ne ait olma ihtimaline binaen transkripsiyonlu metnin sonuna eklenmiştir. Kütüphanenin internet sayfasında yazmanın büyük Türkoloji âlimi Şinasi Tekin'den (öl. 2004) temin edildiği notu vardır.⁴¹ Yazmanın:

Başı : *Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm*

*Allâh adın zikr idelüm evvelâ
Vâcib oldur cümle işde her ḳula*

Sonu : *Dilêrüz okıyanlardan du‘â umaram anlardan
Dirîğ eyleme anlardan şefâ‘at yâ Resûla'llâh*

SONUÇ

Ayasofya Müezzini Kemâl'in Şevval 842/M Mart-Nisan 1439'da tamamladığı, varlığı ve metni ilk defa bu çalışmayla ortaya konulan *Mevlid*'i, bu türün bilinen ilk Türkçe örnekleri arasındadır. Günümüze birkaç varlığı düşmüş hâlde tek nüsha olarak ulaşan eser, diğerleri gibi mevlid törenlerinde okunmak amacıyla yazılmıştır. Kemâl'in, mevlid türünün Türkçedeki en güzel ve etkileyici örneği kabul edilen Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ını tanıdığı, yer yer ondan etkilendiği görülmektedir. Şair, geniş kitlelerin okuyup anlaması maksadıyla eserinde sade bir dil tercih etmiştir. Ancak Kemâl'in, nazım tekniği bakımından başarı gösterdiğini söylemek zordur. Ahenk, sıkça başvurulmuş imâle-i maksure ve zihafarla aksamakta, metin boyunca azımsanmayacak oranda kafiye kusuru göze çarpmaktadır. Kelime tekrarları, vezni ve kafiye temin edebilmek endişesiyle kullanılan gereksiz kelimeler eserin edebî değerini zayıflatmıştır. Buna mukabil zaman zaman yakalanan söyleyiş güzelliği ve lirizm, Eski Anadolu Türkçesinin temsilcilerinden biri olması, Türk mevlid edebiyatının eksik bir halkasını varlığıyla tamamlaması Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlidü'n-Nebî*'sinin kıymetini artıran hususlar arasında sayılabilir.

⁴⁰ Mısranın vezni kusurludur.

⁴¹ <http://digitalcollections.library.ku.edu.tr/cdm/compoundobject/collection/MC/id/28515/rec/4> (Son erişim tarihi: 05.12.2015)

Transkripsiyonlu Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Esaslar

1- Metinde yaygın transkripsiyon sistemi kullanılmış, İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"⁴² başlıklı çalışmasında ortaya konan ilkelere uyulmuştur.

2- Nüshada kırmızı mürekkeple yazılan salât ü selam beyitleri transkripsiyonlu metinde *italik* olarak yazılmıştır.

3- Metinde geçen ayet-i kerimeler ve hadis-i şerifler transkribe edilerek *italik* yazılmış, açıklamaları dipnotta verilmiştir.

4- Metinde tarafımızca yapılan tamirler köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir. *ör.* i[der], [Fâ]tîma, ve[lî].

5- Vezin gereği zihaf yapılan hecelerin uzun ünlüsü metinde "^" işareti konularak *italik* yazılmıştır. *ör.* nûr-ıla, Kâf'a, Mi'râcuñ gibi. Zihaf, metinde *italik* yazılan ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerde bulunuyorsa o zaman zihaf olan hecenin uzun ünlüsü normal, diğer harfler *italik* yazılmıştır. *ör.* 'aĥm, Kemâlî.

6- Nüshada imale-yi maksûreleri göstermek için elifle yazılan "e"ler transkripsiyonlu metinde "ë" ile dizilmiştir: *ör.* eyleyëlüm, irgürëlüm, yürëğine.

7- Vezin gereği yapılan ulamaları göstermek için ilk kelimenin son, ikinci kelimenin ilk harfleri altları çizilmek suretiyle birleştirilmiştir: *ör.* Kanda_olısar; Resûl'i incitmegil.

8- Vezin gereği yapılan ses türemeleri yay ayraç () içinde gösterilmiştir: *ör.* kav(i)m, müh(ü)rde, Hız(ı)r.

9- Okunuşundan emin olunamayan bir kelimenin yanına (?) işareti konulmuştur: kalmazısavuz(?) (870. beyit).

10- Nüshada üzerine kâğıt yapıştırıldığı veya mürekkep dağıldığı için okunamayan yerler transkripsiyonlu metinde "....." şeklinde gösterilmiş ve bu husus dipnotta vurgulanmıştır.

11- Kafîye, vezin ve imla kusurları dipnotta belirtilmiştir.

⁴² İsmâil Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", AÜDTCF. *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ank., 1993, s. 51-89.

MEVLİDÜ'N-NEBÎ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ**Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm⁴³****vezin:** fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

- 2^b 1- *‘İşk-ıla gel sen hemân gönli şafâ* *Vir şalavât rûḥ-ı pāk-i Muştafâ⁴⁴*
- Bu Faşl Du‘â [ve] Şenâsım ve Kitâb ‘Özrin Beyân İder.**
- 2- Diñle imdi ‘ışk-ıla girdüm söze Vaşf-ı ḥâlümdür ki eyderin size
- 3- İmdi evvel ḥâlimüz yâd idelüm Şoñra yine söze bünyâd idelüm
- 4- Gör ki nice bilmedüm ben ḥâlümi İşid imdi eydeyin aḥvâlümi
- 5- Xanı oğlanlık yigitlik⁴⁵ iy ḥoca⁴⁶ Oğlan u yigit olup oldum ḳoca
- 6- Oğlan u yigitligüm aldı hevâ Pîrligüm irişdi mevt oldı revâ
- 7- ‘Ömrüm aşşısın ḳamu virdüm yile Anca günâh işledüm anda bile
- 8- ‘Ömrüm âḥir oldı uş irdi ecel Ḥaḳḳ’a lâyıḳ işlemedüm bir ‘amel
- 3_a 9- Tâḳatüm taḳ oldı ḳaddüm daḥı dâl Bir ‘amel ḳılmağa ḳalmadı mecâl
- 10- Artdı ḥırş-ıla tama‘ mekr [ü] dağâl Daḥı işlerem günâh ḳalur vebâl
- 11- Ḥaḳḳ imândan cümlemüz ayırmaya Dünye âḥret toğrı yoldan ırmaya
- 12- Mağrūr olma dünyeye imdi i yâr ‘Ömri gör nice geçer ḳılmaz ḳarâr
- 13- Bulmuş-iken şimdi ḳût u ḳuvveti Key şaḳın cehd it geçürme fırsatı
- 14- Zîre dünyâ bi-vefâdur bi-ḳarâr Niceleri eylemişdür ḥör u zâr
- 15- Bâḳi’Allâh’dur kim oldur Lâ-yezâl Dâ’im oldur kim aña yoḳdur zevâl
- 16- Nerd-i Ka‘ beteyn-ile bu kâ’inât Nice Leccâc’ı ḳılupdur şâh-mât
- 17- Uşlu oldur kim bunu fikr eyledi Dünye ḥâlin görüben zıkr eyledi
- 18- Açdı gönli gözünü ol nâm-dâr ‘Ömr [ü] mâlı ḥaḳ yola ḳıldı nişâr

⁴³ Baştan eksik olan nüshada besmele bulunmamaktadır. Besmele tarafımızca eklenmiştir.

⁴⁴ Ayasofya Müezzini Kemâl’in *Mevlid*’inin elimizdeki yegâne nüshası, inceleme kısmında belirtildiği gibi, baştan eksiktir. Bu eksikliğin nüshaya sahip olan biri tarafından Süleyman Çelebi’nin *Vesiletü’n-Necât*’ının başlangıç beyitleriyle tamamlanmaya çalışıldığını da daha önceden söylemiştik. Yazmanın yarısından itibaren yırtık olan 1^b sahifesinde *Vesiletü’n-Necât*’ın ilk sekiz beyti yazılıdır. Ayasofya Müezzini Kemâl’in *Mevlid*’inin geriye kalanıyla aynı yazı ve kâğıt özellikleri taşıyan, 2^a başlayıp 2^b’de nihayetlenen (bk. FOTOĞRAF 1, 2 ve 3) 17 beyit ise -bazı nüsha farkları olmakla beraber- Necla Pekolcay’ın *Vesiletü’n-Necât* neşrindeki (Süleyman Çelebi, *Mevlid*, Dergâh Yay., İstanbul, 1992.) şu beyitlere tekabül etmektedir: 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 30. Buradan itibaren Ayasofya Müezzini Kemâl’in *Mevlid*’i ile *Vesiletü’n-Necât* ayrılmaktadır. Kemâl’e ait olmayan bu beyitler metne dâhil edilmemiştir.

⁴⁵ Nüshada “يگیتلیق” imlasiyle yazılmıştır.

⁴⁶ Nüshada “موجه” imlasiyle yazılmıştır.

- 19- Bildi kim maḳṣūd du'ādur ne ki var Anuñ-içün ḳodı ol bir yādigār
- 20- İmdi bu **Kemāl Mü'ezzin**⁴⁷ ḥör u zār Bildi dünyā fān'dür ḳılmaz ḳarār
- 21- Muṣṭafā'nuñ mevlidinden iy nigār Dir ki dünyāda ḳoyam bir yādigār
- 3_b 22- Tā ki 'ālem içre ḳala ol kelām Ol sebeb ola du'āda añılam
- 23- İmdi bu maḥfilde her kim bulına Luṭf u iḥsān eyleye ben ḳuluna
- 24- Ḥaḳ dīzārı perdesin aña açā Kim bize bundan du'ā ḳılup geçē
- 25- Maḳṣūdum bir daḥı var diñle 'ayān Anı daḥı ḳılayın saña beyān
- 26- Artuḳ eksük çok düzüldi bu kitāb Eksügiyçün itmeñüz bize 'itāb
- 27- Gerçı dünyāda kitāblar çok durur Artuḳ eksük olmamaḳ ḥiç yok durur
- 28- Pes bir 'āşıḳ bir kitāb ḳor yādigār Iṣlāḥı kāmillerüñdür ne ki var
- 29- Biz de ḳılduḳ artuḳ eksük çok vebāl Luṭf idüp iṣlāḥ ide ehl-i kemāl
- 30- Biz bir ümmī 'āşıḳız eksügi çok Var mı bir maḥlūḳ anuñ eksügi yok
- 31- Eksügi olmayan ol Gāffār durur 'Aybımızı setr iden Settār durur
- 32- Cümle eksüklüğimizle ol Ḥuzā Raḥmetinden itmeye bizi cüdā
- 33- *On sekiz biñ 'ālem içre ins ü cān* *Bu kelāmuñ şerḥin itmeye beyān*
- 34- *'Iṣḳ-ıla gel imdi iy gönli şafā* *Vir şalavāt rüḥ-ı pāk-i Muṣṭafā*
- ***⁴⁸
- 4^a 35- Naḳl iderler kim var-ıdı bir velī Adına dirlerdi Zeyd OḒlı 'Alī
- 36- Didı vardı ḳonşumuz ḥatun kiṣi Zühd ü taḳvā hem 'ibādetdi işi
- 37- Key faḳīre idi ol yüzi ḳamer Bir gün ol dünyādan eyledi sefer
- 38- Bir fülörı oldı cümle raḥtları Ḥaḳḳ aña virmişdi eyü baḥtları
- 39- Var-ıdı bir şāliḥ oḒlı nīk-nām Luṭf idi başdan ayaḒa ol hümām
- 40- Ḥayle iḥsān ider-ıdı rüz u şeb Ḥaḳ rızāsın ider-ıdı ol taleb
- 41- Ol fülörı kim aña degmiş-ıdı Bunu neye ḥarc idem dimiş-ıdı⁴⁹
- 42- Uş bu fikr-ile yürürken ol cüvān Gördi bir evde cemā'at nā-gehān
- 43- Cem' olup mevlūd oḒınur pür-şafā Cānlarında nūr-ı 'ıṣḳ-ı Muṣṭafā
- 44- Diñledi mevlüdü ol-dem ol cüvān Gözlerinden ḳanlı yaş oldı revān

⁴⁷ Nüshada “مؤذنين” imlasıyla yazılmıştır.

⁴⁸ 3^b'nin rekabesi “” olmasına rağmen 4^a “Naḳl iderler” kelimeleriyle başlamaktadır. Aradaki varak kopmuştur.

⁴⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 45- Āh idüben ağlayup eyledi zār İtdi ‘ ışk odı anuñ cānına kār
- 46- Ol gice yatdı olarla ol cüvān Gördi kim kıpmış kıyāmet ol zamān
- 47- Çağırup dirler feriştehlr gelüñ Cennete girüp bugün şādān oluñ
- 4^b 48- Mevlāda hāzır olanlar ol zamān Girdiler cennet içinde şāzumān
- 49- Cennet içre gördi ol bir ‘ālī köşk Bir dağı olmaz anuñ emşāli köşk
- 50- Aña girmek diledi ol nev-cüvān Didiler girme aña sen bu zamān
- 51- İş-bu köşke mevlā idenler girür Vaşl oluban Hāq cemālini görür
- 52- Uyhusından uyanuben ağladı Zār u feryād u figān eyledi⁵⁰
- 53- Ol füloriyle varup aldı ta‘ām Mevlā oқыup yidiler hāşş u ‘ām
- 54- Dünyeden gidince her yıl nev-cüvān Mevlā oқudur-ıdı ol her zamān
- 55- Ölmeden dir yirüm anda görmişem Muştāfā’nuñ şoḥbetine irmişem
- 56- Enbiyā vü evliyā kōnşum durur Hāq’ı görmek dā’imā işüm durur
- 57- Mevlā idüñ itdigüm-çün mevlādı Hāq maqāmum cennet ü hūr eyledi
- 58- Mevlāda her kim iderse hürmeti Muştāfā seve ide Hāq rahmeti
- 59- Cān Hāq’a teslīm iderken ol cüvān Güldi ol-dem şāzālıkla çıkdı cān
- 60- Çıkdı cānı şevk-ıla güle güle Mest bülbül gibi şevk-ıla güle
- 5^a 61- *Şāzumān olmaқ dilerseñ pür-şafā Vir şalavāt ravza-i ber-Muştāfā*
- Bu Faşl Allāhu Te‘ālā’nuñ Vahdāniyyetin Beyān İder.**
- 62- Gelüñ imdi cümle ‘ām u hāş-ıla Cem‘ olalum cümlemüz ihlāş-ıla
- 63- Başlayalum ol Bir’üñ birliğine Şükr idelüm hem anuñ varlığına
- 64- Zīre yoқdan ol bizi var eyledi Birliğine cümle ikrār eyledi
- 65- Kıdretin izhār idüp hem ol Celīl Birliğine cümlemüz kıldı delīl
- 66- Her ne-kim var āşikārā vü nihān Yir ü gök ‘arş-ıla kürsī bu cihān
- 67- İns ü cin ü vahş u tayr u maḥlūqāt⁵¹ Birliğine cümlesidür şahidāt⁵²
- 68- Bilüñ imdi birliğin kim birdür ol Bir diyenler buldı aña toғrı yol
- 69- Ol durur hem pādīşāh-ı bī-zevāl Ol durur hem bī-nażīr ü bī-mişāl

⁵⁰ Mısranın vezni kusurludur.

⁵¹ Nüşhada “مخلوقات” imlasıyla yazılmıştır.

⁵² Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 70- Ol durur hem maḥlūkātūñ⁵³ ma' bûdı Ol durur hem 'āşīkānuñ maḥşûdı
- 71- İllā müstağnî durur maḥlūḳdan ol Maḥlūḳı⁵⁴ ḥalḳ iden oldur az u bol
- 72- Zîre ol birdür şerîki yoḳ-durur İllā yañlış söyleyenler çoḳ-durur
- 5^b 73- Her taşavvurdan münezzeḥ ḥaḳ-durur Merzūḳuñ⁵⁵ rızḳın viren Rezzāḳ-durur
- 74- Cānı ol virdi kemâl-i ḳudreti Anuñ-çün aḳıtdı dilden ḥikmeti⁵⁶
- 75- Ḳudretine pes anuñ yoḳdur şümār Cümle 'āḳıl 'āciz aña ne ki var
- 76- Evvel oldur āḫir oldur zāḫir ol Bāḫın oldur *küllî şey'in* 'aḥm⁵⁷ ol⁵⁸
- 77- Ḥalīḳ oldur birdür ol bildük ' ayān Vaşfa şıḡmaz kim anı ḳılır beyān
- 78- *On sekiz biñ 'ālem içre ins ü cān* *Bu kelāmuñ şerḫin itmeye beyān*
- 79- *'Işḳ-ıla gel sen hemān gönli şafā* *Vir şalavāt rūḫ-ı pāk-i Muştafā*

Bu Faşl Resûl Ḥazretinüñ Efdallıḡın Beyān İder.

- 80- Çünki Ḥaḳḳ' uñ birligin bildük ' ayān Dinle imdi ḳılalum şun' ın beyān
- 81- Şāni' uñ şun' ın görüp bildi bilen Şun' içinde buldı aña yol bulan
- 82- Naḳşuñ anlar bildiler naḳḳāşını Baḫre ḫalan buldı gevher ḫaşını
- 83- Baḫre maḥv olmaḳ gereḳdür ' ışḳ eri Lā-mekān gencinde bula gevheri
- 84- Tā Muḫammed gibi ol ḡavvāş-vār Baḫre ḫalan bula gevher şāḫ-vār⁵⁹

***60

- 6^a 85- Pes Muḫammed'dür bu varlıḡa sebep Devlet anuñ kim anı ḳılır ḫaleb
- 86- Ser-veri oldur ḳamu ser-verlerüñ Mühri oldur cümle peyḡam-berlerüñ
- 87- Geldi anuñ dostlıḡına enbiyā Geldi hem anuñ nūrından evliyā

⁵³ Nüşhada “مَخْلُقَاتُكَ” imlasıyla yazılmıştır.

⁵⁴ Nüşhada “مَخْلُقِي” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

⁵⁵ Nüşhada “مُرْوُوكُ” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

⁵⁶ Mısranın vezni kusurludur.

⁵⁷ *Kur'an-ı Kerim*'de Bakara, 2/29, 231, 282; Nür, 24/35, 64; Ankebüt, 29/62; Ahzâb, 33/40, 54; Nisa, 4/32, 176; Şürâ, 42/12; Fetih, 48/ 26; Hucurât, 49/16; Mâide, 5/97; Hadîd, 57/ 3; Mücâdele, 58/7; En'âm, 6/101; Tegâbün, 64/11; Enfâl, 8/75 ve Tevbe, 9/115'te “بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا” ve “بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ” şeklinde geçen ve “Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.” anlamına gelen söz.

⁵⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁵⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁶⁰ 5^b'nin rekabesi “” olmasına rağmen 6^a “Pes Muḫammed'dür” ile başlamaktadır. Aradaki varak kopmuştur.

- 88- Ol sebebdan enbiyâlar geldiler Da‘ vet idüp mu‘ cizâtlar kıldılar
- 89- Mu‘ cizâtı cümle peyğam-berlerüñ Bil ki nûrından idi ol ser-verüñ
- 90- Nûh u İbrâhîm ü Mûsâ hem ‘ Ğsâ Enbiyâdan dağı her kim var-ısa
- 91- Muştafâ sırrına tâbi‘ oldılar Anuñ-içün mu‘ cizât gösterdiler⁶¹
- 92- Her kim ol bu aşla tâbi‘ olmadı Kaldı maħrûm⁶² Ğağ yolın başarmadı⁶³
- 93- Zîre İslâm dîninüñ bünyâdı ol Cümle ‘ âlem Ğalkınuñ üstâdı ol
- 94- Şeyhüm oldur nebîm ol irşâdum ol Gözimüz ol açdı gördük toğrı yol
- 95- Bir dağı vâcib nedür diñleñ bize Aşğâbı añmak gerek cümlemize
- 96- Muştafâ’nuñ dört yârın yâd idelüm Şoñra yine söze bünyâd idelüm
- 97- Ol Ebû Bekr ‘ aşık-ı Şiddîğ şafa Evvel ol bildi nebîdür Muştafâ
- 6^b 98- Ağmed’üñ ‘ ışkına virdi cism ü cân Cümle mâlı mülki kıldı der-miyân
- 99- Yıkıdı dünyâ mülkinüñ bünyâdını Şıdğa virdi aldı Şiddîğ adını
- 100- Biri ‘ Ömer’dür anuñ iğşânı çok Merd-i kâmile ki hiç noğşâmı yok
- 101- Didi Ğağkında anuñ Ğayrû’l-Beşer Benden özge bir nebî gelse eger
- 102- Olur-ıdı ol nebî ancağ ‘ Ömer Zîre dünyâ içre oldur şîr-i ner
- 103- Ğağ Ğabîbinüñ ikinci yâridur Aşğâb içre ‘ âlimü’l-esrâridur
- 104- Biri Zî’n-nüreyin-i ‘ Oğmân pâk-dîñ Hergiz andan gelmedi kibr-ile kîñ
- 105- Cem‘ idüp Ğur’ân’ı ol kıldı nişân Ğağ yolında virdi başın dökdi Ğan
- 106- ‘ İlm-i ma‘ nîde muşavver nûr idi Hem Ğayâ vü Ğilm-ile meşhûr idi
- 107- Muştafâ’nuñ ol üçüncü yâridur Dîñ içinde sevgülü dîñ-dâridur
- 108- Ol birisi Tañrı arşlanı ‘ Alî Cümle seyyid atasıdur ol velî
- 109- Ğuğbı oldur dîñ-i Ğağkuñ bî-gümân Vech-i şer‘ üñ revnağıdur ol hemân
- 110- Zü’l-fığâr’ı şaldı kâfir başına İrmedi hiç kimse anuñ işine
- 7^a 111- Muştafâ’nuñ Ğavmi yârı cânıdur *Lağmüke lağmi*⁶⁴ cigeri Ğanıdur
- 112- Her birisi şöyle-kim dört yârınuñ Rükni olmışdur şerî‘ at dârınuñ

⁶¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁶² Nüşhada “محرور” imlasıyla yazılmıştır.

⁶³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁶⁴ “عَلَيْكَ لَيْسَ: *Etin etimidir.*” Hz. Peygamber’e nispet edilen bu söz, hiçbir sahih hadis kitabında geçmemektedir. (bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 101.)

113- Cümle aşhâbıyla ola tâbi'în *Rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'în*

114- *Anlaruñ rûhına iy göñli şafâ* *Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muşafâ*

Bu Faşl Hâk Te'âlâ Resûl Hâzretini Kendü Nûrından Yaratduğın Beyân İder.

115- Aç kulağın imdi gel benden yaña *Kim bu sözüñ sırrı keşf ola saña*

116- 'İlm-i ledünden haberler diyelüm *Maḥlûkâtun⁶⁵ evvelin söylëyelüm⁶⁶*

117- Gör Hâlık'ın kudretin kim n'eyledi *Cümle halkı nice bünyâd eyledi*

118- Diñle imdi bu sözüñ taḥrîrini *Tâ bilësin Tañrı'nuñ taḥdîrini*

119- Ol zamân kim yoğ-ıdı vaḫt ü zamân *Var-ıdı ol Bî-mekân u Bî-nişân*

120- Maḥfûz-y-ıdı lâ-mekânda ol İlâh *Gizlü-y-ıdı ol nihânda bârgâh*

121- Mâ-sivâ-yı Hâk kamu⁶⁷ ma' düm-ıdı *Lîkin 'ilminde Hâk'ın ma'lûm-ıdı*

122- Evvel Aḥmed rûhını icâd ide *Şoñra yine 'âleme bünyâd ide*

7^b 123- Diñle imdi ol Resûl'i Kirdigâr *Nice yaratdı nûrından kıldı var*

124- Kendü nûrı pertevinden Zü'l-celâl *Qıldı Aḥmed rûhını bedr-i cemâl*

125- Çıkdı nûr baḥrinden oldur mâh-tâb *Toğdı dergâh-ı maşrıqdan âfitâb⁶⁸*

126- Nûr-ı enverden 'ayân oldı nigâr *'Âşık oldı nûrına Perverdigâr*

127- Sevdi anı dost idindi ol Eḥad *Qaldı ol dostluḫ içinde tâ ebed*

128- Andan oldı Hâk 'ayân u âşikâr *Küntü kenzün⁶⁹ sırlarından ne ki var*

129- *'İşk-ıla gel sen de iy göñli şafâ* *Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muşafâ*

Bu Faşl [Hâk Te'âlâ'nun] Resûl Hâzretinün Rûhın Yaratduğın Beyân İder.

130- Çün Resûl rûhın yaratdı Kâr-sâz *İmdi gör n'itdi bu kez ol Bî-niyâz*

131- *Kün⁷⁰* didi kudret diliyle söyledi *'Arş u kürsî yoğ-ıken var eyledi*

132- Yir ü gök levḫ ü qalem kevn ü mekân *Ma'lûm oldı her muḫîm ü her maḫâm*

133- İns ü cin ü vaḫş u ḫayr oldı tamâm *Çarḫ-ı gerdün-ıla bu cümle cihân*

134- Cümle maḥlûḫ yaradıldı ne ki var *Diñle imdi n'eyledi ol Kirdigâr*

⁶⁵ Nüşhada "كُنْتُ كُنْتُ" imlasiyla yazılmış ve hareketlenmiştir.

⁶⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁶⁷ kamu: Nüşhada kamusu.

⁶⁸ Mısranın vezni kusurludur.

⁶⁹ Tamamı "كُنْتُ كُنْتُ كُنْتُ" olan ve "Ben, gizli bir hazinedim." manasına gelen, uydurma hadislerden olduğu kabul edilen söz.

⁷⁰ "كُنْ: Ol!" anlamına gelen bu söz, Kur'an-ı Kerim'de "kün fe-yekün: Ol der ve hemen olur." şeklinde Bakara, 2/117; Âl-i İmrân, 3/47, 59; En'am, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem; 19/35; Yâsîn, 36/82 ve Mü'min, 40/68'de geçmektedir.

- 8^a 135- Ol Huzā çün kim yaratdı ‘ālemi Diledi kıla halīfe ādemi
 136- Āb u gilden hüsn-i zībā ber-kemāl Eyledi ahsen şūrret virdi cemāl
 137- Düzdü Aḥmed dostlığına Ādem’i Kıldı ‘ālemde halīfe ādemi
 138- Cebrā’ıl indi yire ol-dem hemān ‘İlm-i esmāyı aña kıldı beyān
 139- Çünki esmā bildi Ādem iy şafā Başına tāt indi nūr-ı Muştafā
 140- Hāḫ Muhammed nūrın alnında ḳodı Bil ki saña bu emānetdür didi⁷¹
 141- Bildi Ādem yaradıcaḳ Zü’l-celāl Muştafā’nuñ nūr-ıla buldı kemāl
 142- Ādem alnında ḳoyıcaḳ nūrı Hāḫ Pes ferişteh secde ḳılmaḳ oldı ḫaḳ
 143- Ādem’üñ öñine vardı her melek Secde ḳılup dilediler çoḳ dilek
 144- Ḳamu secde ḳıldı şeytān ḳılmadı Emri şıdı la‘ net oldı bilmedi
 145- Secde ḳılmayıcaḳ ol kibr-ile kīn Tavḳ-ı la‘ net geçdi boynına hemīn
 146- Allāh emrinden bizi ayırmaya Dünye aḫret toḒrı yoldan ırmaya
 147- Didi Ādem iy Kerīm ü Zü’l-celāl İy Raḫīm-i bī-mekān ü bī-melāl
- 8^b 148- Evvel āḫir künhüñe ‘aḳl irmedi Dā’im ü ḳā’im Huzā’sın sermedi
 149- Göreyin göster baña iy Kırdigār Ol Muhammed nūrını ben āşikār
 150- Hāḳḳ em(i)r ḳıldı o nūr ırmığına İndi nūr vardı Ādem parmağına
 151- Çünki Ādem gördi Aḫmed nūrını Def’aten ḳaldurdu bañ parmağını⁷²
 152- Didi kim ben şāhidem birdür Eḫad ‘Ālem içre oldur *Allāhu’ş-şamed*⁷³
 153- Hem Muhammed’dür ḫabīb-i Kırdigār Hem resūlidür Hāḳ’uñ ol āşikār
 154- Ādem’e indi o nūr gördi ‘ayān Yine alnına irişdi nūr hemān
 155- *On sekiz biñ ‘ālem içre ins ü cān Bu kelāmuñ şerḫin itmeye beyān*
 156- *‘Işḳ-ıla gel imdi iy göñli şafā Vır şalavāt rūḫ-ı pāk-i Muştafā*
- Bu Faşl Resūl Ḥazretinüñ Nūr[n] Naḳl İtdügin Beyān İder.**
- 157- Diñle ol nūr-ı emānet Ādem’e Nice devr ider irişür Ḥātem’e
 158- Aḫmed’e varınca ol nūr bedr-i tām Kimlere ilter anı Rabbü’l-enām
 159- Cān ḳulaḒım dutuñ imdi bu söze Tā ki bu ma‘nī beyān ola size
- 9^a 160- Evvel Ādem alnına Perverdigār Nūrı anda ḳodı oldı āşikār
 161- Naḳl idicek Ādem alnında Ṭāḫā Ḥavvā alnında görindi müntehā

⁷¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁷² Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁷³ “الله الصمد: Allah, Samed’dür.” *Kur’an-ı Kerim*, İhlas 112/2.

162-	Geçdi andan Şî't'e ol şâhib-kemâl	Oldı Şî't ol nûr-ıla bedr-i cemâl
163-	Vardı andan şöıra ol nûr gül- ^ç izâr	Ânîş alında görindi şems-vâr
164-	Çünkü Kaynân toğdı ol hûb ⁷⁴ nigâr	Nûr-ı Aḥmed kıldı anda pes qarâr
165-	Geçdi andan nûr bu kez irdi Nûḥ'a	İdrîs alından irişdi Şâlih'e
166-	Şöıra ol nûr-ı ḥabîb-i Zü'l-celâl	Nâḥuver ⁷⁵ alına vardı bî-melâl
167-	Geldi İbrâhîm'e İsmâ' il'e nûr	Âfitâb-veş buldı anlarda zuhûr
168-	Cilve vü cevân-ıla şâh-ı cihân	Vardı 'Abdu'llâh[a] irdi nûr-ı kân ⁷⁶
169-	Çünkü 'Abdu'llâh'da kıldı nûr qarâr	Âmine ⁷⁷ Ḥatun'a oldı âşikâr
170-	Cum' anuñ gicesi-y-idi ol gice	Daḥı ḳadrûñ ḳadri-y-idi ol gice
171-	Gül- ^ç izârûñ cevheri genc-ḥâneye	Atasından nâzil oldı anaya
172-	Çün Resûl'e ḥâmile oldı nigâr	Bir nidâ işitdi ol-dem âşikâr
9 ^b 173-	Dir ki raḥme düşdi Aḥmed bu gice	Ma' rifet kânı[dur] ol nûr-ı dücâ
174-	Düşdi raḥme bu gice şâhib-Burâḳ	Düşdi raḥme bu gice esrâr-ı Ḥaḳ
175-	Ol muṭahhar pâk rûḥ ḳalbi şafâ	Ol Ḥabîbu'llâh Muḥammed Muştafâ
176-	Bu gice düşdi anası raḥmine	İrdi ol ün cümle ḥalkuñ sem'ine ⁷⁸
177-	Ol nidâyı-kim işitdi ol nigâr	Çok ş(ü)kür kıldı Ḥuzâ'ya şad hezâr
178-	Her melek eyler-idi anı ṭavâf	Cem' olup gelürler-idi şâf şâf
179-	Üstine ḳuşlar durup ⁷⁹ her şubḥ u şâm	Dirler-idi eş-şalâtu ve's-selâm
180-	Daḥı çok dürlü 'acâyib bî-şümâr	Anasına olur-ıdî âşikâr
181-	Çünkü raḥme düşdi ol gice Resûl	Ol sözi şîrin [ü] ḥulḳı pür-uşûl
182-	Ol kerîm ü luṭf u ḥulḳı çok Ḥalîl	Oldur ol-kim öğdi Ḳur'ân'da Celîl
183-	Oldur ol ḥalḳ içre Ḥaḳḳ'uñ raḥmeti	Oldur ol-kim Ḥaḳḳ'a irdi vuşlatı
184-	Ol ḥaḳîḳat bahrinûñ deryâsıdur	Ol ṭariḳat dürrinûñ ḡavvâşıdur
185-	Ol risâlet kişverinûñ şâhıdur	Ol nübüvvet iḳlâmınûñ mâhıdur

⁷⁴ Nûshada “نحوب” imlasıyla yazılmıştır.

⁷⁵ Kaynaklarda “Nâhûr” olarak geçen bu şahsın ismi (bk. Erzurumlu Mustafa Darir, *Siyer-i Nebî* (haz.: Selman Yılmaz), Darulhadis Yay., İstanbul, 2004, s. 42), nûshada vezin endişesiyle “نأحوز” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

⁷⁶ “Kân-ı nûr” olması gereken terkipte muzaf ve muzafun ileyh, kafiye endişesiyle yer değiştirmiştir.

⁷⁷ Nûshada “أمينه” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

⁷⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁷⁹ Nûshada “دُرُب” imlasıyla yazılmıştır.

- 10^a 186- Şöyle kim ‘ izzet virüpdür Hakk aña Nice medh itsün **Kemâl** önden soña
 187- Çünkü geldi ‘ âleme şâh-ı cihân Âşikâre oldı ol genc-i nihân
 188- İrdi seyr ü devr-ile nür aşlına Şevk-ıla kondı Muhammed alnına⁸⁰
 189- Çün şâhibin buldı nür itdi qarâr Nür nûra kavuşdı oldı şad hezâr
 190- Müh(ü)r urdı anda nûra ol Ehad Nür anuñ alnında kaldı tâ ebed
 191- İrmege deryâya şu kim ‘azm ide Giricek ‘ummâna pes kıanda gide
 192- *On sekiz biñ ‘âlem içre ins ü cân Bu kelâmuñ şerhin itmeye beyân*
 193- *‘İşk-ıla gel imdi iy gönli şafâ Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ*
 194- **Ol Hâbîbüñ toğmasın fikr idelüm Şevk-ıla vü zevk-ıla zıkr idelüm⁸¹**
 195- Diñle imdi nice toğdı zü’l-vefâ Ol Muhammed Hakk resüli Muştafâ
 196- Ma‘nî deryâ ‘ilmi ‘ummân Muştafâ Kân-ı cevher⁸² mazhar-ı cân Muştafâ
 197- Nür-ı envâr mâh-ı tâbân Muştafâ Gönli dervîş hükmi sultân Muştafâ
 198- Diñlen anuñ mevlüdi geldi dile Bir şalavât himmet eyleñ siz bile
- 10^b 199- Âmine Hatun kim oldı hâmile Geçdi andan ay u gün eyyâm-ıla
 200- Çünkü vaqt irdi göründi toğar ay Muştafâ’ya muntazır dervîş ü bay
 201- On ikisinde rebî‘ü’l-evvelüñ Ol düşenbih gicesiydi siz bilüñ
 202- Kaşdı kıldı kim toğa Hayrî’l-Beşer Anası diñle neler gördi neler
 203- Gördigin vaşf eyledi halka tamâm Ne dir-ise diñle imdi iy hümâm
 204- Dir evümden çıkdı bir nür nâ-gehân Ol nûr-ıla toldı bu cümle cihân
 205- Göklere cümle melekler geldiler Sündüs istebrağ döşekler şaldılar
 206- Hem yine gökler kapusın açdılar ‘ Âleme rahmet zülâlin şaçdılar
 207- Yire indiler kamusı şâf şâf Geldiler evüme kıldılar tavâf
 208- Dikdiler üç ‘alemi⁸³ üç arada Mağrib ü maşriğ u biri Ka‘be’de
 209- Hayret⁸⁴ içre turur-ıdum nâ-gehân Dört dîvârı evüñ açıldı hemân
 210- Şunu gördüm dört yanuma üşdiler Sevnişüben birbirine muştılar

⁸⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁸¹ Bu beyit bir bölüm başlığıdır. Nüshada şimdiye kadarki bölüm başlıklarında olduğu gibi **kırmızıyla** yazılmış, ama onlardan farklı olarak mesnevi nazım şekliyle ve mevlidin vezniyle söylenmiştir. Bu bakımdan beyit toplamına dâhil edilerek **kalm** dizilmiştir.

⁸² Kân-ı cevher: Nüshada Cevher-i kân.

⁸³ ‘alem: Nüshada “‘âlem”.

⁸⁴ Nüshada “حَيْرَت” imlasıyla yazılmıştır.

211-	Topladı evüm nûr-ıla ol-dem hemân	Cümle cennet hürâsi geldi revân
11 ^a 212-	Her hîrî gelüp selâm virdi baña	Didiler kim hizmete geldük saña
213-	Üç hatunlar ⁸⁵ dağı geldiler ‘ ayân	Vaşfa şıgmaz anları kılsam beyân
214-	Didiler Havvâ durur bu gül-‘ izâr	Meryem Ana’dur birisi iy nigâr
215-	Geldi bunlar saña hizmet itmege	Ahmed’i görüp ziyâret itmege
216-	Anası eydür çü vakt oldu hemân	Kim vücûda gele ol şâh-ı cihân
217-	Şuşadum şu diledüm getürdiler	Bir dolu koffa elüme virdiler
218-	İçdüm ak kıardan şovuk ol şerbeti	Dağı şîrîndi şekerden lezzeti
219-	Topladı cismüm ol sâ’at ⁸⁶ bir nûr-ıla	Garğa virdi cân u dil buhûr-ıla
220-	Şöyle koğdı Mekke içre koğular	Misk ü ‘ anber koğdı şan-kim her diyâr
221-	Altuma sündüs döşekler şaldılar	Cümlesi kalıup katuma geldiler
222-	Ol hatunlar şâhı dir gördüm ‘ ayân	Yire gökden indi bir ak kuş revân
223-	Şûreti âdem velî gövdesi kuş	Anı gördüm gönüm oldu katı hoş
224-	Katuma geldi benim ol şâzumân	Kanadıyla şıgadı arkam revân
11 ^b 225-	Kanadın giderdi arkamdan revân	Geldi ol-dem ‘ âleme Fahr-i Cihân
226-	Ol sâ’at ⁸⁷ kim toğdı simurg-ı hümâm	Topladı yir gök eş-şalâtu ve’s-selâm
227-	Çıkıdı ol nûr bahrinün dür dânesi	Ma’rifet göginün ol mâh-pâresi
228-	Ol şerî’at ehlinün ser-mâyesi	Ol tarîkat kavminün hem tayası
229-	Ol sa’âdet menba’ı kân-ı vefâ	Ol Muhammed şâh-ı rüsül ⁸⁸ Muştafâ
230-	Başdı bu yiryüzine hayrû’l-kadem	Nûr-ıla topladı cihân gitdi zulem
231-	Geldi <i>mâ kâne Muhammedün ebâ</i> ⁸⁹	Cümle hürîler didiler merhabâ
232-	Merhabâ iy dürr ü cevher nûr-ı kân ⁹⁰	Merhabâ iy mâh-ı tabân-ı cihân
233-	Merhabâ iy mazhar-ı envâr-ı Hâk	Merhabâ iy mahzen-i esrâr-ı Hâk
234-	Merhabâ iy mâh u hurşid-i Huzâ	Merhabâ iy Hâk’dan olmayan cüdâ
235-	Cebrâ’îl indi yire ol-dem revân	Çıkıdı Mekke dâmına vardı hemân

⁸⁵ Nüşhada “حُوتُلُو” imlasıyla yazılmıştır.

⁸⁶ Nüşhada “سَعَتْ” imlasıyla yazılmıştır.

⁸⁷ Nüşhada “سَعَتْ” imlasıyla yazılmıştır.

⁸⁸ şâh-ı rüsül Muştafâ: Nüşhada, “şâh-ı Resül-i Muştafâ” okunacak şekilde yazılmış ve harekelenmiştir.

⁸⁹ “مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا” / *Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah’ın resülû ve nebilerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.*” *Kur’an-ı Kerim*, Ahzâb 33/40.

⁹⁰ “Kân-ı nûr” olması gereken terkipte muzaf ve muzafun ileyh kafiye endişesiyle yer değiştirmiştir.

- 236- Dir işidüñ toğdı ol Hâk rahmeti Bu gice gözden giderüñ gâfleti
- 237- Toğdı ol efzâl-i â' lâ pür-vefâ Toğdı ol sultân Muḥammed Muştafâ
- 12^a 238- Toğdı ol *Ṭāhā* vü *Yāsīn Ve'd-duḥā* Toğdı ol dūr kim aña yoqdur bahā
- 239- Toğdı ol ser-ver-i kûṭb-ı enbiyā Toğdı ol bihter-i cümle evliyā
- 240- Ol nidā cümle yire indi tamām Toldı ' âlem eş-şalātu ve's-selām
- 241- Yir ü gök gülğule oldı ser-te-ser İns ü cin ü vaḥş u ṭayr u nē ki var
- 242- Söze geldi taş u ağaçlar kâmu Yaradılmışdan kuru yaşlar kâmu⁹¹
- 243- Ol *sā'* at⁹² gökden yeşil kuşlar hemān İndiler bu ' âleme anlar ' ayān
- 244- Duttılar hevā yüzün cümle tamām Didiler kim eş-şalātu ve's-selām
- 245- Ser-verüñ anası gördi heybeti Kendüden gitdi dükendi kuvveti
- 246- Muştafâ'yı hem evinde görmedi Yüregi oynadı ' aklı kalmadı⁹³
- 247- Aldı gitdi ḥūrīler şandı hemān Anası dutdı gümān gitdi emān
- 248- Ol ḥ' āce-i kevneyn⁹⁴ ser-ver-i cihān⁹⁵ Ol çerāğ-ı şu' le-i heft āsumān
- 249- Ol şerī' at şehrinüñ şāhı Resül Ol ṭarīkat çarḥınıñ māhı Resül
- 250- Secdede başın götürmüş parmağın Hâkḳ'a yüz dutup ider yalvarmağın
- 12^b 251- Dir ki iy Mevlā yüzüm dutdum saña Yâ İlāhî ümmetüm virgil baña
- 252- Öyle dirken ol tebessüm eyledi Şöyle bildüm Hâk teraḥḥum eyledi
- 253- Şoñra ' arşdan oldı bir nūr aşikār Nūr içinde gā'ib oldı şehriyār
- 254- Bir nidā geldi o dem tldı hevā Dir ḥabībüm ḥacetüñ oldı revā
- 255- Uçdı vuşlat gülşeninde ol nesīm Zāhir oldı ser-vere sırr-ı ' aẓīm
- 256- Çünkü oldı Aḥmed'e bu hoş ḥiṭāb İrdi Hâkḳ'a ṭıfl iken ol bī-ḥicāb
- 257- Bir bölük kav(i)m daḥı tiz yitdiler Ol muşavver rüḥı alup gitdiler
- 258- *Ṭarfātü'l-'ayn*⁹⁶ içre anı ol zamān Getirüp elüme virdiler hemān
- 259- Diñle imdi ḥikmeti vü ḳudreti Nice kıılır Hâk ḥabībe ' izzeti

⁹¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁹² Nüshada "سَعَتْ" imlasıyla yazılmıştır.

⁹³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁹⁴ Nüshada "حُوجِه كَوْنِيْن" imlasıyla yazılmıştır.

⁹⁵ Mısranın vezni kusurludur.

⁹⁶ "*Ṭarfātü'l-'ayn*" ile Saffat Suresi 48. ayet-i kerimeye (وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطُّرُفِ عِينٌ) *Yanlarında bakışlarını yalnızca kendilerine çevirmiş iri gözlü eşler vardır.*) işaret edilmektedir.

260-	Aķ şîfî kundaķ idüben ol şehâ	Tuzlamışlar kundaķ içre muntehâ
261-	Sünnet itmişler anı ol-dem revân	Sürmelemişler gözin gördüm ‘ ayân
262-	Göbeği kesilmiş olmuş bedr hümâm	Nê ki erkân var-ısa olmuş tamâm
263-	Ser-verüñ anası eydür diledüm	Oğlumı şaqlamağa kaçd eyledüm
13 ^a	264- Bir nidâ geldi hevâdan söyledi	Siz anı üç güne-dek şaqlañ didi ⁹⁷
265-	Üç gün anı qodı hâlvetde olar	Âdemîler anı hîç görmediler ⁹⁸
266-	Ahmed’i cümle melekler şâf şâf	Üç güne-dek kıldılar anı tavâf
267-	‘ Arş ayağ üzre gelüp kıldı tarab	İtdi Kürsî şevķ-ıla câna taleb
268-	Ne-ķadar var-ısa göklerde melek	Şâzîye düşürdiler ķamu dilek
269-	Cümlesi mesrûr olup buldı şafâ	Zîre kim toğdı Muħammed Muştafâ
270-	Yine emr itdi o dem Perverdigâr	Yaradılmış maħlûķâtta ⁹⁹ nê ki var
271-	Cümlesi gelüp ziyâret kıldılar	Ėaķ peyem-berdür ¹⁰⁰ Resûl’i bildiler
272-	Geldiler ol gice cümle hûr-ı ‘ ĩn	Görmege ol baħr-i nûruñ ¹⁰¹ gevherin
273-	Her hûrî bir gevher aldı şeb-çıraķ	Vaşfa şıgmaz öyle emr itmişdi Ėaķ
274-	Ol hûrîler şeb-çerâğ-ı cevherî	Getirüp şaçdı şaçular her biri
275-	Ėayalar oldı aña hûr-ı cinân	Ėizmete geldi aña cümle cihân
276-	Geldi daħı cümle rûh-ı enbiyâ	Muştafâ’ya evliyâ vü aşfiyâ
13 ^b	277- Gördi anlar Muştafâ nûrın tamâm	Didiler kim eş-şalâtu ve’s-selâm
278-	Geldi Rızvân anı gördüm âşikâr	Bir müh(ü)r yüzük elinde bile var
279-	Ol yüzük kaşı-y-ıla Peyğam-ber’üñ	Yağrını arasına ol ser-verüñ
280-	‘ Işķ-ıla urdı aña mühri tamâm	Zevķ-ıla di eş-şalâtu ve’s-selâm
281-	Hem didi-kim yâ Resûl-i âħir-zamân ¹⁰²	İy melekler şemsi vü mâh-ı tâbân
282-	Enbiyânüñ Ėatm-i â’ lāsı Resûl	Âfitâb-ı kişver-i dîn pür-uşûl
283-	Bil bu müh(ü)r kim nübüvvet mühidür	Bunı kıldum kim Ėuzâ’nuñ emridür
284-	Senden artuķ bir nebî hîç gelmeye	Ėükmüñi bir kimse bâtil kılmaya
285-	Kim görürse mührinüñ nûrın tamâm	Gözine ķamu odı ola Ėarâm

⁹⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁹⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

⁹⁹ Nüşhada “مُؤْتَدَةً” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁰⁰ Nüşhada “پَيَغْمَبَرْدُرُ”: peyğam-ber” şeklinde yazılan kelime, vezin gereği “peyem-berdür” okunmuştur.

¹⁰¹ baħr-i nûruñ: Nüşhada nûr-ı baħrûñ.

¹⁰² Mısranın vezni bozuktur. “Resûl-i âħir-zamân” terkibi vezin endişesiyle nüşhada “Resûl âħir-zamân” okunacak şekilde harekelenmiştir.

- 286- Bu nübüvvet mührinüñ nûrı i cân   Qaldı sizde tâ ebed iy câvidân
- 287- Çünkü Rızvân mühri hatm itdi hemân   Anasına virdi oğlını revân
- 288- *On sekiz biñ ‘âlem içre ins ü cân*   *Bu kelâmuñ şerhin itmeye beyân*
- 289- *‘İşk-ıla gel imdi iy gönli şafâ*   *Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ*
- 14^a   **Bu Faşl Resül Hazretinüñ ‘aleyhi’s-selâm Mu‘ cizâtın Beyân ider.**
- 290- Mevlidinden çün biraz kılduğ beyân   Mu‘ cizâtından dağı diñle i cân
- 291- Ol gice kim toğdı hemân Muştafâ   Dutdı mu‘ ciz dünyeyi Qāf’ dan Qāf’ a¹⁰³
- 292- Anasından toğıcağ Fahr-i Cihân   Kisrâ Qayşer tahtı oldılar vārân
- 293- Ol gice kim toğdı ol nūr-ı dücâ   Niçe kilisâ¹⁰⁴ yıkıldı ol gice
- 294- Ayaşofya’dur biri gör imdi var   Qubbesinüñ nişfi olmuş tărümâr
- 295- Mu‘ cizâta gel nazâr kıl pes i yâr   Nice nişândur göresin âşikâr
- 296- Ol toğıcağ bu yıkılmışdur ‘ ayân   Pes Resül’e soñra kıldılar beyân
- 297- Çok du‘ âlar eyledi ol nâm-dâr   Tâ ki anuñ qubbesi kıldı qarâr
- 298- Ol gice kim toldı¹⁰⁵ mu‘ ciz her diyâr   Didi râhib birbirine kim i yâr
- 299- Ol kitâblar kim bize kıldı beyân   Cümlesin uş bu gice gördük ‘ ayân
- 300- İmdi toğdı ol Muḥammed didiler   Cem‘ olup bir yire ğamlar yidiler
- 301- Dīvlerüñ cânına düşdi zelzele   Bilmediler kim nedür bu velvele
- 14^b 302- Cümle dīvler bir yire dirildiler   Cem‘ olup İblīs qatına geldiler
- 303- Didiler İblīs’e bu ne hâl-durur   Ne ‘ alâmetdür bu ne aḥvâl-durur
- 304- Didi İblīs anlara kim el-fiğân   Toğdı ol Peyğam-ber-i âḥir-zamân
- 305- Toğdı ol bütləri mensüh eyleyen   Büt-perest yüregini hün eyleyen¹⁰⁶
- 306- Çün Muḥammed dünyeye başdı qadem   Diniñüz bütleriñüz oldı ‘ adem
- 307- Eyle diyüp bir kezin âh itdiler   Bellerin büküp dağı vâh itdiler
- 308- Zihî mu‘ ciz toğıcağ ol şems-vâr   Oldı dīv münkir münâfıq ḥor u zâr
- 309- Diñle bir mu‘ ciz dağı gel iy şafâ   Nice mazhardur göresin Muştafâ
- 310- Çün ulaldı büyüdi şâh-ı cihân   Dîne da‘ vet itdi başladı hemân
- 311- Didi kâfirlere ben peygâm-berem   Cümleñüz ḥaq dîne da‘ vet eyleyem

¹⁰³ Qāf’ dan Qāf’ a: Nüşhada “قَدَدُ قَا” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁰⁴ Nüşhada “كَلِسَة” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁰⁵ toldı: Nüşhada toğdı.

¹⁰⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 312- Didiler kim hoş d̄mũne girelüm Mu' cizât göster göz-ile görelüm
- 313- Gökde ayı mu' cizât istediler İki şakķ olsun görelüm didiler¹⁰⁷
- 314- Tırdı yirinden hemân ol-dem o şāh Gökde bedr olmuş-ıdı ol gice māk
- 15^a 315- Bir işāret itdi aya pāk-cān Gökdeki ay iki şakķ oldu hemân
- 316- Qopdı ol demde yirinden māk-tāb İndi yire cümle gördi şeyḫ ü şāb
- 317- Eteğinden girdi vardı qoynına Yeñilerinden çıkđı irdi boynuna
- 318- *Bütün olup göge açdı ay tamām* 'Işķ-ıla diñ eş-şalātu ve 's-selām
- 319- Bir büyük diblü qaya kim var-ıdı Hem dibinden ulu şu aqar-ıdı
- 320- Anı dağı mu' cizāt istēdiler Taş yürüsün şuyı geçsün didiler¹⁰⁸
- 321- Bir işāret kıldı ol taşā hemân Qopdı yirinden o taş oldu revān
- 322- Yüzdi şu üzre gemi gibi o taş Muştāfā öñinde geldi qodı baş
- 323- Parmağından çeşmeler aqıtdı hem İçdi andan cümle-i ḫayl u ḫaşem¹⁰⁹
- 324- Ađlu bişmiş quzu aña söyledi Yime benden yā Resūla'llāh didi¹¹⁰
- 325- Diñle bir mu' ciz dağı ol Neb' den Kim muşaddaq duta cümle işiden
- 326- Cābir Enşārī evine vardılar Bir qoyun boğazladı hep gördiler
- 327- Yidiler etini mü 'min müslimāt Girü dirildi qoyun zī-mu' cizāt
- 15^b 328- Cümle dīne geldi girdi qodı baş Didiler hoş baḫşāyiş aḫsen sābās¹¹¹
- 329- Zīre cümle nūr-ıdı ol pāk-zāt Var-ıdı her ' uzvına biñ mu' cizāt
- 330- Rūḫ-ı pāki pes muşavver nūr-ıdı Görmeyen münkir münāfiķ kūr-ıdı
- 331- Nūr-ıdı başdan ayağa gevdesi Yire düşmezdi anuñ-çün gölgesi
- 332- Mu' cizātın ger beyān itsem i yār Biñde birin dir-isem pes söz uzar
- 333- *On sekiz biñ 'ālem içre ins ü cān* *Bu kelāmuñ şerḫin itmeye beyān*
- 334- *'Işķ-ıla gel imdi iy gönli şafā* *Vir şalavāt rūḫ-ı pāk-i Muştāfā*
- Bu Faşl Resül Ḥazretinüñ 'aleyhi's-selām Mi' rācın Beyān İder.**
- 335- Qanı ol şıdķı bütün gelsün berü Cān u gönül bir dem uḫt olsun berü
- 336- Gelsün ol gözi açuķ qalbi şafā Niçe açdı mi' rāca ol Muştāfā
- 337- Nice vardı dostā vaşl oldu ḫalīl Nice luḫ itdi aña Rabbü'l-celīl

¹⁰⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁰⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁰⁹ Nüşhada "حشتم" imlasıyla yazılmıştır.

¹¹⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹¹¹ Nüşhada "سپان" imlasıyla yazılmıştır.

- 338- Diñle imdi dut kulağ benden yaña Tâ ki mi' râc sırrı keşf ola saña
- 339- Bu rebî' ü'l-evvel ayı ol zamân Oldı yigirmi yidi gice tamâm
- 16^a 340- İttifâk ol gice vardum dir Resûl Ümmühânî evine ol pür-uşûl
- 341- İmdi gör n'itdi benümle ol Çalab Viribidi cânuma ' ışkı taleb
- 342- Tâlib oldum gitmege ol-dem aña Ağladum kıldum nâliş Hâk'dan yaña
- 343- Didüm iy ' aşıkları hayrân¹¹² iden Hayret¹¹³ içinde âh-ıla zâr iden¹¹⁴
- 344- Tâlibem sen mañlızba irgür beni ' Aşıkam göster cemâlün yâ Ganî
- 345- Cân dili çün-kim bu sözi söyledi Hâk Te' âlä gör ki ne luğf eyledi
- 346- Pes hemân emr eyledi ol-dem Celîl Didi-kim cennete var yâ Cebrâ'îl
- 347- Bir Burâk al habbüm binsün aña Nüh felekden yukaru gelsün baña
- 348- Vardı cennet içre Cebrâ'îl görür Bir Burâk'ı şöyle zeyn olmuş durur
- 349- Cebrâ'îl ol Burâg'ı kapdı hemân Aşmed'e irgürdi ol gice revân
- 350- Girdi içeri didi seyyid-i imâm¹¹⁵ Hâk Te' âlä eyledi saña selâm
- 351- Didi baña emr idüben ol Ganî Var Hâbîbümi getür görsün beni
- 352- Hem dañı gönderdi saña bir Burâk Da' vet-i Raḥmân' dür eyle yarağ
- 16^b 353- Tırdı fi'l-hâl Muştafa vardı ileri Cebrâ'îl katına ' âlem ser-veri
- 354- Bindi Burâk'a revân Faḥr-i Cihân Açdı kanadın Burâk uçdı hemân
- 355- Bir dem içre Kuds'e başdılar kadem Zî-sa' âdet zî-beşâret zihî dem
- 356- İndi Burâk'dan Resûl ol-dem revân Mescid-i Akşâ'ya girdi ol hemân
- 357- Cebrâ' il didi aña kim yâ hümâm Enbiyâ ervâhına gel ol imâm
- 358- Kıl bu Akşâ'da iki rek' at namâz Böyle emr itdi saña ol Bî-niyâz
- 359- İrdi nidâ enbiyânuñ cânına Cümlesi gele Resûl'ün yanına
- 360- Enbiyâ ervâhı cümle geldiler Muştafa'ya ' izzet ikrâm kıldılar
- 361- Cem' oluban cânı peygâm-berlerün Şâf olup ardına durdı ser-verün
- 362- Oldılar bunlar cemâ' at ol imâm Ol namâzı kıldılar anda tamâm
- 363- Akşâ'dan çıkdı yine ol muhterem Vardı Şahrâ üstine urdı kadem
- 364- Göklere mi' râc uruldu pes hemân Ağdılar ol mi' râca hoş şâzumân

¹¹² Nüşhada "مُخْرَانٌ" imlasıyla yazılmıştır.

¹¹³ Nüşhada "مُخْرِتٌ" imlasıyla yazılmıştır.

¹¹⁴ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹¹⁵ Nüşhada "Girdi içeri didi yâ seyyid-i imâm" şeklinde yazılı olan mısra, vezin gereği böyle okunmuştur.

- 365- Çıktı evvelki göge mäh-ı tabân Nûra ğarķ oldu hemân heft âsumân
- 17^a 366- Kāpu kākđı Cebrā'îl virdi selām Kāpu açıldı vü girdi bedr-i tām
- 367- Cümle[ten] gök ehli geldiler tamām Didiler kim eş-şalātu ve's-selām
- 368- Merḥabān-bik yā Muḥammed didiler İy şefā'at ıssı Aḥmed didiler¹¹⁶
- 369- Merḥabā iy cān u cānān merḥabā Merḥabā iy mäh-ı tābān merḥabā
- 370- Merḥabā iy gülşen-i bāĝ-ı cemāl Merḥabā iy āşinā-yı Zü'l-celāl
- 371- Merḥabā iy 'āş'ümme't mence'î Merḥabā iy çāresizler melce'î
- 372- Merḥabā iy 'andelīb-i bāĝ-ı Elest¹¹⁷ 'İşkuñ-ıla cümle 'ālem oldu mest
- 373- Merḥabā iy cān-ı bākī merḥabā Merḥabā 'uşşāķa sākī merḥabā
- 374- Merḥabā iy zāt-ı Hāķķ'uñ mazharı Merḥabā iy enbiyānuñ ser-veri
- 375- Merḥabā iy *rahmete'n li'l-'ālemin*¹¹⁸ Merḥabā sensin şefī'ü'l-müznibīn
- 376- Her göge kim irdi ol Ḥayrū'l-Enām Ol gök ehli kıldılar i'zāz tamām
- 377- Cümlesi kütuladı mi' rācını Hūlleden tonı vü nūrdan tācını
- 378- Cümle gök ehlini gördi ol hümām Her birisi bir tāt at ider müdām
- 17^b 379- Kimi kıyām üzre durmuş ber-devām Kimi rükū'a inüp dutmuş niżām
- 380- Kimisi secdeye varmış ne ki var Kim taḥiyyede oturmuşdur ḥumār
- 381- Kimi tesbīḥ ü du'āda şāf şāf Kimi dir cümlemüzi sen kıl muṭāf
- 382- İş-bu tāt atları kim gördi Resūl Göñliñe hoş geldi bu zābṭ u uşul
- 383- Ḥazrete 'arz eyledi ol tāt atı Tā ki ol fazla irişe ümmeti
- 384- Luṭf idüben didi ol Perverdigār Yā Muḥammed yā ḥabībüm yā nigār
- 385- Elli vaķt namāzı beş vaķt eyledüm Ümmetüñe gör ne in'ām eyledüm¹¹⁹
- 386- Cümlesin cem' eyledüm bir tāt ate Armaĝan olsun bu tāt at ümmete
- 387- Her ki bu tāt atı kıla şıdķ-ıla Cümle melekler şevābını bula
- 388- Gör ne tāt at virdi Hāķ bu ümmete Kim kılursa lāyık olur cennete
- 389- Cümlesinüñ tāt atını gördi ol Tā ki vardı Sidre'ye irişdi ol
- 390- İrişcek Sidre'ye ol muḥterem İlerü başmadı Cebrā'îl kadem

¹¹⁶ Bu beyit *Vesiletü'n-Necāt*'tan alınmıştır. bk. Süleyman Çelebi, *age.*, 381. beyit.

¹¹⁷ Mısranın vezni bozuktur.

¹¹⁸ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ (Ey Muhammed!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Kur'an-ı Kerim, Enbiyâ 21/107.

¹¹⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 391- Didi Aḥmed hem-dem [ü]¹²⁰ yoldaş baña Sidre'ye iricegiz n'oldı saña
- 18^a 392- Cebrā'īl aña didi-kim yā hümām Hāḡ baña bu Sidre'yi virdi maḡām
- 393- Didi bu ḡadden geḡecek ben i yār Oda yanar per ü bālüm ne-ki var
- 394- Pes Muḡammed didi-kim yā Cebrā'īl Sen baña bildüm ki olmazsın delīl
- 395- İmdi sen otur maḡāmuñdur felek 'Işḡ odına ben yanaram yā melek
- 396- Tā ki dostuñ şem'ine ben per ü bāl Yaḡmayınca bulmayısaram vişāl
- 397- 'Āşıḡ-ı şādıḡlara budur nişān Dost yolına vire cānın armaḡan
- 398- 'Āşıḡam dime şaḡın sen urma lāf Varlıḡuñ terk eyle 'ışḡ olmaz güzāf
- 399- Gerḡi kim bunı didüm oldum 'adem Bilmezem kim n'eyleyem ḡanca gidem
- 400- Didüm iy gücsüzlere ḡuvvet viren Buñ deminde ḡullara fermān ḡılan¹²¹
- 401- Ṭaḡatüm yoḡdur elüm irmez saña Kim dutam yolu gidem senden yaña
- 402- Çün bu nāliş irdi Resül'den Hāḡ'a Gör ki ne luḡf itdi ol Ḥayy-ı beḡā
- 403- Geldi Hāḡ 'ışḡı o dem irdi aña Yoldaş oldu gitmege Hāḡ'dan yaña
- 404- Şol kişi kim 'ışḡ yoldaş olmadı Şöyle bil-kim Hāḡḡ'a ol yol bulmadı
- 18^b 405- Her kimün-kim per ü bāli 'ışḡ ola Ḥāşā-kim ol kimse hem yolda ḡala
- 406- 'Aḡlı cismi nefsi ḡalbi pāk-cān Sidre'de ḡodı vü yüridi hemān
- 407- Ḳaldı Sidre ḡaldı anda müntehā Cümlesin terk eyledi irdi şeha
- 408- *Ev ednā* ya¹²² varup buldı vişāl¹²³ Gitdi dehşet zāhir oldu cümle ḡāl
- 409- *Ḳābe ḡavseyñ*¹²⁴ gibi oldu yaḡīñ¹²⁵ Gördi hem 'ilme'l-yaḡīñ¹²⁶ 'ayne'l-yaḡīñ¹²⁷
- 410- Pür-nūr oldu ḡalmadı anda vücūd Mevlā öñinde hemān ḡıldı sücūd
- 411- Secde de maḡşūdını buldı tamām Bilmedi ol bildiḡini ḡāşş u 'ām
- 412- Ol rāzı kim dost-ıladır kim bile Kimsene bilse daḡı gelmez dile
- 413- Çünki dosta irdi gördi dostı göz Ḳalmadı taḡrīr beyān ḡatm oldu söz
- 414- Bu işe bu ḡudrete ne 'aḡl ire Ḳışşa çoḡ pes girü ol indi yire

¹²⁰ hem-dem [ü]: Nüşhada hem-demi.

¹²¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹²² "فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى : (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." *Kur'an-ı Kerim*, Necm 53/9.

¹²³ Mısranın vezni bozuktur.

¹²⁴ "فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى : Onunla arasındaki mesâfe, iki yay kadar, yahut daha az kaldı." *Kur'an-ı Kerim*, Necm, 53/9.

¹²⁵ Mısranın vezni bozuktur.

¹²⁶ "كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ : Hayır, kesin olarak bir bilseniz." *Kur'an-ı Kerim*, Tekâsür 102/5.

¹²⁷ "لَمْ لَنَرَوْهَا عِزِّ الْيَقِينِ : Şüphesiz bu, kesin gerçektir." *Kur'an-ı Kerim*, Tekâsür 102/7.

- 415- Muştafâ aşhâbını cem' eyledi Mi' rācuñ hikmetlerini söyledi
- 416- Hem didi-kim biliñüz yârenlerüm Dîn yolında cân u baş virenlerüm
- 417- Armağanıdur Huzâ'nuñ bu namâz Kılana rahmet kıılır ol Bî-niyâz
- 19^a 418- Siz ki bu beş vaqt namâzı kıılasız Cümle melekler şevâbın bulasız
- 419- Küllî'mü 'minler anuñla oldu şād Tâ kıyâmet cânda kıaldı iş-bu dad
- 420- Öpdiler kıutlu elin Peyğam-ber'üñ Sürdiler toğrı yolın ol ser-verüñ
- 421- *On sekiz biñ 'âlem içre ins ü cân* *Mi' rācın şerhini itmeye beyân*
- 422- *'İşk-ıla gel sen hemân gönli şafâ* *Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ*
- Bu Faşl Resül Hâzretinüñ 'aleyhi's-selâm Hicretin Beyân İder.**
- 423- Diñle imdi hicreti şerh idelüm Şıdđ u himmet birle yola girelüm¹²⁸
- 424- Mi' rāca kim açdı ol Hâyrü'l-Beşer Şoñra hicret eyleyüp kııldı sefer
- 425- Pes vañan terk eyleyüp yüridiler Cümle varlıkları yile virdiler¹²⁹
- 426- Hâk Te' ālâ'nuñ budur sevdüğine Mübtelâ kıılır bu dünyâ derdine¹³⁰
- 427- İmdi gör bu dünyeden ummağ vefâ Gel işit kim n'eyledi ol Muştafâ
- 428- Ol zamân-kim Muştafâ açdı dîni Dîne da' vet itdi ' âlem halkını
- 429- Çünkü zâhir oldu nür-ı Muştafâ Cümle aşhâb dirilüp geldi şafâ
- 19^b 430- Bî'at itdiler o dem ' ahd ü vefâ Dîn ' ayân oldu bu kez Kâf' dan Kâf' a¹³¹
- 431- Bildi kâfir şağâbe cem' oldılar Oldılar tâbi' Resül'e bildiler
- 432- Bir yire dirildi küffaruñ varı Tâ kim öldürelor ol Peyğam-ber'i
- 433- Bir kıulu kim Tañrı kııla ihtiyâr Mekkâruñ mekri aña kıılmaya kâr
- 434- Bir çerâğı kim yağa Perverdigâr Perde kıılmaz aña hiç bir perde-dâr
- 435- Cebrâ'ıl indi aña ol-dem revân Küffâruñ ittifaqın kııldı beyân
- 436- Hem didi Hâk saña iy Hâyrü'l-Beşer Mekke'den Medîne'ye kıılsun sefer
- 437- İrdi Şıddîk'e Resül virdi haber Her ne vâkı' oldu-y-ısa ser-te-ser
- 438- Didi Şıddîk n'eyleyüp n'itmek gerek Çünkü emr oldu bize gitmek gerek
- 439- Şülüs-i leyde¹³² bile Şıddîk şafâ Allâh emriyle yüridi Muştafâ
- 440- Münkir üstine şaçuben toprağı Geçdiler görmedi ol kâfir yağı

¹²⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹²⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹³⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹³¹ Kâf' dan Kâf' a: Nüşhada "كُفَّادٌ كُفَّأ" imlasıyla yazılmıştır.

¹³² Şülüs-i leyde: Nüşhada Leyl-i şülüşde.

- 441- Çünkü çıktığı Mekke'den anlar hemân   Gitdiler Medîne'ye hoş şâzumân
 442- İrdi şehre pes hemân bedr-i tamâm   Karşu geldi aña cümle hâşş u 'âm
 20^a 443- Çünkü aşhâb buldılar zevk ü şafâ   Diñle imdi n'eyledi ol Muştafâ
 444- Devlet-ile şâh olup dikdi 'alem   Ehl-i küffâr şöyle-kim oldu 'adem
 445- Geçdi İslâm dînine şâh-ı cihân   Dîne da'vet itdi başladı hemân
 446- Her diyârdan halk dirildi bî-kıyâs   Ümmet oldu aña cümle cinn ü nâs
 447- Dîn kılıcını eline aldı ol   Kâfire varup gâzâlar kıldı ol
 448- Emr-i Hakk'ı halka bildürdi tamâm   Dîn-i İslâm buldı eksüksüz nizâm
 449- Tırdı ol diyârı idindi maķâm   Anda vaşl oldu Huzâ'ya ol hümâm
 450- 'Işk-ıla gel sen hemân gönli şafâ   Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ

Bu Faşl Resûl Hâzretinûn 'aleyhi's-selâm Ahlâkın Beyân İder.

- 451- Çün işitdün hicretini iy ahi   Diñle imdi hulķ u ahlâkın dahi
 452- Hulķ [u] ahlâkı vü luḫfi 'âm-ıdı   Her cihetden kâmil-i sulḫân-ıdı¹³³
 453- Halk içinde garķ idi ol pāk-cân   Hulķ-ıla dutdı cihânı ol cüvân
 454- Ol sebebden öğdi Qur'an'da Kerim   Didi-kim sensin 'alâ hulķin 'azim¹³⁴
 20^b 455- Gerçi 'âlem içre nür-ı envâr-ıdı¹³⁵   Dâ'imâ miskinler-ile yâr-ıdı
 456- Dirdi dervişlik benüm fahrüm durur¹³⁶   Kim murâdı pâdişâhdan umdurur
 457- Dünyeye mel'un didi el şunmadı¹³⁷   Kimseden zerrece nesne ummadı¹³⁸
 458- Arpa etmegini dâ'im yir-ıdı   Meskenetden yün 'abâ giyer-ıdı
 459- Dâ'im ölümün añup ağlar-ıdı   Mevtüm âsân eyle yâ Rab dir-ıdı

¹³³ "sulḫân-ı kâmil-ıdı" olması gereken terkipte muzaf ve muzafun ileyh vezin endişesiyle yer değiştirmiştir. Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹³⁴ وَأَنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ: *Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.* Kur'an-ı Kerim, Kalem/4.

¹³⁵ Mısranın vezni bozuktur.

"nür-ı envâr" nüshada "nür envâr" okunacak şekilde harekelenmiştir.

¹³⁶ Beyitte, "أَلْفَمْرُ فَخْرِي وَ بِهِ أَفْتَحُز": *Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm.* şeklinde bilinen ve sahih hadis kitaplarında bulunmayan, İbni Teymiye'ye göre Abdurrahman bin Ziyad'a ait olan meşhur söze manevi iktibas vardır. bk. Mehmet Yılmaz, *age.*, s. 49.

¹³⁷ Beyitte, "الدنيا جيفة و طلابها كلاب": *Dünya bir cifedir; onun talipleri ise köpeklerdir!* şeklinde bilinen, sahih hadis kitaplarında bulunmayan meşhur söze manevi iktibas vardır. bk. İsmâil b. Muhammed Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs Ammâ İšteherâ mine'l-Ehâdisi alâ Elsineti'n-Nâs*, C I, Beyrut, 1997, s. 42.

¹³⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 460- Ol ayağı toprağı başlara tâc Şavm olıcağ yatur-ıdı şöyle ac
- 461- Şöyle kim Hâk 'ışk-ıla tolmışdı ol Mâ-sivâ kalbinde hiç bulmadı yol
- 462- Kâlbi anuñ taht-gâh-ı Kibriyâ Münkesir kalup içinde bi-riyâ
- 463- Şer' e sultân-ıdı ol mazhar-ı Hâk Faqr-ıla irdi Hâk'a ol toğrı bak
- 464- Ol tarîkat ehline hem-râh-ıdı Hem haqîkatde Hâbîbu'llâh-ıdı
- 465- Oldı hem 'adli-y-ile 'ilmi kemâl Hem mürüvvet kânı hem şâhib-cemâl
- 466- Hâzne-i¹³⁹ sırr-ı emânet hem necât Evliyâ enbiyâ hatmi pāk-zāt
- 467- Bu kemâlât-ıla ol şâh-ı cihân Ol-dahı bulmadı ölümden emân
- 21^a 468- *On sekiz biñ 'âlem içre ins ü cân* *Kemâlî şerhin itmez¹⁴⁰ kılmaz beyân¹⁴¹*
- 469- *'İşk-ıla gel sen hemân gönli şafâ* *Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ*
- 470- **Ol Hâbîb'ün mevtini fikr idelüm** **Yana yana biz anı zıkr idelüm¹⁴²**
- 471- Diñle imdi ol cihân sultânını Ol mürüvvet ol şefâ' at kânını
- 472- Nice dulundı diyelüm âfitâb Fırkat odına ciger olsun kebâb
- 473- Eyleyêlüm Aḥmed'ün mevtin beyân Kânlu yaşın gözlerün itsün revân
- 474- Âh odıyla oda yansun ins ü cân Ğuşsa-y-ıla derd-ile tolsun cihân
- 475- İşidüp âh eylesün her tağ u taş Anuñ-içün ağlasun her kıru yaş
- 476- Bu haberler oda yaqsun âdemi Göz yaşıyla garğa virsün 'âlemi
- 477- İşiden gönüllere düşsün melâl Göz yaşıyla 'âlem olsun mâl-â-mâl¹⁴³
- 478- Yanduralum bu od-ıla cânları İrgürêlüm göklere efgânları
- 479- Diñle imdi ol Resûl-i pāk-zāt Nice haste¹⁴⁴ oldı vü buldı vefât
- 480- Bir çehârşenbih gicêsinde Resûl Meymîne evine ol kıldı nüzül
- 21^b 481- Anda kim vardı hemân ol gül-'izâr Ḥastalık¹⁴⁵ yörendi kalmadı qarâr
- 482- Evine 'azm eyledi ol-dem Resûl Ol mübarek hâtırı olmış melûl
- 483- Ol maraz artdı bu kez oldı kıtı Tâ'at-içün kalmadı hiç tākâtı
- 484- Pes namâz vaḳtı bu kez oldı hemân Temcîd oḳudı Bilâl virdi ezân

¹³⁹ "Ḥazene" kelimesi vezin gereği "hazne" okunmuştur. Kelime, nüshada da böyle harekelenmiştir.

¹⁴⁰ itmez: Nüshada "itmek".

¹⁴¹ Mısranın vezni bozuktur.

¹⁴² Bu beyit, bir bölüm başlığıdır. Nüshada diğer bölüm başlıkları gibi **kırmızıyla** yazılmış ve mevlidle aynı vezinde söylenmiştir. Bu bakımdan beyit toplamına dâhil edilerek **kalm** dizilmiştir.

¹⁴³ Nüshada "مَالُ مَالُ" şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁴⁴ Nüshada "حَسْتَه" imlasiyle yazılmıştır.

¹⁴⁵ Nüshada "حَسْتَه لِقَى" imlasiyle yazılmıştır.

- 485- Yügürüp geldi Bilâl vaqt-i seher Eş-şalātu didi yâ Hayre'l-Beşer
- 486- Didi yâ Bilâl bugün bil zaḥmetüm Tâkatüm taḥ oldu gitdi kuvvetüm
- 487- Didi Ebū Bekr imāmet eylesün Yirüme geçsün niyābet eylesün
- 488- Sözümi dutsun di-kim olsun imām Aña aşḥāb iktidā kılsun tamām
- 489- Āh-ıla tiz mescide vardı Bilâl Didi Aḥmed gelemes yokdur mecāl
- 490- Didi baña Ebū Bekr olsun imām Aña aşḥāb iktidā kılsun tamām
- 491- Ben varımazam mecālüm yok durur Ol imāmet eylesün kim vaqt durur¹⁴⁶
- 492- Çün Bilâl bu sözleri kıldı beyān Mescid içinde hemān ḳopdı fiğān
- 493- Gözlerinden ḳanlı yaş oldu revān Bir gırı[v] ḳopdı ki hiç olmaz beyān
- 22^a 494- Pes Bilâl tırdı iḳāmet eyledi Ebū Bekr namāza niyyet eyledi
- 495- Āh-ıla tekbir idüp el baḡladı Çözdi elini girü çok aḡladı
- 496- Gördi ol demde Resül'ün yiri boş Bir maḥabbet pes içinden itdi cüş
- 497- Ol firāḳ yürëğine urdı yara Düşdi yüzi üstine ol-dem yire
- 498- Cümle aşḥāblar bile aḡlaşdılar Vecd olup anlar da yire düşdiler
- 499- Şordı anı bildi ol Hayrū'l-Enām Olmadı Ebū Bekr aşḥāba imām
- 500- İşidicek bu sözi ḳalkdı hemān 'Alī ile mescide vardı revān
- 501- Çünki gitdi mescidine ol hümām Didiler kim eş-şalātu ve's-selām
- 502- Ebū Bekr'i itdi yirine imām Ol namāzı kıldı ardında tamām
- 503- Kıldı namāzı daḡı ol Muştafā Yüridi minbere ol şıdḳ u şafā
- 504- Çıkdı va'z idüp naşihat eyledi Döndi aşḥāba vaşiyet eyledi
- 505- Didi çün ḳardaşlarımı göresiz Benden anlara selām irgüresiz
- 506- Didi Selmān biz de ḳardaşız saña Resül eydür siz şaḥābesiz baña
- 22^b 507- ḳardaşum oldur ki şoñra geliser Görmedin baña imān getiriser¹⁴⁷
- 508- Hem diyēsiz dünyeyi ḳomayalar Şer' ümi sünnetümi ḳomayalar¹⁴⁸
- 509- Ol benüm sırrım bilen şāḥ ümmetüm Cehd ide kim ḳomaya bir sünnetüm
- 510- Tañrı emrinde olalar her nefes Mevt irince bozılınca bu ḳafes
- 511- Diñleñ imdi siz daḡı aşḥābımız Dünyeden bilün giderüz hepimiz
- 512- İy yārānlar¹⁴⁹ dünyede yokdur şafā Maḡrūr olup dünyeden ummañ vefā

¹⁴⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁴⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁴⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁴⁹ Nüşhada “يَرَانَلَر” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

513-	İş-bu dünyâ kimseye dost olmadı	Bî-vefâdur kimse dostluk bulmadı
514-	Zehr-i kâtıldür bunu şanmañ nebât	Şağın aldanmañ buña yoğdur şebât
515-	Bir nefes bunda olanlar şâzumân	Niçe yıllar idiser anda figân
516-	Bu cihânda kimsene hiç gelmedi	İllâ ol ağladı hergiz gülmedi
517-	Bunda kimse olmamışdur şâzumân	Bir belâ miñnet evidür bu hemân
518-	Çok tavâ' if zâhir itdi bu cihân	Yine yir altında eyledi nihân
519-	Eyleñüz dâr-ı Na'îm'e siz heves	Dünye şehdine konup olmañ meges
23 ^a	520- Dağı imân ehline her hâşş u 'âm	Bulışacak anlara virüñ selâm
	521- Dağı enşâr kavmini hoş dutuñuz	Küllî işlerde baña öykünüñüz ¹⁵⁰
	522- Şabr-ıla kanâ'ati elden komañ	Hâk keffildür ¹⁵¹ rızkıñuz-çün gam yimeñ ¹⁵²
	523- Ölümü aña duruñ unutmañuz	Eliñüz irdüğine zulm itmeñüz
	524- Kimseye qalmaz bu dünyâ pâyidâr	Cümle 'âlem fânî bâkî Kirdigâr
	525- Çünkü vaqt irdi ecel geldi bize	Uş vidâ' dur kim bugün itdüm size
	526- Dünyeden gitmekligüm oldu yaqîn	Helâl ¹⁵³ idüñ cümleñüz aḥret haqın
	527- Var-ısa kimseñüzün bende haqı	Ödeyeyin eydünüz Tañrı haqı ¹⁵⁴
	528- Yâ elümden yâ dilümden biriñüz	Eger incinmiş iseñüz diyinüz ¹⁵⁵
	529- Bi'llâhi hiç bir suçum gizlemeñüz	Diyü virüñ hâḥırum gözlemeñüz
	530- Muştafa'dan işidicek bu sözi	Cümlesinüñ yaş-ıla taldı gözi
	531- Tırı geldi 'Ukâşe kıldı nidâ	Yâ Resûla'llâh saña cānum fidâ
	532- Ğazâdan gelür-idüñ dünüñ içi	Tokundu çıplak idüm kaçmuñ uci
23 ^b	533- Gâh sevindüm gâh yerindüm gâh güle	Bilmezem kaçd-ıla mydı sehv-ile
	534- Va'z idüben indî minberden hemân	Geçdi mihrâba oturdı ol zamân
	535- Resûl eydür 'Ukâşe'ye yâ kişi	Hâşâ ¹⁵⁶ kaçd-ıla uram ben bir kişi ¹⁵⁷
	536- Şâdır olmuşdur meger kim sehv-ile	Ol da suçdur oldı-y-ısa sehv-ile ¹⁵⁸

¹⁵⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁵¹ Nüshada “كَوْلِدُز” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁵² Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁵³ Nüshada “خَلَالٌ” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁵⁴ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁵⁵ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁵⁶ Kelime, nüshada vezin endişesiyle “حَاشَاهُ” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁵⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁵⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 537- Ben Muhammed qorqaram sehvdn dahı Al haqıñı qoma bende yā ahı̄
538- Didi Resül yā Bilāl qamçı getür Fātıma evindedür bil var getür
539- Çıkdı mescidden Bilāl çün ağlayu Eli başında yürëgin tağlayu
540- Fātıma'nuñ vardı qapusın qaçar Āh idüben görenüñ bağrın yaçar
541- Fātıma'ya qamçı[yı] vir dir Bilāl Fātıma dir ne hikāyet n'oldı hāl
542- Qamçıyı n'ider babam ser-ver Resül Hacca mı yāhoz gazāya gider ol
543- Pes Bilāl dir Fātıma atañ fırāk Dünyeden gider-imiş eyler yaraq
544- Halkı esenler kışâş virür ile Hakkı olan gele hakkını ala
545- Fātıma eydür kışâş kim eyleye Qorqmadan ol cism-i nūra kim kıya
24^a 546- Dir 'Ukāşe adlu bir pirdür diyen Hāk Resül'inden kışâsın dileyen
547- Fātıma işitdi eyledi figān Gözlerinüñ yaşları oldı revān
548- Dir Hüseyñ'ile Hasan varsun bile Ol kışâşı bu ikisine kıla
549- Ol 'Ukāşe atamı bağışlasun Ne dilerse bunlara ol işlesün
550- Qamçıyı aldı Bilāl girdi yola Hem Hüseyñ-ile Hasan gitdi bile
551- İy dede diyüp figān eylediler Gözlerinden yaş revān eylediler
552- Gördi aşhāblar bile ağlaşdılar Dād u feryādla yürek dāğlaşdılar¹⁵⁹
553- Qamçıyı virdi Resül'e çün Bilāl Cümle aşhāb gönline düşdi melāl
554- Vir eline 'Ukāşe tursun örü Ben nice urdum-ısa ursun girü
555- Tırmasun tiz¹⁶⁰ benden ol alsun haqın Üzerümde qomasun aḥret haqın¹⁶¹
556- Vardı Bilāl qamçıyı getürdi hoş Aldı 'Ukāşe didi-kim budur uş
557- Şahābe feryād idüp baş açdılar 'Ukāşe'nüñ üzerine düşdiler
558- Didiler yā 'Ukāşe nedür hālün Şāhimuzdan yaña uzatma elün
24^b 559- Gel bu tura-y-ıla bizi şuçlağıl Şāhimuzuñ şuçını bağışlağıl¹⁶²
560- Cānımız bizde iken hōz¹⁶³ bil bizi Saña urdurmazuz ol görklü yüzi
561- Yā 'Ukāşe şanma sen kim durasın Şāhimuzı qarşımızda urasın
562- Yürüyësin dünyede şöyle diri Böyle diyüp hamle itdi her biri

¹⁵⁹ Nüşhada "طَعَلَشْدِير" imlasıyla yazılmıştır.

¹⁶⁰ Nüşhada "تَز" imlasıyla yazılmıştır.

¹⁶¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁶² Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁶³ Nüşhada "حُوذ" imlasıyla yazılmıştır.

563-	Muştafâ dir iy yârânlar ¹⁶⁴ oturuñ	Da‘ vîyi koñ ğavġañuzı götürüñ
564-	Şuç benümdür rāzî oldum ben aña	Ne kılsa ‘Ukâşe kılsun baña
565-	Muştafâ dir yâ ‘Ukâşe tır örü	Ben nice urdum-ısa urġıl ¹⁶⁵ girü
566-	Çamçıyı aldı eline kim vara	Muştafâ’yı ya‘nî kamçıyla ura
567-	Pes Hüseyn-ile Hasan durdı geri	İy ‘Ukâşe urmaġıl Peyġam-ber’i
568-	Biz Resûl’üñ aşılyuz bize kışâş	Pes aña urmaġ gibidür kıl ħalâş
569-	Gel kerem kıl bizi ur tınma aña	Tâ ki yarın raġmet ide Ĥaġ saña
570-	Cümle aşġâb [u] muhâcir ol zamân	Aġlaşup feryâd idüp kıldı fiġân
571-	Yâ ‘Ukâşe didiler ursan bizi	Ol Resûl’i incitmegil ço bu sözi
25 ^a	572- <i>Muştafâ nice virür ile kışâş</i>	<i>Eş-şalâtu ve’s-selâm diñ ‘âm u ħâş</i>
573-	Dir ‘Ukâşe iy kav(i)m bu söz degil	Dir beni urandur ol şâh-ı Resûl
574-	Baña siz n’eyledüñüz kim ben uram	Acıduben cāniñuza güç kılam ¹⁶⁶
575-	Yâ ‘Ukâşe gel berü didi Resûl	Al kışâsuñ işüñi kıldum ħabûl
576-	Dir ‘Ukâşe kim iy ‘âlem faġri sen	Urduġuñ vaġt çıplaġ-ıdum anda ben
577-	Çıplaġ ol sen-dahı iy faġr-i cihân	Ĥaġġumı tâ kim alam senden ‘ayân
578-	Ŧonların dahı çıkardı Muştafa	İki ‘âlem faġri ol kân-ı şafâ
579-	Çün çıkardı Ŧonların Muġammed’üñ	Balk ururdu mühri nûrı Aġmed’üñ
580-	Kim yaġırında idi mühr-i nişân	Ĥaġtı ¹⁶⁷ yazılmış-ıdı naġş-ı ‘ayân
581-	Balk ururdu nûrı ol mührüñ i yâr	Vir şalavât cāni ġafletden uyar
582-	Nür oldu cümle ol mescid içi	Nûra ġarġ oldu ħamu ulu kiçi
583-	Ol müh(ü)rde yazılıydı iki sat(ı)r	Adını yazmış idi anda Ĥadîr
584-	Evveli <i>Lâ ilâhe illâ’llâh</i> idi	İkincisi Muġammeden Resûl’llâh idi ¹⁶⁸
25 ^b	585- ‘Ukâşe’nün çün gözi mühri görür	Getirüben kamçıyı yire urur
586-	Sürdi yüzünü gözin ol mühre hoş	Gözlerinden yaşı eyledi ħurûş
587-	Yâ Resûla’llâh didi yâ Muştafa	Yâ mürüvvet kânı yâ şıdġ u şafâ
588-	Ne el-ile urmaġa varam seni	Görmeyeyin yâ Resûl ben ol günü

¹⁶⁴ Nüşhada “يَرْتَلِرُ” imlasıyla yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁶⁵ Nüşhada “أُرْجِلُ” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁶⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁶⁷ Nüşhada “حَطَّ” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁶⁸ Beytin vezni bozuktur.

- 589- Hāşā¹⁶⁹ kim kaşdı eyleyüp seni uram Uçmağı koyup cehenneme girem
- 590- Didi Aḥmed aña kim gel yâ kişi Haḳḳuñ al bizden gidergil teşvîşî
- 591- Dir ‘Ukâşe aña kim iy pür-uşul Yoğ-durur sende ḥaḳum bil yâ Resûl
- 592- Bir kişi ḥāşâ ki senden incinē Hiç beden ola mı cāndan incinē
- 593- İy gözüm nûrî şeh-i âḥir-zamān Urmaduñ hiç sen beni bilgil ‘ayān
- 594- Ben işitdüm idi senden bu sözi Her ki gele mührüme süre yüzi
- 595- Ben şeffî‘ olam aña ol kimsene Ḥarām ola teni ṭamu odına
- 596- Sen diyelden berü bunu güderem Anuñ-içün bunu böyle iderem
- 597- Maḳşûdum bu-y-idi ol mühri görem Bu kara yüzümi ol mühre sürem
- 26^a 598- Dilerem kim baña olasın şeffî‘ Olmuşam ben senüñ emrüne muṭî‘
- 599- Didi ol-dem Muştafâ yārānlara ‘Ukâşe yüzün görüñ dir anlara
- 600- Kim göresiz ehl-i cennet yüzünü Zîre sürdi mührüme ol yüzünü¹⁷⁰
- 601- Didiler aḥsent ‘Ukâşe işüñe Añsuzın ḳondı sa‘âdet başuña
- 602- Didi Aḥmed yâ ‘Ukâşe Haḳ senüñ Ṭamu odından âzād itdi tenüñ
- 603- İy müselmānlar bilüñ iş-bu sözi Haḳ ‘Ukâşe’ye bağışladı sizi
- 604- Kim ki cennet ehlini görmek diler İş-bu pîrûñ yüzine ḳılsun naḳar
- 605- Sürsün anuñ yüzünü hem yüzine Raḥmet olmaḳ dileyen kend’özine
- 606- Ol cemā‘ at didiler yâ Muştafâ Hâzır olanlar velî buldı şafâ
- 607- Hâzır olmayan cemā‘ at ne ḳıla Bu şevâbı isteyüp ḳanda bula
- 608- Didi soñra gelen ümmet bulalar Yüzlerini iş-bu mühre süreler
- 609- Hoş şalavât getirüp mührüm göre Zevḳ ü şevḳ-ıla yüzine hem süre
- 610- Anlara daḳı ola ṭamu ḥarām Cennete girüp bula dārü’s-selām
- 26^b 611- *Siz de bulmaḳ isterisēñüz hümām Şevḳ-ıla diñ eş-şalātu ve’s-selām*
- 612- Muştafâ didi benüm yārānlarum¹⁷¹ İy cānumdan daḳı yegrek cānlarum
- 613- Hem didi-kim göreyin cümleñüzi Tâ ḳıyāmetde görısērem sizi
- 614- Siz de görüñ daḳı görmezsiz beni Yarın anda göstere yüce Ğanî
- 615- Kim ölüm ayırısar sizden bizi Didi daḳı yaş-ıla ṭoldı gözi

¹⁶⁹ Kelime, nüshada vezin endişesiyle “حاشه” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁷⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁷¹ Nüshada “يَارَانْلَرُ” imlasıyla yazılmıştır.

- 616- Yine arturdı hemân efğânları Oda şaldı bu söz-ile cânları
617- Didiler iy devletimüz güneşi N'oldı saña kim açar gözün yaşı
618- Didi ser-ver iy yārānlar¹⁷² mevt bize Vaqtidür kim yaş aqıdavuz göze
619- Didi dosta giderem bitüp işüm Ümmetümden ğayrı yokdur teşvîşüm
620- Cehdüm oldur ümmetümi kırtaram Cennet içre idem kamuñuz muhterem
621- Ümmetüm tâ kim bilemce görmeyem ‘Ahdüm oldur cennete hiç girmeyem
622- Benven uçmağñ kapusını açan Benden ilerü aña kimdür geçen
623- Size taqvādur vaşıyyet benden uş Āhrete gitmek şakınñ eli boş
27^a 624- Böyle diyüp qalkdı yirinden revān Qopdı aşhāb içre feryād u figān
625- Yine aşhāba naşihāt eyledi Döndi evine ‘azîmet eyledi
626- Cümle kavmi evine getürdiler Muştafā’yı döşege yaturdılar
627- ‘İşk-ıla gel sen hemān gönli şafā Vir şalavāt rûh-ı pāk-i Muştafā

Bu Faşl Aşhāb Resūlu’llāh’ı Tavāf Eyledügin Beyān İder.

- 628- Cem^c olup aşhāb geldi şāf şāf Ağlaşup evin iderlerdi tavāf
629- Āh idüp qatı iderlerdi figān Gözlerinñ yaşı olmışdı revān
630- Evce irmişdi olaruñ fūrkatı Bî-kenāra varmış-ıdı fūrkatı¹⁷³
631- Yatur-iken nā-gehān ol pāk-zāt Ol Resūl-i fahr-i [cümle kâ’ināt]¹⁷⁴
632- Diñler-idi bunlaruñ efğânların Āh u zār-ıla olan efğânların¹⁷⁵
633- Didi-kim bu ağlayan kimler durur Derd-ile āh eyleyen kimler durur
634- Biz yataldan berü şöyle şubḥ u şām Bir nefes olmadı bunlar şāzumān
635- Didi-kim gelsün-ki ol yārānlarum¹⁷⁶ Derdüm-içün āh u zār idenlerüm
27^b 636- Vardılar anlara virdiler haber Didiler gelün Resūl sizi diler
637- Ağlaşu ağlaşu eve girdiler Ol Resūl’ün hūb cemālin gördiler
638- Didiler iy şems-i tábān bedr-i tām Her nefes olsun size biñ biñ selām
639- N’idelüm n’eyleyelüm iy pāk-cān Senden ayru işimüz oldı figān
640- Anlara luṭf eyleyüp ol müctebā Didiler ehlen ve sehlen merḥabā

¹⁷² Nüşhada “يَرَانُو” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁷³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁷⁴ Mısrada “Ol Resūl-i fahr-i”den sonraki kısım mürekkep dağılmasından dolayı okunamayacak hâldedir. “cümle kâ’ināt” ifadesi kafiye, mana ve seçilebilen harfler dikkate alınarak tarafımızca ihtiyatla eklenmiştir.

¹⁷⁵ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁷⁶ Nüşhada “يَارَانُلُومُ” imlasıyla yazılmıştır.

- 641- İy yārānlar¹⁷⁷ eylemeñ hiç siz ceza^c Ağlaşuben itmeñüz hergiz feza^c
- 642- Siz benümsiz ben sizün öñden şoña Hep gelürsüz ‘an-ķarīb benden yaña
- 643- İllā size bir vaşiyet iderem Oldı yaķınüm cihāndan giderem
- 644- [B]en idicek iş-bu dünyādan sefer Diñle ne dirven saña iy şir-i ner
- 645- Sen olasın yā ‘Alī ol vaķt yuyan İbni ‘Abbās şu koyuvirsün hemān
- 646- Senden özge ‘avretüme bir nażar Kim görürse kūr olur key ķıl hażer
- 647- Sürresinden rükbesine dek¹⁷⁸ anuñ İki gözi kūr olurdı baķanuñ
- 648- İki mışrı hāzır aķ bezden kefen Yuyıcañuz anı şarķıl baña sen
- 28^a 649- Çün yuyup kefenleyüp getüresiz Mescidüme beni tiz¹⁷⁹ yitüresiz
- 650- Mescidüm içre beni çün kıyasız Pes siz andan cümle taşra çıķasız¹⁸⁰
- 651- Benüm-içün kıılmağa evvel namāz Emr ide ‘arş üstine ol Bī-niyāz
- 652- Şoñra Cebrā ‘il [ü] Mīkā ‘il daķı Hem bölük bölük melekler iy aķı
- 653- Şoñra siz de mescid içre girüñüz Ol melekler gibi şāf şāf dutuñuz¹⁸¹
- 654- Geçmesün orada öñe biriñüz Cebrā‘il tekbirine siz uyuñuz¹⁸²
- 655- Namāzum kıılup çü ķabre kıyasız¹⁸³ Kıabre kıoyup daķı toprak kıoyasız¹⁸⁴
- 656- Defnini vaşiyet-ile bildür ol¹⁸⁵ Aşķāba gösterdi daķı toğrı yo[l]
- 657- Ümmetin te ‘kīd-ile ışmarladı Dīn yolında ne gerekdür hep di[di]¹⁸⁶
- 658- Vaşiyeti çün tamām itdi hemīn İrdi ol-dem içre Cibrīl-i emīn¹⁸⁷
- 659- Dir selām itdi hāññ şordı Çalab Hem habībüm ne kıılır bizden taleb
- 660- Didi ümmetüm-durur kıayğum benüm N’olisardur kııl beşāret iy cāñum
- 661- Cebrā‘il’e didi ol kām-ı vefā Murtażā vü Müctebā vü Muştafā

¹⁷⁷ Nüşhada “يُرْتَلَر” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁷⁸ dek: Nüşhada “dik” okunacak şekilde harekelenmiştir.

¹⁷⁹ Nüşhada “تيز” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁸⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁸¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁸² Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁸³ Mısra, nüşhada “Namāzum kıılup ķabre çü ķabre kıyasız” şeklindedir.

¹⁸⁴ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁸⁵ Nüşhada bu şekilde yazılıp harekelenen ve bu hâliyle imâle-i maksûreler dışında vezin problemi taşımayan bu mısra, anlam bakımından bozuktur. Anlamın düzelmesi için mısranın “Defnini vaşiyetle bildür[di] ol” şeklinde tamir edilmesi düşünülmüş, ancak bu durumda da veznin bozulduğu görülmüştür.

¹⁸⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁸⁷ Cibrīl-i emīn: Nüşhada Cebrā ‘il-i emīn.

- 28^b 662- Ümmetümden ötrü çekdüm çok belâ Bilmezem âhîr bular¹⁸⁸ nice ola
 663- Beni şâz itmek dilerseñ iy Emîn Ümmetümden vir haber ancak hemîn
 664- Cebrâ'îl yine hemân oldu revân Pervâz itdi hâzrete ol-dem-hemân
 665- *Ṭarfâtü'l-‘ayn*¹⁸⁹ içre çün kaç' itdi râh Dir selâm itdi saña ol pâdişâh
 666- Ümmetüñden bir kişi 'ömrin tamâm Ma'şiyet içre geçürse iy hümâm
 667- Ölmedin ol kim ire ş'ol sâ'ate Gelse cân hulkûma irse hâlete
 668- İdemezse tevbe ol dili-y-ile Tevbe kılsun ol hemân gönli-y-ile
 669- Çünkü ol gönülde tevbe eyledi Âh idüp gönlinde bir kez inledi
 670- Hâk didi-kim tevbesin kılam kabûl Gönlini hoş eylesün diñ ol Resûl
 671- Girmeyince cennete anlar tamâm Ayruğ ümmetlere cennettür harâm
 672- Hem didi dağı habîbüm girmedin Cennetümde hoş şafâlar sürmedin
 673- Kâlan enbiyâya cennettür harâm Gönlini hoş eylesün diñ ol hümâm
 674- Hem habîbüm ümmeti ol cennete Girmedin irişmedin ol rahmete
 29^a 675- Ğayrı ümmete anı kıldum harâm Gönlini şâz eylesün ol muhterem
 676- Çünkü ol sulţân işitdi bu sözi Şâzlıkla tıldı hoş gönli gözi
 677- Didi Cebrâ'îl beni şâd¹⁹⁰ eyledüñ Ğuşşadan gönlümi âzâd eyledüñ
 678- Şoñ nefesinde dağı gör himmetin Hâk Te'âlâ'dan dilerdi ümmetin
 679- Tâ kıyâmetde cemî'-i enbiyâ Nefli nefsin 'arz ide ol Mevlâ'ya
 680- Ol Muhammed Muşafâ Hâk rahmeti Dileye Hâk'dan güneş-kâr ümmeti
 681- Zî-sa'âdet ol kişiye zî-şafâ Dünye aḥret şef' ola Muşafâ
 682- Gör saña kim ol nice sa'y eyledi Dünye aḥret kayduñı nice yidi¹⁹¹
Bu Faşl Resûlu'llâh Hazretinüñ 'aleyhi's-selâm Vefâtın Beyân İder.
 683- Diñle imdi ol Resûl-i mu'teber Cân hümâsı nicesi pervâz i[der]
 684- Ol hümâ nice irür hem şâhına Nür-ı ervâh nice irür kânına
 685- Nice vaşl olur 'aşık ma'şukına Hem nice teslîm olur ma'bûdına
 686- Çünkü ümmet dilegi oldu tamâm Yaşduğına yatdı yine ol hümâm
 29^b 687- İrdi ol demde yine çün Cebrâ'îl Kâra tonlar giyüben olmuş melîl

¹⁸⁸ bular: Nüşhada bunlar.

¹⁸⁹ bk. 96. dipnot.

¹⁹⁰ şâd: Nüşhada şâz. Kafiyeyi tesis etmek maksadıyla metinde "şâd" şeklinde okunmuştur.

¹⁹¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 688- Geldi yitmiş biñ melekler yasına   Kara dülbendler şarınmış başına¹⁹²
- 689- Bunları gördi Resül kıldı su ’âl   Cümleñüz geydi kara pes n ’oldı hâl
- 690- Didi Cibrîl iy Resül-i mu’teber   Cümle göklerde melekler ne-ki var
- 691- Cümlemüz sennüñ-içün yas eyledük   Libâsımız kara kir pas eyledük
- 692- VaHYİMÜZ DAHI PES OLDI [HEP] TAMÂM   Şoñ inışümdür yire bil iy hümâm
- 693- Şöyle bil ’ömrün tamâm oldı hâlîl   Kıl yarağun saña müştâkdur Celîl
- 694- Böyle dirken ol-dem içre bir ’Arab   Kapuya geldi çağırur key ’aceb
- 695- [Di]r ki destür var mı içeri girem   Hağ habîbinün cemâlini görem
- 696- [Fâ]tîma dir var işüne yâ ’Arab   Haste¹⁹³ Aħmed ne çağırursın ’aceb
- 697- Dir ki Allâh emridür girmek gerek   Ol Habîbu’llâh yüzün görmek gerek
- 698- Fâtıma ’Arab heybetin gördi hemân   Korğdı tîz¹⁹⁴ girdi eve ol-dem revân
- 699- Didi babasına kim iy âfitâb   Bir ’Arab geldi çağırur key ’aceb
- 30^a 700- Didi Aħmed iy gözüm nûrı benüm   Ol ’Arabdur kabz iden cânım benüm¹⁹⁵
- 701- Ol ’Arabdur dürlü lezzetler bozan   Ol ’Arabdur cümleñün ’ömrin üzen
- 702- Ol ’Arabdur evler ü köşkler yıkan   Ol ’Arabdur yürek ü ciger yağan
- 703- Ol ’Arabdur halka itdüren figân   Ol ’Arabdur göz yaşın iden revân
- 704- Ol ’Arabdur beglerün tahtın vîrân   Eyleyüp hükmini dünyâdan iran
- 705- Ol ’Arabdur kim nebî velî dimez   Öldürür dünyâda hiç kimse komaz¹⁹⁶
- 706- Kanğı taht önine dikilse ’alem   Ol ’Arab yıkar anı kılar ’adem
- 707- Gideren nûrını şehlâ gözlerün   Hem şarardan rengini gül yüzlerün
- 708- La’l-veş tudağların rengin bozan   Niçe benven diyenün ’ömrin üzen
- 709- Servi boyları büküp kılan kemân   Hâk-ile yeksân iden şaran kefen
- 710- Ayrılık odına yağan cânları   Bırağan toprağa nâzük tenleri
- 711- Yüzleri gül dilleri bülbülleri   Dişleri dür saçları sünbülleri
- 712- Atalardan analardan ayıran   Ol ’Arabdur taşra kapuda tıran
- 30^b 713- Ol ’Arabdur heybetiyle çağıran   Ol ’Arabdur seni benden ayıran

¹⁹² Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁹³ Kelime , nüshada “حَسْبُهُ” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁹⁴ Nüshada “حُزْنٌ” imlasıyla yazılmıştır.

¹⁹⁵ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁹⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 714- Var di ‘Azrâ’îl’dür ol gelsün berü   Turmasun taşrada gelsün içerü
- 715- Çıkdı Fâtma¹⁹⁷ göz yaşıyla söyledi   ‘Azrâ’îl’i eve da‘vet eyledi
- 716- Girdi eve ol tevažu‘ la hemîn   Luţf-ıla virdi selâm öpdî zemîn
- 717- ‘İzzet-ile hoş Resûl’e söyledi   Diñle imdi aña Aḥmed ne didi¹⁹⁸
- 718- Didi-kim kâbzı mı geldüñ yâ melek   Yâ tavâf itmek midür ancaḡ dilek
- 719- Didi-kim geldüm ziyâret itmegë   Hâḡ buyurdı rûḡuñı kâbz itmeḡe¹⁹⁹
- 720- Râzî’olsañ rûḡuñı kâbz eylerem   Yoḡ dir-iseñ girü pervâz eylerem
- 721- Ol melek bu sözi kılar ken beyân   Diñler-iken anı ol şâh-ı cihân
- 722- Didi Cebrâ’îl aña iy pâk-cân   Pâdişâh dergâhına var şâdumân
- 723- Rabbüñë var râzî’ol marziyye sen   Hâzrete ir Hâḡ cemâlin göresin
- 724- Gel gidelüm ol güzel sulṡânıña   Muntazırdur Hâḡ mübârek cânıña
- 725- Çün bu sözlere işitdi ol hümâm   Didi ‘Azrâ’îl’e kim gel yâ hümâm²⁰⁰
- 31^a 726- ‘Âşıkı ma‘şûḡına irgür revân   Maḡşûdum bitdi tamâm oldı hemân
- 727- ‘Â’işe Fâtıma daḡı ol zamân   Bu sözi işidüp itdiler fiḡân
- 728- Muştafâ’ya şarmaşup ağlaşdılar   Gözlerinden ḡanlı yaşlar şaçdılar²⁰¹
- 729- ‘Azrâ’îl geldi Resûl’üñ yanına   Ḳaşd kıldı almaḡıyçün cânına
- 730- Şındı elin kim Resûl’e yapışa   Pür-nür oldı Muştafâ başdan başa
- 731- Nür içinde ḡaldı Aḡmed bulmadı   ‘Azrâ’îl ol-dem n’idësin bilmedi
- 732- Nür içinden geldi bir âvâz aña   Sen mi virdüñ ‘Azrâ’îl cânı baña
- 733- Ol ezel bezminde sen ḡanda idüñ   Sen-daḡı ol sırr-ı nihânda idüñ
- 734- Mâ-sivâ-yı Hâḡ ma‘dümken ol Ğanî   Kendü nürından yaratdı ol beni
- 735- Cânü[mı] benden alur ol Yaradan   Ağyâr olma ‘Azrâ’îl çık aradan
- 736- Bulmazsın hiç aramaḡıl beni   Cânı virene virürler bil anı
- 737- İş-bu işe ‘Azrâ’îl ḡaldı ‘aceb   Anı gördi kim götürüldi hiçâb
- 738- Pes aña kıldı tecellî ol Celîl   Müteḡayyir ḡaldı ol-dem ‘Azrâ’îl
- 31^b 739- Çünki gördi Muştafâ dost yüzünü   Teslîm itdi dosta ol kend’özünü
- 740- Ol tecellîyi kim ol şâh eyledi   Şıçradı cân bir kez in Allâh didi

¹⁹⁷ Faṡma: Nüşada “Fâtıma”.

¹⁹⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

¹⁹⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁰⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁰¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 741- Pes hemân uçdı kafesden murğ-ı zâr Dost gülistânında bağladı qarâr
- 742- Aşla vaşl oldı hemân rûh-ı revân Kaatre deryâya hemân oldı nihân
- 743- Ol tecellî nûrî oldı âşikâr Bî-ḥôd oldı düşdi anda ne-ki var
- 744- Kendülere gelicek anlar i yâr Gördiler gitmiş Resûl-i Kirdigâr
- 745- Câmı gitmiş beñzi tağyîr olmamış Ol münevver gül yüzi hiç şolmamış
- 746- Çün kamu aşhâb bu ḥâlî gördiler Âh u zâr idüp yürekler yardılar
- 747- Hep yaqasın yırtuben baş açdılar [Gözlerinden] kanlu yaşlar saçdılar
- 748- İşidenler geldiler gögsin döge Zâr u feryâd ünleri çıkdı göge
- 749- Toldı ‘âlem içre aşhâbuñ üni Kıpdi şanduk ol kıyâmetüñ günü
- 750- On yidi aşhâb bu ḥâlî gördiler Âh idüben yirlerinden tırdılar
- 751- El alışuben çü bunlar şâf şâf Ağlaşup Resûl’i kıldılar tavâf
- 32^a 752- Didiler sensüz gerekmez hiç hayât Âh idüp bir demde itdiler vefât
- 753- Cümlesi cân virdi ser-gerdân u zâr Cân fidâ itdi bular pervâne-vâr
- 754- Uşda sevmek Aḥmed’i böyle olur Kim anuñ ‘ışkına cümle cân virür²⁰²
- 755- Kılan aşhâblar bu ḥâlî gördiler Âh idüp feryâd göge ağdurdılar
- 756- Dirdi Ebû Bekr-i Şiddîku’ş-şafâ Kını ol envâr-ı nûr-ı Muştafâ
- 757- Dirdi ‘Ömer seyyidi peygâm-berlerüñ Ser-veri kını kamu ser-verlerüñ
- 758- Dirdi ‘Oşmân iy dirîğ-ender-dirîğ Ay ü gün tılundı ‘âlemden dirîğ²⁰³
- 759- Dirdi ‘Alî ḥatm-i enbiyâlaruñ Tâc-dârı kını evliyâlaruñ
- 760- Dir Hüseyin-ile Ḥasan kim iy dede Yetm olup kalduk iş-bu dünyede
- 761- Ağlayuben Fâtıma iderdi âh Âh odından yanar-ıdı şems ü mâ[h]
- 762- ‘Â’işe dir âh Resûl [ü] âh nigâr Hılkı çok luḥfı ‘azîm ü bî-şümâr
- 763- Böyle diyüp ağlar-ıdı zâr zâr Yüregini yaqmış-ıdı tatlu yâr
- 764- Yaradılıdan berü dünyâyı Ḥaḥ Görmedi bundan katı kimse firâḥ
- 32^b 765- *On sekiz biñ ‘âlem içre ins ü cân Bu firâkuñ şerḥin itmeye beyân*
- 766- *‘İşk-ıla gel imdi iy gönli şafâ Vir şalavât rûh-ı pāk-i Muştafâ*
- Bu Faşl Resûlu’llâh Ḥazretlerinüñ ‘aleyhi’s-selâm Defnin Beyân İder.**
- 767- Diñle imdi ol şaḥâbe n’eyledi Ol ḥabîbi nicesi defn eyledi
- 768- Pes ‘Alî yudı Resûl’i ol emîn İbni ‘Abbâs şu koyuvirdi hemîn

²⁰² Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁰³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

769-	Gönlegin çıkarmak istedi ' Alî	Bir nidâ geldi çıkarma yâ velî
770-	Olmasun kim gönlegin çıkarasın	Ol ḥabîbüñ cismini sen göresin
771-	Ol nidâ kim geldi tîz çekdi eli	Gönlegi içinde yudı pes ' Alî
772-	Çoḥar-ıdı misk ü ' anberle gül-âb	Ağlaşurlar üstine her şeyḥ ü şâb
773-	Gözin açup şan-kim ol baḫar-ıdı	Bunlaruñ yüreklerin yaḫar-ıdı
774-	Yüregi üstinde nür oynar-ıdı	Dutmadın her yanına döner-ıdı ²⁰⁴
775-	Ol mübârek cismini çün yudılar	Misk ü ' anberle buḫûrın itdiler ²⁰⁵
776-	Üç nâzûk bezi kefen eylediler	Uş cenâze üzerinde ḫodılar ²⁰⁶
33 ^a 777-	Cümle aşḫâb zıkr-ile getürdiler	Feryâd-ıla mescide yitürdiler
778-	Çıkdı mescidden yine aşḫâb-ı yâr	Öyle emr itmiş-ıdı ol nâm-dâr
779-	Üç gün anda ḫodılar Peyḡam-ber'i	Ḳıla namâzın melek ins ü perî
780-	Geldi anda yirde gökde ne-ki var	Üç güne degin namâzın ḫıldılar
781-	Şâf şâf dutdı gelenler ḫat ḫat	Namâzın ḫılup taḡıldı maḫlûḫât ²⁰⁷
782-	Pes birazdan ²⁰⁸ geldi bir âvâz hemân	Gelüñ imdi siz daḫı iy şâḫibân
783-	Kim girüñ ḫıluñ nebî üzre namâz	Size raḫmet eylesün ol Bî-niyâz
784-	Girüben mescidde şâf dutduḫ tamâm	Hîç birimüz olmadı anda imâ[m]
785-	Cebrâ'îl tekbîrine uyduḫ ḫamu	Böyle emr itmişdi Aḫmed iy ' am[ü]
786-	Çün bu vech-ile namâzın ḫıldılar	Hücreesinde anı ḫabre ḫodıl[ar] ²⁰⁹
787-	Cümle aşḫâb başlarını açdılar	Ḳabri üzre çok zamân ağlaş[dılar] ²¹⁰
788-	Ne-ki didiyse Resül hep itdiler	Vaşıyetini tamâm ḫatm itdiler ²¹¹
789-	Geldiler evine girü derd-ile	Cümle aşḫâb âh-ıla feryâd-ıla
33 ^b 790-	Gözleri yaşlu gönülleri ḫarâb	Ḥasret odından cigerleri kebâb
791-	Didiler birbirine n'itmek gerek	Dünyeden gelen girü gitmek gerek
792-	Çün Resül'üñ menzili oldu türâb	Şâzâlıḫ evi bize oldu ḫarâb

²⁰⁴ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁰⁵ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁰⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁰⁷ Nüşhada “مَخْلُوقَاتٌ” imlasıyla yazılmıştır.

²⁰⁸ Nüşhada “بُرُزْدُونَ” imlasıyla yazılmıştır.

²⁰⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²¹⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²¹¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 793- Muştafâ'ya qalması bildük²¹² cihân Cümlemüze bu naşihâtdür hemân
794- Hâkık ĩmândan cümlemüz ayırmaya Dünye aĥret toĥru yoldan ırmaya

Bu Faşl Fâţıma'nun^{rağıya'llāhu 'anhā} Mevţin Beyān İder.

- 795- İşid imdi Fâţıma aĥvālini Kim Resûl'den şońra n'oldı ĥālini
796- Gice gündüz aĥlamaĥa başladı Kā'inātı taĥlamaĥa başladı
797- Yimez içmez uyımazdı bir zamān Şöyle-kim ĥayretde qalmışdı hemān
798- [D]ir-idi vā ĥasretā vā fūrkatā N'ideyin ben baba vā veyletā
799- Qandasın iy şems-i tābān qandasın Ruĥları gül zülfi reyĥān qandasın
800- Şöyleşir-idi kimi kim görse ol Anlara eydür-idi qanı Resûl
801- Ol degil miydi bize dā'im ra'ûf Ol degil miydi bize dā'im 'aţuf
34^a 802- İy yürek yan yüzi güneş māh-içün Qara qara qanayan ol şāh-içün
803- Böyle diyüp dā'im aĥlardı nigār Gözlerinden yaş aqardı seyl-vār
804- Bir gün aşĥāb bir yire cem' oldılar Yā 'Alī dińle sözüümüz didiler²¹³
805- Aĥlayuben cān vireydük²¹⁴ cānumuz Tek ele gire-y-idi cānānumuz
806- Līk bu ĥükm-i Ĥudā'dur n'idelüm Buña rāzī oluban şabr idelüm
807- Geldi didi bu sözi ol-dem 'Alī Fâţıma aĥlardı eydür yā velī
808- Yirün altında yata şāh-ı Resûl Nice aĥlamayup olmayam melül
809- Āh idüben daĥı ol düşdi yire Yoĥ-idi 'aqlı ki kendüyi dire
810- Nice vaqıtden şońra ol Ĥayrū'l-Beşer Qalkdı yirinden olup ĥāyet .....²¹⁵
811- Didi-kim dińle beni sen yā 'Alī Gel kerem kıl qubbeye gir yā ve[li]
812- Anda baña bir gömelte yapıvir İçüne anuń daĥı gül sepivir²¹⁶
813- Adın anuń Beytū'l-Aĥzān qoyalum Anda varup qanlı yaş aĥlalayum²¹⁷
814- Sözüni kıldı qabül ol-dem 'Alī Vardı bir ev yaptı anda ol ve[lī]
34^b 815- Her şabaĥ varurdu anda ol nigār Nevĥa idüp aĥlar-ıdı zār zār
816- Tā aña diń kim diyüp durdı Resûl Altı aydan şońra iy Ĥayrū'l-Betül
817- Emr-i Hâkık'dur sen baña gelseń gerek Hem benümle tā ebed olsań gerek

²¹² Nüşhada "بُدُّكْ" imlasıyla yazılmıştır.

²¹³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²¹⁴ Nüşhada "وَيَرْتُدُّكْ" imlasıyla yazılmıştır.

²¹⁵ Kelime, nüshanın tamiri esnasında üzerine kâğıt yapıştırılmasından dolayı okunamamaktadır.

²¹⁶ Nüşhada "صَابُورْ" imlasıyla yazılmıştır.

²¹⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

818-	Çünkü va' de itdi bir gün ol nigâr	Qabrine vardı Resûl'ün kıldı zâr
819-	İştîyâkum geçdi hâdden didi ol	Yağdı cânım nâr-ı hicriün yâ Resûl
820-	Niceye dek bunda ben şabr ideyin	Kend'özüme yâ nice cebr ideyin
821-	İy dirîgâ zârı niçe gözleyem	Vaqtümi ben niçeye-dek gözleyem ²¹⁸
822-	Fürqatinün bahrine ben düşmişem	Hasretinün derdine dutuşmuşam
823-	[Z]ahmet ü mihnetlerüm çokdur benim	Dağı hergiz tākātüm yokdur benim
824-	[Uş] cerâhat oldu yürek baş-ıla	Gözlerimün nûrı gitdi yaş-ıla
825-	[U]ş benefşe gibi kıddüm oldu ham	İş-bu derde nice olisardur em
826-	Uş tenüm inceldi uş oldum hilâl	Gitdi şâzî cânuma irdi melâl
827-	Fürkat ağusın tolu tolu kadeh	Nüş kıldum niçe olam ben ferağ
35 ^a 828-	Çün habîbüñ menzili oldu türâb	Bu cihân olsun harâb-ender-harâb
829-	Qatı efgân eyleyüben dökdi yaş	Eriyüp şu olayazdı anda taş
830-	Ditredi qabr-i habîb-i Kirdigâr	Düşdi qabr üstine ol-dem ol nigâr
831-	Qabr içinde Muştafâ vü müctebâ	Didi-kim iy nûr-ı 'ayn[um] merhabâ
832-	Qatı müştâkam ciger-güşem saña	Va' de yitdi uş gelisersin baña
833-	Şâz oluban durdı yirinden hemân	Vardı eve ol-dem içinde hemân ²¹⁹
834-	Başladı kend'özünü qavşırmağa	Hem evün için taşın divşürmege ²²⁰
835-	Gördiler anı Hüseyin-ile Hasan	Didiler n'oldı ana bugün ki sen
836-	Böyle ta' cîl maşlahat nedür size	Luţfuñuzdan bir haber virgil biz[e]
837-	Bu sözi çün kim bulardan diñledi	Derd-ile bir âh idüben inledi
838-	Gelün oğullar didi kim tolu 'ayn	Yanma geldi Hüseyin-ile Hasan
839-	Birin aldı bir dizine ol ana	Birin aldı bir dizine ol yi[nê]
840-	Yüzlerine bağıdı vü çok ağladı	Yüregün taşdan degilse ağla di
35 ^b 841-	Didi-kim cânım oğullar n'ideyin	Qanğı derdümü size şerh ideyin
842-	Va' de yitdi biliñüz bu dem hemân	Dedeñüz gel didi uş oldum revân
843-	Uş ecel yitdi baña vâ hasretâ	Sizden ayrılısaram vâ fürkatâ

²¹⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²¹⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²²⁰ Nüşhada "دو شترمغا" imlasiyla yazılmıştır.

844-	Toz olıcağ ²²¹ başıñuz kim yuyısar	Ağlayıcağ başıñuz kim siliser ²²²
845-	Şaçıñuz kim tarayısdur sizüñ	Göziñüz kim sürmeleyiser sizüñ
846-	‘ Ömrümün şoñ günidür bugün benüm	Size kırbān olsun uş cānum benüm ²²³
847-	Yuyayın bugün sizüñ başlarıñuz	Hem tarayayın güzel saçlarıñuz ²²⁴
848-	Āh idüp tırdı yirinden ağlayu	Fürkat odıyla yüregın tağlayu
849-	[Ba]şladı yudı taradı saçların	Anda dökdi gözden kıanlı yaşların ²²⁵
850-	[Taş]radan ol dem girüp geldi ‘ Alī	Ol nigārı gördi ağlar ol velī
851-	Didi kim yā Fāṭıma n’oldı saña	Niçün ağlarsın haber virgil baña
852-	Baña niçün söylemezsin iy helāl	Eydivir kim baña nedür iş-bu hāl
853-	Dir ‘ Alī’ye Fāṭıma diñle beni	Bāķī dutsun Hāķ bu dünyāda seni
36 ^a 854-	Vā’ de itmişdi babam ol-dem baña	Yitdi ol va’ de bugün n’idem saña
855-	Çün babam gel didi uş oldum revān	Allāh’a işmarladum sizi hemān
856-	Sen esen kıal ben yöneldüm giderem	Saña Hāsan’la Hüseyn’i işmarlaram ²²⁶
857-	Bu iki körpe kıuzıların i cān	Huşça dutğıl dileğüm budur hemān
858-	Gözi yaşın anlarıñ akırtmağıl	Boynın egüp yollara baķtırmağıl ²²⁷
859-	İş-bu sözleri işitdi çün ‘ Alī	Āh idüp ağlardı anda ol velī
860-	Geçdi ol gün aħşam oldı āşikār	Didi-kim iy Hālık u Perverdigā[r]
861-	Böyle didi vü hemān āh eyledi	Rūhını teslīm-i Allāh eyled[i]
862-	Aħşam-ıla yatsu arasında vefāt	Eyledi ol binti Sırr-ı Kā’inā[t]
863-	Qoħdı ol-dem misk ü ‘ anberle gül-āb	Ditredi üstine anuñ āfıtāb
864-	Zāhir oldı ol evüñ içinde nūr	Tıldı evüñ içi ervāh-ıla h[ūr]
865-	Hāzır oldı enbiyā ervāhı hem	Zī-mübārek sā’at ü kıutlu kıadem
866-	Üstine vardı ‘ Alī eyledi yas	Kıanlı yaş dökdi gözinden taş taş

²²¹ Nüşhada “اوليحاك” imlasiyla yazılmıştır.

²²² Beyitte kafiye kusuru vardır.

²²³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²²⁴ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²²⁵ Mısranın vezni kusurludur.

²²⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²²⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 36^b 867- Didi iy cānum oğullar geliñüz Anañuz gitmiş cihāndan biliñüz
 868- Geldi yanına Hüseyn-ile Hasan Gördiler gitmiş cihāndan ol hasen
 869- Ol ikisi şarmaşup ağlaşdılar Haset-ile kanlu yaşlar saçdılar²²⁸
 870- Didi-kim bu iş durur gāyet ‘ acīb Biz ‘ acebdür kıalmazısavuz(?)²²⁹ ğarīb
 871- Kıalbimize düşdi fūrkat kıorkusu Geldi bize hem yetimlik kıoşusu
 872- Dedemiz gitdi çü biz kıalduk ğarīb Sen de gitdüñ bize kim olsun emin²³⁰
 873- N’oldı nergis gözlerüñ yumduñ ana Fūrkat odına bizi yakdüñ ana²³¹
 874- Haset-ile yaralanmış anamız Fūrkat-ile pārenmiş anamız
 875- [Bağr]ı başlu gözi yaşlu anamız Başı cānı ğarka virmiş anamız²³²
 876- [Er] ü ‘ avret ol gice cem‘ oldılar Haset odına yanup şem‘ oldılar
 877- Hılvet itdiler anı ol-dem hemān Yumağa hem meşğıl oldılar hemān²³³
 878- Misk ü ‘ anberle şaçular itdiler Ağlayup üstine şaflar dutdılar
 879- Yudılar u anı şardılar kefen Kıatına geldi Hüseyn-ile Hasan
 37^a 880- İkisi şarmaşuben ağlaşdılar Üstine analarınıñ düşdiler
 881- Öpdiler yüzini efgān itdiler Ağladılar başların kan itdiler
 882- Bir kıyāmet kıopdı ol gice i yār Bir kıyāmet kıopdı anda aşikār
 883- İy niçeler anda mecnün oldılar İy niçeler anda maħzün oldılar
 884- Ditređi ‘ arş-ıla kürsī hem felek Anuñ-içün ağladı cümle melek
 885- Geldi Hıķ’dan bir nidā kim yā ‘ Alī Kıaldur üstinden oları yā velī
 886- Pāre pāre olmasun çarħ-ı felek Yanmasun haset odına her melek
 887- Pes cenāzeyle anı getürdiler Tā Resül’ün kıabrine yitürdiler
 888- Pes selām virüp ‘ Alī ol bā-vefā Didi geldi Fātıma yā Muş[tafā]

Bu Faşl Fātıma’nuñ rağiya’llāhu ‘anhā Defnin Beyān İd[er].

vezin: fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

889- Ol yamalu eski giyen Fātıma’ñdur bu gelen

Ol yalıncaklığa döyen Fātıma’ñdur [bu gelen]

²²⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²²⁹ Kelime nüshada şeklindedir.

²³⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²³¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²³² Beyitte kafiye kusuru vardır.

²³³ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 890- El degirmenin çeküp nân u cev-ile beslenen
Cevr ü faqr-ile büyüyen Fâtıma'ndur bu gelen²³⁴
- 891- Boynunu ege koyup kend'özünü alçağ dutan
Ol yüce kadrüni duyan Fâtıma'ndur [bu gelen]
- 37^b 892- Vuşlatuña cân u gönülden teşevvuğ eyleyüp
Ğurbet eyyâmına döyen Fâtıma'ndur bu gelen
- 893- Her kaçan ğamdan ğubâr irse münevver ğalbüñe
Maĥv idüben anı yuyan Fâtıma'ndur bu gelen
- 894- Şol cemâlün şem'ine pervâne olan her zamân
Ĥizmetünde yüz sürüyen Fâtıma'ndur bu gelen²³⁵
- 895- Gitdigünde buna va' de eylemişdüñ yâ Resül
Şabr idüp ol güne göynen Fâtıma'ndur bu gelen
- 896- Mevtini 'ilme'l-yaĥîn bilüp yaraĝın eyleyen
Ol yetimler döke koyan Fâtıma'ndur bu gelen
- 897- İntizârlar çeküp ârzü kıılır-ıduñ bunu sen
Muştuluğdur imdi uyan Fâtıma'ndur bu gelen
vezin: fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
- 898- Ķabr içinden ħolların şunup 'ayân   Aldı 'Alî'nüñ elinden ĥoş hemân
- 899- Yanına aldı nevâziş eyledi   Ĥoş mısın kızum şafâ geldüñ didi²³⁶
- 900- [Bi]tirür cân u gönüllerde şafâ   Hem yaraşır dilde zıkr-i Muştafa
- 901- *[Eydü]ñ imdi siz de var-iken ĥayât*   *Eş-şalâtu çağırüñ ħable'l-memât*
- Faşlı fî Ĥâtimeti'l-Kitâb**
- 902- Şükr ü minnet ol Ĥaĥ'a her şubĥ u şâm   Başladıĥ bu mevlidi kılduĥ tamâm
- 903- Yitdigümce fâĥatüm kıldum beyân   Eksügin ıslâĥ ide kâmil olan
- 38^a 904- Gerçi küstâĥlıĥ idüp kıldum ĝünâĥ   Cürmümüz 'afv eyleye ol pâdişâĥ
- 905- Ol Ĥabîbu'llâĥ Muĥammed ĥaĥkı-çün   Aña itdigün muĥabbet ĥaĥkı-çün²³⁷
- 906- Bu **Ayaşofya Mü'ezzini Kemâl**   Luţf u raĥmetden umar yâ Zü'l-celâl
- 907- Yâ İläĥî yazanı yazdıranı   Hem oĥuyup kim oĥudursa bunu

²³⁴ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²³⁵ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²³⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²³⁷ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 908- Raḥmet eyle cümlesine yâ Kerîm Şıdķ-ıla diñleyene de iy Raḥîm
- 909- Daḥı her kim diñler-ise ḥoş bunı Fâtiḥa ile aña yazdıranı
- 910- Yazanı daḥı unutmañ imdi siz Raḥmeti boldur bilürsüz iy ‘ azîz
- 911- Ḥaķ te‘âlâ ol ķula luṭf işleye Fâtiḥa oķuyuben ba[ġışlaya]
- 912- Ol kişi dünyâdan îmânla gide Bunı oķıya bize du‘â [ide]
- 913- Ḥaķ müyesser kıldı uş itdük²³⁸ tamâm Muştafâ’nuñ mevlidini ve[‘s-selâm]
- 914- Hem vefâtını daḥı kılduķ beyân Tâķatimüz yitdüġi miķdâr [hemân]
- 915- Hem **sekiz yüz kırk ikinci yıl**-ıdı Şol ay içindeki ol **Şevvâl**-ı[dı]
- 916- Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün Āḥir oldı ḥayr-ıla nazmı bu[nuñ]
- 38^b 917- Raḥmet eyle yâ İlâhî sen aña Yazanı her kim du‘a-y-ıla aña
- 918- Oķuyanı diñleyeni yazanı Raḥmetünle yarlıġaġıl yâ Ğanî
- 919- Ümmetinden rāzî’olsun ol Mu‘îñ Rıdvañu’llâhi ‘aleyhim ecma‘îñ
- Vezin:** mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün
- 920- Tamâm oldı kitâb el-ḥamdü li’llâh Hemân oldı kitâb el-ḥamdü li’llâh
- 921- İlâhî ‘izz-i zâtuñ ḥürmeti-y-çün Daḥı biñ bir şıfâtuñ ḥürmeti-y-çün
- 922- İlâhî Ādem ü Ḥavvâ ḥaķıyçün İlâhî Cennetü’l-Me’vâ ḥaķıyçün
- 923- İlâhî raḥmetün deryâsı-y-içün Saña göñül viren sevdâsı-y-içün
- 924- [Mu‘a]llaķ ‘arşı vü kürsî ḥaķıyçün Muṭabbaķ gökler ü ferşün ḥaķıyçün²³⁹
- 925- [Yi]di iķlîm yidi deryâ ḥaķıyçün Şabâḥ u şâm u ir gündüz ḥaķıyçün²⁴⁰
- 926- Mübârek Kıbbe vü Şaḥrâ ḥaķıyçün Muḥaddes Mescid-i Aķşâ ḥaķıyçün
- 927- Felekde Beyt-i Ma‘mûr’uñ ḥaķıyçün Sekiz uçmaġuñ u ḥürüñ ḥaķıyçün
- 928- Yidi ṭamularınıñ heybetiyçün Sekiz uçmaķlarınıñ ni‘metiyçün
- 39^a 929- Risâlet birle Nûḥ’uñ da‘vetiyçün Deñizde çekdüġi hem ni‘metiyçün
- 930- Mu‘azzez Yûsuf’uñ ḥüsni ḥaķıyçün Babası Ya‘ķûb’uñ ḥüzni ḥaķıyçün
- 931- Şol İbrâḥîm Ḥalîl’üñ ḥulķı-y-içün Daḥı Mûsâ Kelîm’üñ Tûr’ı-y-içün²⁴¹
- 932- Deñizde Yûnus’uñ vaḥdetleriyçün Balıķ²⁴² ķarnındaki vaḥşetleriyçün
- 933- Şol İlyâs itdüġi da‘vet ḥaķıyçün Ḥız(ı)r nûş itdüġi şerbet ḥaķıyçün

²³⁸ Nûshada “ئُدُكُ” imlasıyla yazılmıştır.

²³⁹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁴⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁴¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁴² Nûshada “baluķ” okunacak şekilde harekelenmiştir.

- 934- Süleymān itdügi şükri ḥaḳıyçün   Ḥabībūn Muştafa zıkrı ḥaḳıyçün
- 935- Felekde ḳadri vü tācı ḥaḳıyçün   Burāḳ-ı ‘ izz-i Mı‘ rācı ḥaḳıyçün
- 936- Muḥammed başduğı toprak ḥaḳıyçün   Ebū Bekr’e viren yaprak ḥaḳıyç[ün]
- 937- Ebū Bekr ü hem anuñ şıdkı-y-içün   Daḫı şıdkındağı ‘ ışkı ḥaḳıyç[ün]
- 938- Daḫı ‘ Oşmān ḫayāsı hürmetiyçün   ‘ Ömer ‘ adl ü vefāsı hürme[tiyçün]
- 939- ‘ Alı’ nūñ cūdı vü ‘ ilmi ḥaḳıyçün   Vefāsı şefkati ḫilmi ḥaḳıyçü[n]
- 940- Ḥasan nūş itdügi zehrūn ḥaḳıyçün   Ḥüseyn’i ḳatlı iden ḳahruñ ḥaḳıyçü[n]
- 941- Gönülde ‘ ışık-ıla rāzlar ḥaḳıyçün   Zıkr ü tesbīḫ iden sözler ḥaḳıyçün²⁴³
- 39^b 942- Du‘ āya açılan eller ḥaḳıyçün   Rükū‘a egilen beller ḥaḳıyçün
- 943- İlāhī cümlemüzi raḫmetinden   İraḳ itme o ‘ ālī ḫazretinden
- 944- Ḥabībūn Muştafa’nun hürmetine   Bu cümle ḳullaruña raḫmet eyle
- 945- Diyelüm cümlemüz şevḳ-ıla āmīn   Ki raḫmet eyleye biz ḳula yarın

*İnna’llāhe yağfiru’z-zünūbe cemi’ a innehu hüve’l-gāfiru’r-raḫīm*²⁴⁴

Münācāt-ı Resūlu’llāh’dur.²⁴⁵

vezin: mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1- Elā iy cānumuñ cānı şefā‘ at yā Resūla’llāh
Nebīler şāhı sulṫānı şefā‘ at yā Resūla’llāh
- 2- Ḥabībū’l-‘ ālemīn sensin imāmu’l-muttaḳīn sensin
[Şefi]‘ ü’l-müznibīn sensin şefā‘ at yā Resūla’llāh
- 3- [Mü]kerrem müctebāsın sen muṫahhar murtażāsın sen
Gönüllerde şifāsın sen şefā‘ at yā Resūla’llāh
- 4- Ḥayālūn gönlüme miḫmān vişālūn derdüme dermān
Bu cānum ‘ ışıḳuña ḳurbān şefā‘ at yā Resūla’llāh
- 40^a 5- Ḳamu ‘ ālem seni sēver kemālūn cümle şerḫ eyler
Seni vaşf idemez diller şefā‘ at yā Resūla’llāh²⁴⁶

²⁴³ Mısranın vezni kusurludur.

²⁴⁴ “قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَعْنُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ” / *De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Süphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*” Kur’an-ı Kerim, Zümer 39/53.

²⁴⁵ Nüşanın sonunda bulunan ve mahlas taşımayan bu şiir, Ayasofya Müezzini Kemâl’e ait olma ihtimaline binaen buraya eklenmiştir.

²⁴⁶ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 6- Dilerem ki saña varam o görklü nûruñı görem
İşigüñe yüzüm sürem şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 7- Günehlêrüm hicâb oldı firâkuñ key ' azâb oldı
Yanup bağrum kebâb oldı şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 8- Diyâr-ı yârı terk [itdüm]²⁴⁷ seni arzûlayı gıtdüm
Çü ğurbet ihtiyâr itdüm şefâ' at yâ Resûla'llâh²⁴⁸
- 9- Ğarîbem ħôr u ser-gerdân firâkuñ derdile giry[ân]
Niçe bir çekeyin hicrân şefâ' at yâ Resûl[a'llâh]
- 10- Yüzi kâra güneh-kâram velîkin ' âşık-ı zâr[am]
Şefâ' at senden umaram şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 40^b 11- Bu ' işyân deñizi taşdı ' aq(1)l cân girdâba düşdi
Bu bî-çâre yüzün düşdi şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 12- Dilümde okuram Kur'an gönülde ğaybet ü bühtân
Anuñ-çün kılarım efgân şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 13- Gören bēni eyü şanur yalan da' viye inanur
Gönülde niçe kıla nūr şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 14- Hevâlar leşkeri geldi bu gönlüm mülküni aldı
Bu cānum key za' if oldı şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 15- .....²⁴⁹ cān ħâzrete ilter bu nefsum dünyeye yilter
[Bu ğaf]letden beni kırtar şefâ' at yâ Resûla'llâh²⁵⁰
- 16- [Ne zikrüm]m var ne ħöd fikrüm çürük endîşedür fikrüm
Cihânı çün dutar kibrüm şefâ' at yâ Resûla'llâh²⁵¹
- 17- Şu vaqtin-kim ecel gele gözüm çevre nazâr kıla
Şeyâtin ola ħavâle şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 41^a 18- [Ĥabîbüñ ħa]kķıçün cānum keremden şakla imānum
Direm iy şâh-ı sulţānum şefâ' at yâ Resûla'llâh

²⁴⁷ Bu kelime, mürekkep dağılmasından dolayı okunamayacak hâldedir.

²⁴⁸ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁴⁹ Bu kelime, nüshanın tamiri esnasında üzerine kâğıt yapıştırılmasından dolayı okunamamaktadır.

²⁵⁰ Beyitte kafiye kusuru vardır.

²⁵¹ Beyitte kafiye kusuru vardır.

- 19- Ümîzüm sensin iy Aḥmed yirüm olıcağız meşhed
Günehlürüme yokdur ḥad şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 20- İlähî dilerem cennet bu 'âşî kullara rahmet
Senüñ luṭfuñ bize ni' met şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 21- İlähî cân Resûlu'llâh seni çok severem v'allâh
Diyem maḥşer günü bi'llâh şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 22- Zâ'îf oldı qaravaşı oñulmaz bağrımuñ başı
Aḫar ṭurmaz gözüm yaşı şefâ' at yâ Resûla'llâh
- 23- Dilürüz oқыıanlardan du'â umaram anlardan
Diriğ eyleme anlardan şefâ' at yâ Resûla'llâh²⁵²

---

²⁵² Beyitte kafiye kusuru vardır.

KAYNAKÇA

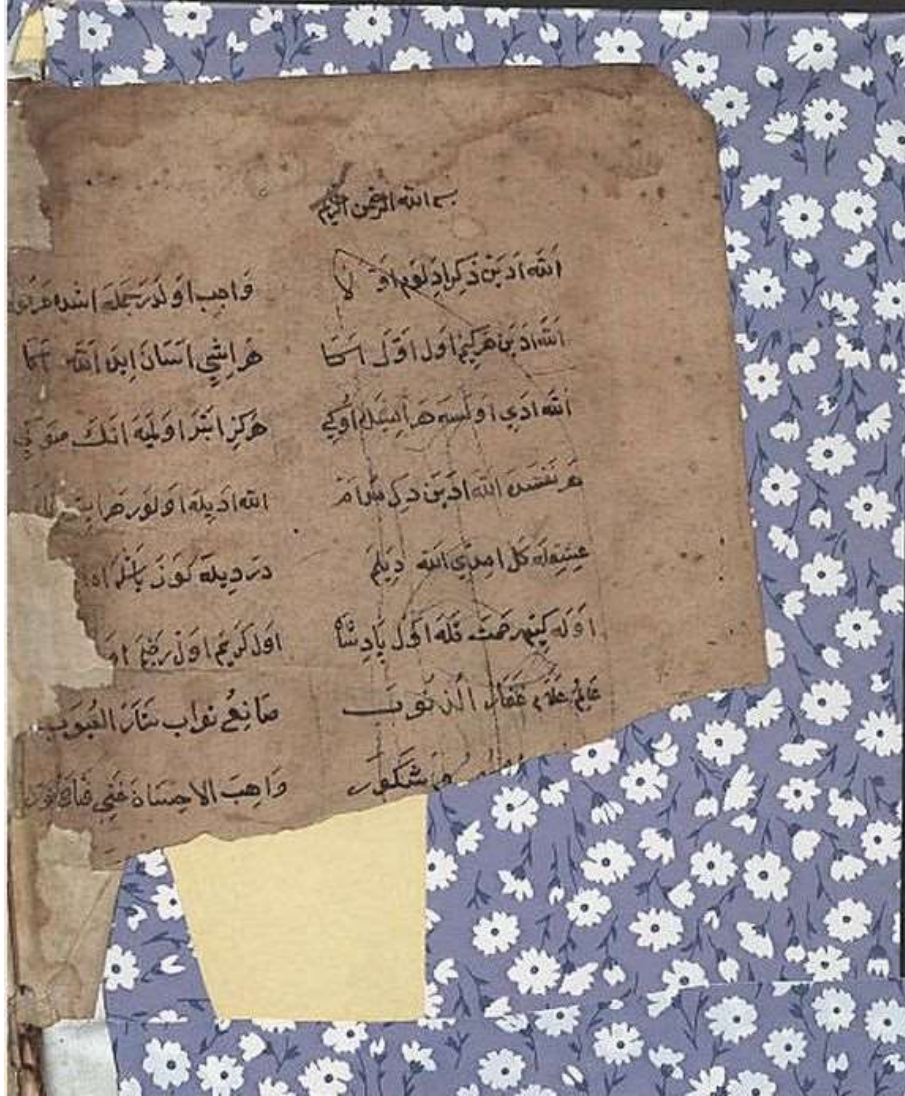
- AKSOY, Hasan, "Mevlid", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yay., C 6, İstanbul, 1986, s. 315-319.
- AKSOY, Hasan, "Mevlid-i Nebiler ve Türk Edebiyatında Mevlidler", *İslami Edebiyat*, C 2, S 1, 1989, s. 10-11.
- AKSOY, Hasan, "Türk Edebiyatında Mevlidler", *Türkler* (Editörler: Hasan Celâl GÜZEL, Kemal ÇİÇEK, Salim KOCA), C 11, Yeni Türkiye Yay. , Ankara, 2002, s. 758-761.
- AKSOY, Hasan, "Mevlid (Türk Edebiyatı)", *TDİA*, C 29, İstanbul, 2004, s. 482-484.
- AKSOY, Hasan, "Eski Türk Edebiyatı'nda Mevlidler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi Eski Türk Edebiyatı I*, 2007, C V, S 9, Bahar 2007, s. 323-332.
- AŞIK, Nazan, "Edirne Müftüsü Mehmed Fevzî Efendi'nin İcmâlü'l-Kelâm Adlı Mevlidi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 6, S 26, Bahar 2013.
- ATEŞ, Ahmed, *Süleyman Çelebi-Vesiletü'n-Necât Mevlid*, TTK Yay., Ankara, 1954.
- Ayasofya Müezzini Kemâl, *Mevlidü'n-Nebî* (Yazma), Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası No. 92. Yazmanın dijital kopyası şu adres üzerinden temin edilmiştir:
<http://digitalcollections.library.ku.edu.tr/cdm/compoundobject/collection/MC/id/28515/show/28430/rec/144>
- Beyân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ* (Yazma), İBB Atatürk Kitaplığı K.453, yk. 20^a-24^a
- Beyân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ* (Yazma), İBB Atatürk Kitaplığı K.582, yk. 24^a-27^b.
- Beyân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 29^a-36^a.
- DOĞAN, Şaban, "Bir Eski Oğuz Türkçesi Metni 'Hikâye-i Fâtıma' ve Dil Özellikleri", *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, S 32, Eylül – Ekim 2012.
- EKİNCİ, Ramazan, "Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler", *Sufî Araştırmaları Dergisi*, C 5, S 10, Güz 2014, s. 17-79.
- Erzurumlu Mustafa Darir, *Siyer-i Nebî* (haz.: Selman Yılmaz), 2 C, Darulhadis Yay., İstanbul, 2004.
- EYİCE, Semavi, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 218.
- EYİCE, Semavi, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 219.
- EYİCE, Semavi, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 220.
- EYİCE, Semavi, "Ayasofya Camii" *TDİA*, C 4, İstanbul, 1991, s. 221.
- Fâik Reşâd, *Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye*, C I, Zarâfet Matbaası, İstanbul, tarihsiz.
- Fasl-ı Vefât-ı Fâtımatü'z-Zehrâ* (Yazma), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi YZ0837, yk. 13^a-16^a.
- GÜNŞEN, Ahmet, *İpsalalı Ebu'l-hayr, Mevlid (İnceleme-Metin-Dizin)*, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Merkezi Yay. , Ankara, 2004.
- Hacı Mustafaoğlu, *Mecmaü'l-Envâr Tenkitli Metin – İnceleme* (haz.: Zuhâl KÜLTÜRAL), Simurg Yay. , İstanbul, 2009.
- Hikâye-i Mevlid*, Ahmed Kâmil Matbaası, İstanbul, 1323.
- Hikâye-i Mevlid*, Ârif Efendi Matbaası, İstanbul, 1313.

- Hikâye-i Mevlid*, Es'ad Efendi Taş Destgâhı, İstanbul, 1283.
- Hikâye-i Mevlid*, Hulusi Efendi Matbaası, İstanbul, 1321.
- Hikâye-i Mevlid*, İbrahim Efendi Matbaası, İstanbul, 1299.
- Hikâye-i Mevlidi'n-Nebi*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Salonu 0162741 ve 0164213 numarada bulunan, basım yeri ve tarihi belli olmayan taşbaskı nüshalar.
- Hikâye-i Mevlidi'n-Nebi*, Matbaa-i Osmaniyye, İstanbul, 1311.
- Hikâye-i Mevlidi'n-Nebi, Mevlid Hikâyeleri*, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul, 2014.
- İhramcızade İsmail Hakkı, *Mevlid/Yâre Yâdigâr* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi.
- İsmâîl b. Muhammed Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs Ammâ İšteherâ mine'l-Ehâdisi alâ Elsineti'n-Nâs*, II C, Beyrut, 1997.
- İsmail Hakkı-yı Rumkalevî, *Mevlid* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi.
- KARAHANOĞLU, Müştak Hatifi; KIRZIOĞLU, Fahrettin, *Karahanoğlu Aile Tarihçesi ve Karahanoğlu M. Muhtar'ın Şiirleri – Kitaplığı*, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum, 1986.
- KÖKSAL, M. Fatih, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2011.
- KÖKSAL, M. Fatih, “Mevlidlerle İlgili Mevcut Malumata Dair Tashihler”, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul, 2012, s. 275-276.
- KUZUBAŞ, Muhammet, “Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Volume 1/2, Winter 2007, s. 304-340;
- MAZIOĞLU, Hasibe, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, C 6, S 1, Ankara, 1974, s. 31-62.
- Mehmed Fevzî, *Kudsiyetü'l-Ahbâr fî Mevlidi Ahmedî'l-Muhtâr*, yer ve tarih yok.
- Mehmed Şemseddin el-Mısırî; *Mevlid – Mesâr-ı Şemsu'l-Mısırî fî'l-Mevlidi'l-Muhammedî* (haz. : Mustafa Kara), Sır Yay. , Bursa, 2008.
- Mevlûdü'n-Nebî*, Dârü't-Tıbbâ'ati'l-Âmîre, İstanbul, 1265.
- Muslihî, *Gül-efşân* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi.
- OKIÇ, M. Tayyib, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, S 1, Aralık 1975, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976, s. 17-78.
- PEKOLCAY, Neclâ, *Türkçe Mevlid Metinleri* (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, 2 C, İstanbul, 1950.
- SARIKAYA, Bekir, *Arif – Mürşidü'l-'Ubbâd, Nüsha-i 'Âlem ve Şerhü'l-Adem, Mevlid (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1992.
- Sîret-i Hazret-i Fâtıma* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 36^a-40^a.
- SÖYLEMEZ, Mehmet Mahfuz, *Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, Dâstân-ı Fâtıma, Dâstân-ı Hâtun*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Alevî-Bektâşi Klasikleri 6, Ankara, 2011.
- Süleyman Çelebi, *Mevlid* (haz.: Faruk K. Timurtaş), Kültür Bakanlığı Yay. , İstanbul, 1980.
- Süleyman Çelebi, *Mevlid* (haz.: Neclâ Pekolcay), Dergâh Yay., İstanbul, 1992.
- Şeyh Sâmî; *Mevlid-i Müctebâ ve Şemâ'il-i Celîle-i Muhammed Mustafâ Salla'llâhü Aleyhi ve Sellem*, Müştarekü'l-Menfa'a Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul, 1331.

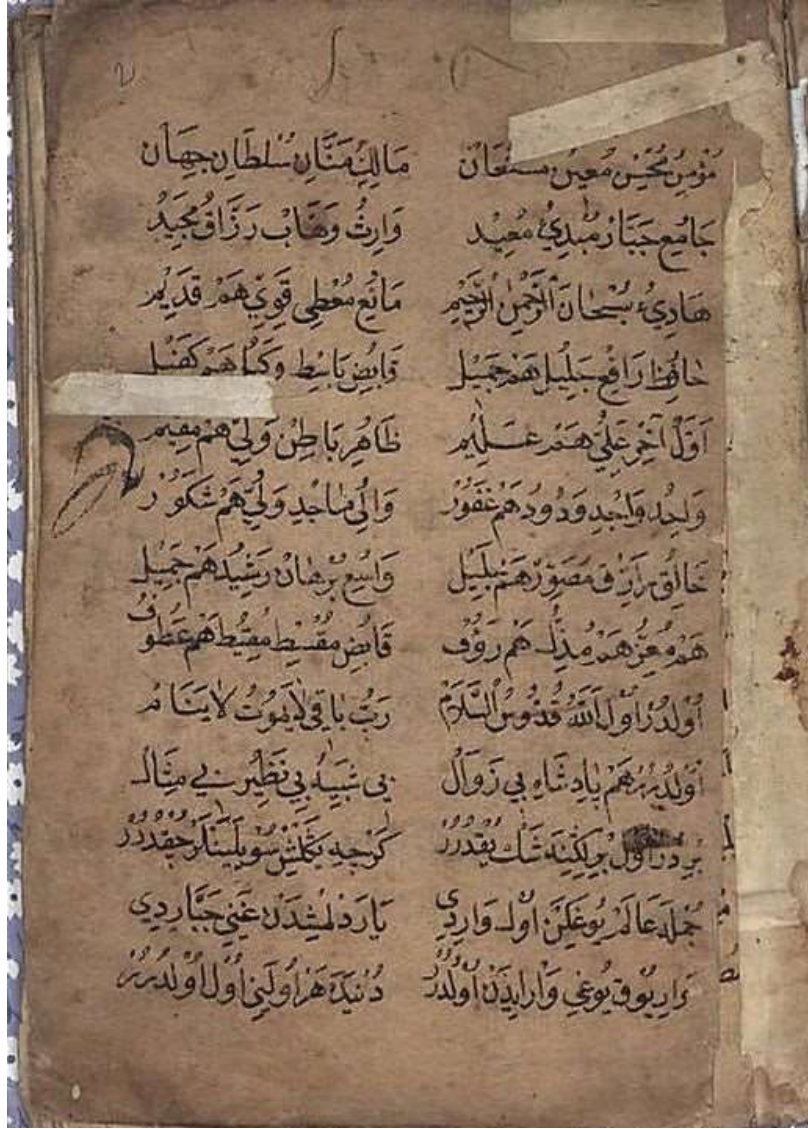
- TUNÇ, Semra, *Ârif Hayatı-Eserleri Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni* (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1. C , Konya, 1996.
- UÇMAN, Abdullah; KONCU, Hanife; ÇAKIR, Müjgan; *Sinanoğlu Mevlidi (Ümîzü'l-Müznibîn)*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2013.
- ÜNVER, İsmail, “Ahmedî'nin İskender-nâmesi'ndeki Mevlid Bölümü”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten*, 1977'den ayrı basım, Ankara, 1978, s. 355-411.
- ÜNVER, İsmail, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *AÜDTCF. Türkoloji Dergisi*, C XI, S 1, Ankara, 1993, s. 51-89.
- Vefât-ı Fâtıma* (Yazma), Rıfat Kütük Özel Kütüphanesi, yk. 13^b-18^a.
- Vefât-ı Fâtıma* (Yazma), Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 8624/3, yk. 47^a-57^b.
- YEKBAŞ, Hakan, *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fâtıma Mevlidleri*, Asitan Yay., Ankara, 2012.
- YILDIZ, Alim, “İhramcızade İsmail Hakkı” *Mevlid-i Nebî İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak*, Asitan Yay., Sivas, 2010.
- YILMAZ, Mehmet, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.

EKLER:

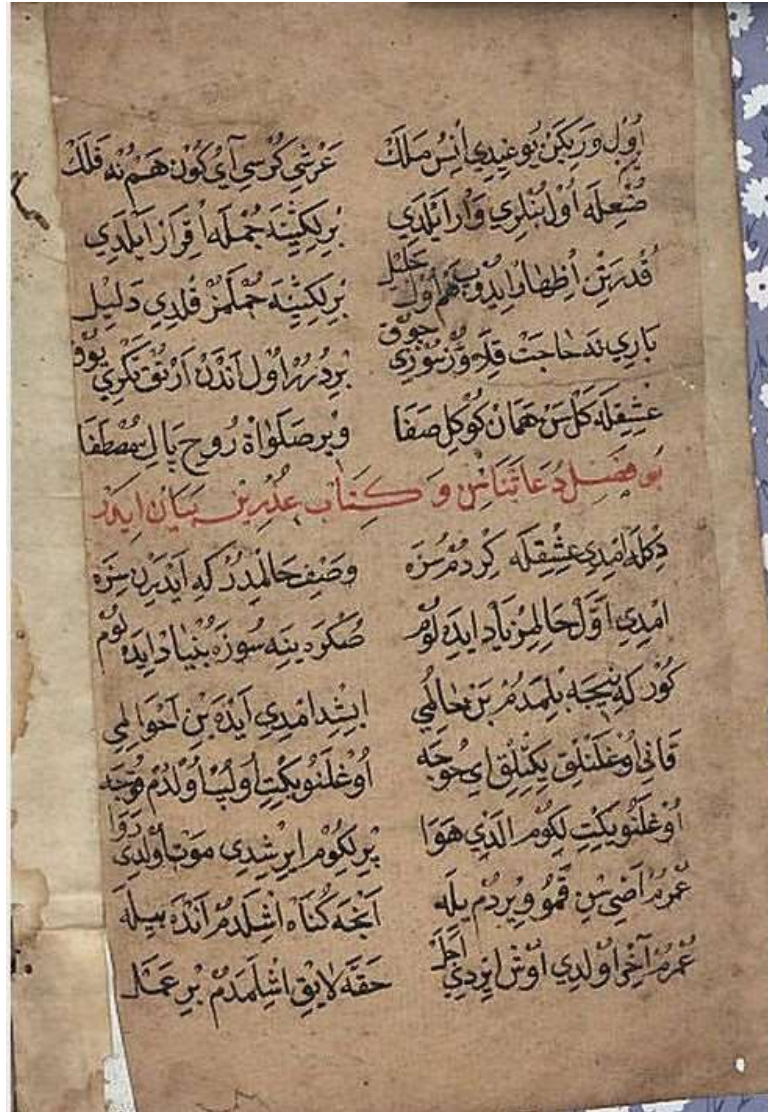
FOTOĞRAF -1-

Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlidü'n-Nebî'si*
Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi
Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası 92

FOTOĞRAF -2-

Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlidü'n-Nebî'si*
 Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi
 Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası 92, yk. 2^a

FOTOĞRAF -3-

Ayasofya Müezzini Kemâl'in *Mevlidü'n-Nebî'si*
Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi
Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası 92, yk. 2^b